

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

Sociální psychologie

PhDr. Zuzana Horáková Hurychová

Disertační práce

**Struktura a dynamika
těsných interpersonálních vztahů**

Structure and dynamics of close personal
relationships

Školitel - PhDr. Ivan Slaměník, CSc.

Praha 2014

Prohlašuji, že jsem tuto disertační práci napsala samostatně s využitím pouze uvedených a řádně citovaných pramenů a literatury a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 2.1.2014

.....

Zuzana Horáková Hurychová

Obsah:

PODĚKOVÁNÍ.....	4
ABSTRAKT.....	5
ABSTRACT.....	7
ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1. Osobní vztah.....	12
1.1 Těsnost ve vztahu.....	14
2. Struktura blízkých vztahů pohledem výzkumných metod.....	17
2.1 Akcentované charakteristiky blízkých vztahů.....	17
2.1.1 Spokojenost.....	18
2.1.2 Důvěra / intimita.....	19
2.1.3 Obsažení já druhého ve vlastním já – grafický model.....	23
2.2 Vzájemná závislost.....	25
2.2.1 Sociální výměna jako základ těsného vztahu.....	26
2.2.2 Teorie vzájemné závislosti	27
2.2.3 Náklady a zisky plynoucí ze vztahu	29
2.2.4 Závazek	30
2.3 Rozdíly v těsnosti podle druhu vztahu	34
2.3.1 RCI – Dotazník těsnosti vztahu.....	35
2.3.2 Sdílený vs. směnný vztah.....	41
2.4 Láska jako komponent blízkých vztahů.....	43
2.4.1 Metody měření lásky	45
2.5 Souhrn charakteristik blízkých vztahů.....	47

3.	Dynamika blízkých vztahů	49
3.1.1	Na počátku vztahu	51
3.2	Attachment jako specifický blízký vztah	53
3.2.1	„Objevitelé“ attachmentu	53
3.3	Formování blízkého vztahu mezi dítětem a rodičem.....	57
3.3.1	Attachment jako homeostatický princip	57
3.3.2	Další pohledy na vývoj blízkého vztahu dítě – rodič	59
3.4	Attachment v dospělosti	61
3.5	Metody výzkumu attachmentu	64
3.5.1	Diagnostika typu attachmentu u dětí.....	65
3.5.2	Testování attachmentu u dospělých.....	68
3.6	Životní cyklus rodiny	71

PRAKTICKÁ ČÁST.....75

4.	Zacíleno na partnerské vztahy.....	75
5.	Cíle výzkumu a hypotézy	77
6.	Prototypický výzkum.....	80
6.1	Principy prototypického výzkumu	80
6.2	Použitá metoda a výzkumný vzorek	82
6.3	Výsledky prototypického výzkumu.....	85
6.3.1	Specifika partnerských vztahů	87
6.3.2	Specifika rodinných vztahů.....	90
6.3.3	Specifika přátelských vztahů.....	92
6.4	Shrnutí výsledků prototypického výzkumu	94
7.	Dotazník těsnosti vztahu pro partnerské a manželské vztahy	96
7.1	Tvorba dotazníku	97
7.1.1	Položky dotazníku	97
7.1.2	Zlatý standard.....	99
7.2.	Sběr dat.....	101
7.3.	Výzkumný vzorek.....	102
7.4.	Deskriptivní statistika – charakteristika partnerských vztahů	103
7.4.1.	Rozdíl mezi muži a ženami	104

7.4.2.	Hlavní charakteristiky partnerských vztahů	108
7.4.3.	Vazby vztahových kategorií DOTEV a dalších charakteristik.....	109
7.5.	Měření validity DOTEV	114
7.6.	Měření reliability DOTEV.....	118
7.7.	Faktorová analýza.....	119
7.8.	Finální podoba metody – DOTEV 7.....	120
7.8.1.	Eliminace položek.....	120
7.8.2.	Měření validity finální podoby dotazníku DOTEV.....	124
7.8.3.	Měření reliability finální podoby dotazníku DOTEV	125
7.8.4.	Finální podoba dotazníku DOTEV	127

DISKUSE129

ZÁVĚR135

Literatura a použité zdroje142

Přílohy152

PODĚKOVÁNÍ

Nesčetněkrát jsem si v průběhu studia říkala, že to přeci nemám zapotřebí a že toho nechám. Jen díky níže uvedeným (pro mne velice důležitým a troufám si říci i blízkým) lidem, jsem vždy dokázala tyto chmurné myšlenky hodit za hlavu a opět se pohroužit do studia blízkých vztahů.

Paradoxem je, že ačkoliv jsem v této práci svou pozornost věnovala zejména partnerským vztahům, ten můj vlastní byl nejdnou odsunut na „druhou kolej“. Chtěla bych proto poděkovat zejména mému manželovi a ještě dodatečně se mu omluvit za všechny studené nebo žádné večere, osamělé noci a tiché večery s počítačem. Druhá omluva pak patří Elišce - za to, že jsem na klíně místo ní hýčkávala počítač.

Obrovský dík pak patří mému školiteli a mentorovi již od dob počátků mých psychologických studií, panu doktoru Ivanu Slaměnkovi. Ten vždy trpělivě četl moje více i méně povedené výtvary a přispěl odbornou radou i pomocí. Pro mne bude vždy Panem Profesorem.

Velké poděkování jde i za Alekem Lačevem - za hodiny vysvětlování a vzdělávání v oblasti statistiky. Nebýt jeho pedagogických kvalit, tato práce by asi nikdy nevznikla.

Dále pak nechci zapomenout na celou mojí rodinu, primární i vyvdanou, která mne pět let tlačila směrem k cíli. To vlastně oni byli tou hlavní motivací k dokončení disertace – aby na mne mohli být pyšní. Děkuju...

ABSTRAKT

Klíčová slova: Blízký (těsný) interpersonální vztah, komponenty blízkých vztahů, dynamika blízkých vztahů, typ blízkého vztahu, metody měření blízkých vztahů, prototypický přístup, RCI, DOTEV

Tato práce se věnuje problematice těsných interpersonálních vztahů, a jejich specifickým charakteristikám. Ačkoliv jde o oblast ve světě obsáhlou, v českém prostředí jí jakožto celku doposud nebylo věnováno mnoho pozornosti. Vzniká tak jistý paradox – zatímco v České republice neexistují žádné standardizované metody měření ani specifikace vztahových charakteristik české populace, světová literatura naopak přetéká teoriemi principu fungování blízkých vztahů, včetně metod jejich měření. Tyto metody jsou zato většinou zaměřeny specificky jen na určitou komponentu vztahu.

Vzhledem k těmto skutečnostem je zřejmé, že ani jeden z hlavních cílů práce nemohl být apriori zcela naplněn. Prvním cílem totiž bylo zmapovat oblast blízkých vztahů z teoretické stránky, což z rozsahu této práce není dokonale možné. Zaměřila jsem se proto jen na ty nejcitovanější a z mého pohledu nejzajímavější koncepce, které ústí v praktické metody měření blízkých vztahů. Tato práce tak nabízí široký, i když ne zcela vyčerpávající přehled, na jehož základě byla stanovena operacionální definice těsného interpersonálního vztahu. Ten obecně vymezuji jako specifický mezilidský vztah, který lze z kvantitativního hlediska charakterizovat jistou mírou spokojenosti, důvěry (intimity), investic a zisků, mírou vzájemné závislosti, závazku, množstvím společných činností a emoční blízkostí.

Druhým cílem bylo zmapovat charakteristiky blízkých vztahů tak, jak je chápe česká populace. To bylo možné provést pouze povrchně, neboť jde o první výzkum podobného zaměření - první sondu, která hledá pevnější pilíře pro další navazující výzkumy.

Prototypický výzkum ukázal, že pojetí blízkých vztahů české laické veřejnosti neodporuje uvedeným koncepcím a že všechny druhy těsných vztahů (partnerské, rodinné i přátelské) mají svá výlučná a charakteristická specifika. V souladu s těmito poznatky je také zjištění o vývoji v čase některých komponent těsných vztahů i rozdíl v hodnocení vztahu mezi muži a ženami.

Na základě analýzy teoretických koncepcí a výsledků prototypického výzkumu na české populaci byl vytvořen dotazník DOTEV, určený primárně pro partnerské vztahy. Ten si klade za cíl být metodou, která zahrnuje všechny hlavní komponenty blízkých vztahů (dle výše uvedené operacionální definice) a také být jedinou a první metodou s výsledky aplikovatelnými na českou populaci. Výsledná jednofaktorová podoba metody DOTEV_7 vykazuje stejné výsledky pro muže i ženy, stejně jako pro všechny vztahy nezávisle na délce jejich trvání. Její přínos však vidím zejména v možném porovnání jednotlivých typů vztahů a jejich charakteristik, stejně jako je tomu např. u metody RCI.

Za nejzajímavější charakteristiku těsných interpersonálních vztahů považují intimitu, a to hned z několika důvodů. Jednak je jí ve světové literatuře jako jedné z mála samostatných komponent vztahu věnována pozornost z pohledu dynamiky. Výsledky prototypického výzkumu pak také ukázaly její jedinečné postavení v celkovém hodnocení všech blízkých vztahů. Do třetice její výlučnost potvrzují i výsledky DOTEV, jelikož intimita jako jediná vykazovala signifikantní vývoj v čase (délce trvání vztahu). I proto byla intimita připojena jako specifická subškála do jinak jednofaktorové metody DOTEV_7.

Výsledky prototypického výzkumu i navržená metoda DOTEV_7 tak mohou být zdrojem pro formulování dalších hypotéz, kterým by se měly věnovat navazující výzkumy.

ABSTRACT

Keywords: Close personal relationship, components of close relationships, close relationship's dynamics, relationship type, methods of measuring close relationships, prototype approach, RCI, DOTEV.

The thesis deals with close personal relationships and their specific characteristics. Even though this area has been extensively explored abroad, it has received little attention in the Czech Republic. We can see a certain paradox: While there are no standard methods of measuring or specifying relationship characteristics of the Czech population, foreign literature is abundant in theories on how close personal relationships work, offering methods of their measurement. These methods usually focus on a specific component of the relationship.

Therefore, it has not been possible to fully meet the objectives of this thesis. The first objective was to perform a theoretical mapping of close relationships, which is not fully possible due to the limited extent of the thesis. Thus, I only focused on the most frequently cited and most interesting, in my opinion, concepts that offer practical methods of measuring close relationships. The thesis offers a wide, though not exhaustive, overview that has served as a basis for devising an operational definition of close personal relationship. It is generally defined as a specific interpersonal relationship that can be quantitatively characterised by a degree of contentment, trust (intimacy), investment and gain, interdependence, commitment, shared activities and emotional closeness.

The second objective of this thesis was to map close personal relationships as perceived by the Czech society. This was only possible on a superficial level because this is the first study of its kind; a first probe that aims to set more solid foundation for further research.

This prototype study has shown that close personal relationships as perceived by the Czech general public are in line with the established concepts and that all types of close relationships (romantic, family and friend) have exclusively their own specific characteristics. Other findings, notably the temporal evolution of some close relationship components and differences in perception between men and women, are also in line with research in this field.

An analysis of theoretical concepts and the results of the prototype study of the Czech population led to the creation of the DOTEV questionnaire that is aimed primarily at assessment of romantic relationships. The questionnaire offers a method that comprises all the main components of close relationships (on the basis of the above mentioned operational definition). It is the first and only method that produces results that reflect the Czech reality. The resulting one-factor DOTEV_7 method shows the same results for both men and women, as well as for all relationships disregarding their duration. However, its main benefit is the comparability of different types of relationships and their characteristics, similarly as in the case of the RCI method.

Intimacy can be considered the most interesting characteristic of close personal relationships, for many reasons. Firstly, it is one of the few components of relationships whose dynamics is studied in foreign literature. Secondly, the prototype study has also demonstrated that it has a unique position in the overall assessment of all close relationships. Thirdly, its unique character has also been confirmed by the DOTEV questionnaire; intimacy was the only component that showed significant temporal development (throughout the relationship). That is why intimacy has been placed as a specific subscale in the otherwise one-factor DOTEV_7 method.

The results of the prototype study, as well as the proposed DOTEV_7 method can serve as a basis for hypotheses in further research.

ÚVOD

Každý člověk, jakožto bytost sociální, má určitou síť sociálních vztahů, např. vztahy povrchní známosti, sousedské vztahy, kolegiální vztahy (na úrovni stejné pozice, ale také vůči nadřízeným či podřízeným), užší i širší rodinné vztahy, přátelské vztahy (založené na společných zájmech, víře, přesvědčeních, hodnotách apod.), partnerské či manželské vztahy. Každý z těchto vztahů má pro člověka jistou důležitost a vyžaduje jisté investice. Přesto mají pro člověka, jeho psychické zdraví a pohodu, největší význam těsné vztahy.

Některé vztahy pouhé známosti přecházejí v těsné vztahy různě dlouhého trvání. Jaký je tedy rozdíl mezi pouhým známým a partnerem? Jaké charakteristiky jsou oběma vztahům společné a které naopak tyto vztahy rozlišují? Jak je možné, že některé vztahy přetrvávají, ačkoliv z objektivního hlediska jsou nefunkční a jednotlivým účastníkům interakce nepřinášejí uspokojení? Jak se těsné vztahy vyvíjí a mění se jejich charakteristiky? Jak vůbec lze charakterizovat těsný vztah?

Odovědi na tyto a další otázky jsou předmětem mnoha výzkumných studií, a to již od poloviny 20. století, kdy se blízké vztahy dostaly do zájmu psychologů a sociologů (Kelley, 1986). Tento zájem neopadl až do dnešní doby, což ukazuje řada studií z Evropy, Ameriky, ale i arabských států či Japonska. Ve výčtu zemí, kde je blízkým vztahům věnována pozornost odborníků z oblasti psychologie a dalších humanitních věd, však chybí Česká republika. Zatímco v jiných zemích jsou vytvářeny a revidovány metody zjišťující mnohé charakteristiky různých typů blízkých vztahů, v České republice nebyla doposud standardizována jediná metoda, která by blízké vztahy nějakým způsobem měřila.

A právě proto lze přínos této práce shrnout do třech oblastí:

- 1) teoretické zmapování daného tématu,
- 2) zjištění laického pohledu na tuto doposud výlučně odborně sledovanou oblast,
- 3) návrh nové výzkumné metody, specifické pro českou populaci.

Tato práce mapuje současné vědecké teoretické pole blízkých vztahů se záměrem aplikovat uvedenou teorii na praxi zkoumání české populace. Tato práce si klade za cíl vybrat z teoretických východisek ta aktuální a obecně platná a srovnat je s viděním blízkých vztahů očima české veřejnosti. Pokud zde bude patrná shoda, nabízí se možnost využít korespondující teorii a z ní plynoucí praktické metody na popis a měření blízkých vztahů i pro českou populaci.

Výsledkem je i návrh nové metody, popisující hlavní složky blízkých vztahů. Metoda je „nová“ nikoliv v teoretickém podkladu (jelikož čerpá ze zavedených odborných východisek a výsledků předešlých zahraničních studií), ale inovativní je pro svou aplikační oblast. Jde o metodu využitelnou v českém prostředí, jejíž výsledky se poprvé neopírají o odpovědi jiné národnostní populace a nejsou ani obrazem jiné doby.

Jistě zde nebudou uvedeny všechny teoretické přístupy a provedené studie, samotný praktický výzkum pak nepracuje s rozsáhlými vzorky a tudíž nelze mluvit o výsledcích platných pro českou populaci. Jako zásadní ale vnímám fakt, že jde o první krok vedoucí k popsání doposud slepé mapy České republiky tématem blízkých vztahů.

TEORETICKÁ ČÁST

Interpersonální vztahy jsou ze své podstaty složitou oblastí – hraje zde roli subjektivní prožívání, časové hledisko, individuální charakteristiky všech zainteresovaných, navíc existuje široká škála druhů vztahů (romantické, rodinné, přátelské, rodič-dítě, platonické atd.), jejichž charakteristiky se ještě mění s časem i s vývojem osobností jednotlivých aktérů... Navíc po odborné stránce ještě vždy záleží na teoretickém úhlu pohledu.

V této části disertační práce se pokusím ukázat několik základních faktorů, které determinují interpersonální vztahy a které rozlišují právě vztahy těsné od těch ostatních. Jelikož teorií je mnoho, zaměřím se na ty nejzásadnější a také na ty, které nám mohou nějakým způsobem nastítnit možnosti měření těsnosti vztahů či vůbec určit, o jaký typ vztahu se jedná.

Tato práce akcentuje především dva typy vztahů – partnerské (romantické) a rodinné. Odpovídá to i četnosti zastoupení výzkumů zaměřených na dané typy vztahů. Většina výzkumných metod se zaměřuje právě na strukturální charakteristiky manželských (partnerských) vztahů, neboť touto tematikou se zabývá řada aplikovaných psychologických oborů, zejména pak v oblasti poradenství. Rodinné vztahy jsou zase často v hledáčku vývojových psychologů a v této oblasti se nejčastěji sleduje dynamika blízkých vztahů. Další druhy vztahů jsou ve výzkumech zastoupeny spíše okrajově a jejich charakteristiky slouží spíše k dokreslení rozdílů oproti právě akcentovaným romantickým vztahům.

Teoretická část by měla ukázat šíři daného vědeckého tématu a konkrétně definovat pojetí blízkých interpersonálních vztahů, se kterým bude pracovat navazující empirická část.

1. Osobní vztah

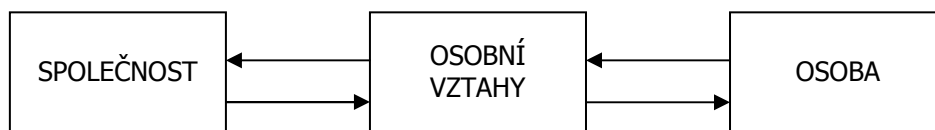
Člověk, jakožto sociální bytost, má od narození danou potřebu navazovat vztahy. Tato potřeba je součástí všech významných koncepcí motivace. S touto potřebou přichází již Freud, i když ten jí dával více pudový (sexuální) kontext. Maslow (1970) ji pojmenovává jako potřebu sounáležitosti a lásky a řadí ji do středu své pyramidální hierarchie potřeb. Baumeister a Leary (1995) zavádějí pojem „need to belong“ – potřebu náležet, jakožto základní lidskou potřebu.

Jiní autoři (Murray, 1938; Hewstone, Stroebe, 2006) uvádí jako jednu ze základních potřeb člověka potřebu navázat a udržovat dlouhodobé vztahy. Tuto potřebu nazývají pojmem afiliace, jež „vyjadřuje touhu člověka vyhledávat, navazovat, udržovat, případně obnovovat pozitivně emočně laděné vztahy s jinými lidmi. Síla této potřeby je u každého poněkud jiná a je proměnlivá na situaci, ale v nějaké míře se projevuje u každého člověka po celý život“ (Slaměník, 2011, str. 86). A právě afiliace je základem všech osobních vztahů.

Na důležitost všech vzájemných vztahů ukazuje fakt, že psychologie má samostatnou oblast, věnující se této problematice. V angličtině je označována výrazem „close relationships“, někdy také jako personal nebo interpersonal relationships (Felmlee, Sprecher, 2000). Jednotná terminologie není ani v českém jazyce, kde používáme pojmy blízké vztahy, těsné vztahy nebo osobní či interpersonální vztahy.

Osobní vztah je však oproti jiným výjimečný tím, že jde o vztah jedince k osobám, které pro něj mají určitý význam. Vztahem se myslí již ustanovená vazba mezi dvěma lidmi, která má své specifické vlastnosti a historii. Pojem personální vztah (personal relationship) přinesl do psychologie H. H. Kelley v druhé polovině 20. století. Osobní vztahy jsou podle něj nejen prostředníkem

mezi společnostmi a jedincem, ale současně i nástrojem a výsledkem této interakce. Kelley to vyjádřil následujícím schématem:

Obrázek 1 - Postavení fenoménu osobních vztahů (Kelley, 1986, str. 8)

Osobní vztahy Kelley vnímá jako vztahy založené na vzájemné závislosti jedince k jiným osobám pro něj osobně významným, k lidem nejbližším a pracuje i s pojmem těsnosti. Podle definice Kelleyho (Kelley, 1986) jde v případě těsného vztahu o takové osobní vztahy, jejichž prostřednictvím osoba ovlivňuje jiné osoby:

- 1) často,
- 2) silně,
- 3) v různých sférách činnosti,
- 4) relativně dlouhou dobu.

Kelley už však nikde blíže tyto jednotlivé podmínky nspecifikuje – není tedy dáno, co znamená „často“, jak silně se osoby musí ovlivňovat, ani co znamená „relativně dlouhá doba“. Jak tedy rozpoznáme nejbližší vztahy od těch blízkých či povrchních?

Jak konstatují někteří autoři (Cate, Levin, Richmond, 2002), blízký vztah vlastně nelze definovat. Problém tkví totiž ve vysoké variabilitě individuálních hodnot, zkušeností i osobnostních vlastností. To, co je pro jednoho člověka ve vztahu významné, nemusí být důležité pro druhého. Každý člověk také potřebuje jinou intenzitu vzájemné interakce i času, aby se daný vztah vyvinul v blízký (dle jeho osobního hodnocení).

Roli ve vytváření osobních vztahů hraje i kulturní prostředí a jak dokazují i teorie attachmentu (viz kapitola 3.4. Attachment v dospělosti), tak i rodinná

historie. I sám Sternberg, který se velkou většinu svého profesního působení zabýval problematikou partnerských vztahů a lásky, připustil, že nelze sestavit nějakou obecně platnou definici blízkého vztahu, ale že je na ně spíše potřeba nahlížet narativně – jako na konkrétní specifické životní příběhy, které se odehrávají v určitém čase, prostoru a sociálním kontextu (Sternberg, 1998).

Zajímavostí je i pojetí Berscheidové a Reganové (2005), které mezi osobní vztahy zahrnují i pouto mezi člověkem a zvířetem, respektive zvířecím mazlíčkem. I tento vztah totiž, podle nich, vykazuje specifické znaky těsného vztahu a s ním spojeného emočního prožívání.

1.1 Těsnost ve vztahu

Těsnost (closeness) osobního vztahu lze obecně charakterizovat takovými interakcemi, které se vyznačují vzájemnou péčí, odpovědností a důvěrou, a v nichž je chování partnerů vzájemně vysoce závislé a s důsledky pro oba partnery (Slaměník, Hurychová, 2010). Tato vysoká závislost se pak projevuje například korespondujícími zájmy a prospěchem pro oba partnery ve vztahu. S těsností významně pozitivně koreluje i intenzita emočního prožívání partnerů a stupeň, ve kterém jsou emoce vzájemně projevovány. Při definici těsného vztahu nesmíme opomenout ani závazek, který je další významnou charakteristikou.

Opakem těsných vztahů jsou vztahy povrchní (či pouhé známosti), které vznikají spíše náhodně a nezávazně. I takovéto vztahy se však za určitých okolností mohou přeměnit ve vztahy těsné a vztahy těsné se naopak mohou rozvolnit. Avšak vztahy, které někdy ve svém průběhu dosáhly určitého stupně těsnosti, se po rozpadu nikdy nevrací do úrovně vztahu povrchního. U vztahů

nejde jen o postupný přechod na jakémisi pomyslném kontinuu těsnosti od bodu 0 do 100 - obě tyto kategorie vztahů mají úplně jinou kvalitativní úroveň.

Například Döring (2002) obecně charakterizuje interpersonální vztah tak, že jde o vazbu mezi dvěma lidmi, která vzniká za předpokladu jejich opakovaného kontaktu. Tento kontakt je ovlivňován předchozími sociálními zkušenostmi i vlastním očekáváním do budoucna. Döring však zdůrazňuje fakt, že interpersonální vztah pokračuje a mění se i v době mezi jednotlivými setkáními – v takovouto chvíli zde hrají hlavní roli emocionální, kognitivní a motivační faktory daného jedince.

Složitá je otázka trvání těsného vztahu. Na jedné straně navázání těsného vztahu vyžaduje určitý čas, na druhé straně vztah sám o sobě může přetrvávat delší dobu a vyznačovat se intimitou - zejména pak v případě romantických vztahů (Tidwell, Reis, Shaver, 1996) - a závazkem, ale mohou se vytratit takové charakteristiky, jako vzájemná závislost, vzájemné ovlivňování a podpora, množství společně tráveného času a společných aktivit. Narůstající délka trvání vztahu tak nemusí znamenat zvyšování těsnosti vztahu. Výjimkou by mohly být (ale nemusí) rodinné vztahy. Vzhledem k rozmanitosti sdílených a prožívaných aktivit v poměrně úzkém rodinném prostředí lze očekávat, že s narůstajícím časem se může prohlubovat těsnost vztahu mezi rodiči a dětmi. Avšak i tato narůstající těsnost vztahu skončí s osamostatněním potomků, přičemž v některých případech tato úroveň zůstává zachována, v jiných začne klesat v důsledku snižující se frekvence interakcí.

Těsnost vztahu se zvyšuje se vzájemným poznáváním, s naplňováním společných cílů a plánů, s uspokojováním očekávání vlastního prospěchu či zisku. Prohlubující se vzájemná znalost zvyků, postojů či osobnostních vlastností partnery sblíží a napomáhá přesnějšímu předvídání očekávaných reakcí partnera, které (pokud se naplní) posilují společně sdílené pozitivní emoce a psychickou pohodu.

Očekávání se vztahuje také k emočnímu vkladu do vztahu. Intenzita a míra vyjádření těchto emocí je významně spojena se stupněm těsnosti vztahu. Prožívání a vyjadřování závisí na důvěře v partnera, ale také na péči či starostlivosti o jeho psychickou pohodu. Před blízkými lidmi jsme ochotni dát najevo více a intenzivněji prožívané emoce, zatímco vůči lidem ve vztahu povrchní známosti jsou projevy emocí více regulovány. Intenzivnější projevy emocí jsou také podmíněny starostlivostí o druhého, kdy těsná vazba vede k empatickému prožívání stavů partnera a projevování korespondujících emocí. Za určitých okolností, zejména při odlišném posuzování příčin emočního stavu partnera, kdy např. jeho smutek může být posouzen jako neodůvodněný a přehnaný, je emoční souznění nahrazeno např. uklidněním, útěchou, povzbuzením apod.

Těsnost a blízkost vztahu jsou takřka synonymní charakteristiky. Zatímco blízkost je obecnější charakteristika vztahu, který je pro oba partnery (nejen emočně) důležitý, těsnost už vyjadřuje určitou konkrétní míru. Vzhledem k tomu, že v českém jazyce není problematika blízkých vztahů příliš akcentována, není doposud jasně daný ani rozdíl v terminologii. I dále v této práci se tedy oba pojmy – blízký a těsný vztah, budou překrývat a označovat to, co je v anglické terminologii chápáno pojmem „close relationship“.

2. Struktura blízkých vztahů pohledem výzkumných metod

Níže je uveden přehled různých vybraných teoretických východisek spojených s možností měření charakteristik blízkých vztahů. Jsou zde zahrnuty takové metody, které se osvědčily ve výzkumech těsných vztahů, jejich výsledky byly vzájemně porovnávány a dále využívány ve výzkumu i praxi. Každá koncepce akcentuje jinou vlastnost blízkých vztahů, měří ji jiným způsobem a tudíž tak lze názorně ukázat šíři tohoto tématu. Závěrečné shrnutí nejdůležitějších bodů jednotlivých pohledů pak může být jakousi exaktní definicí blízkých vztahů.

Popis jednotlivých metod také ukáže jejich silné a slabé stránky vzhledem k možnosti jejich využití v rámci tvorby nové metody pro zjišťování těsnosti partnerských vztahů u populace České republiky.

2.1 Akcentované charakteristiky blízkých vztahů

Blízké vztahy lze popsat různými způsoby. Vzhledem k účelu této práce se dále zaměřím na ty charakteristiky, které lze měřit psychodiagnostickými metodami a nástroji. Ne ke všem charakteristikám totiž takovéto metody existují, jsou dostupné či aktuální. Níže uvedený výčet tedy není jistě kompletní, ale myslím, že dobře zachycuje aktuální trendy a hlavní teoretické koncepce v dnešní problematice těsných interpersonálních vztahů.

2.1.1 Spokojenost

Blízké osobní vztahy nemusí být nutně pouze pozitivní. I v blízkých vztazích se vyskytují problémy, konflikty a negativní emoce. Naopak „idealizovaný“ pohled na blízké vztahy ukazují Locke a Wallace (1959), autoři metody s názvem Marital satisfaction scale. Šlo o jednu z prvních metod zaměřujících se na blízké osobní vztahy. Tento dotazník zjišťuje úroveň spokojenosti v manželství a tím i pravděpodobnost jeho trvání, přičemž zdůrazňuje právě pozitivní emocionální prvky vztahu, lásku, porozumění a naopak minimalizuje vliv negativních emocí ve vztahu. Dotazník pracuje s otázkami typu „Když se objeví rozpor, obvykle ho vyřeší a) manželka b) manžel c) společně po dohodě“. Dotazník byl určen především jako screeningová metoda pro manželské terapeutky a dnes už se prakticky nevyužívá.

Susan Hendricková (Hendrick, 1988) ve své metodě Relationship assesment scale (RAS - Škála hodnocení vztahu) považuje také za nejdůležitější znak těsných vztahů spokojenost. Poukazuje na to, že starší dotazníky zaměřené na tento aspekt v manželství byly velmi rozsáhlé - např. Spouse observation checklist (Paterson, 1976) má 400 položek, Marital satisfaction inventory (Snyder, 1979) má 280 položek - či zaměřené pouze na manželské páry, např. Dyadic adjustment scale (Spanier, 1976). Ačkoli si tyto nástroje získaly uznání, vzhledem ke své délce či úzkému zaměření byly obtížně využitelné v praxi. Záměrem Hendrickové bylo tedy vytvořit kratší škálu, která by navíc byla vhodná nejen pro manželské páry, ale širěji pro romantické vztahy.

Do RAS zařadila sedm položek s hodnocením na sedmibodové Likertově škále. Hendricková zjistila, že její škála je dobrým ukazatelem pro vášnivou a altruistickou lásku při dělení druhů lásky podle metody LAS¹

¹ Metoda Love Attitudes Scale vychází z koncepce Leea a rozlišuje dvě kategorie typů lásky – primární (sem patří Eros, Ludus, Storge) a sekundární (Mania, Pragma, Agape). Dotazník obsahuje celkem 42 otázek. O metodě více v kapitole 2.4.1 Metody měření lásky.

(Hendrick, Hendrick, 1986), a že pozitivně koreluje např. se sebeodhalováním, závazkem nebo s investicemi do vztahu. Škála dobře slouží k rychlému posouzení trvajících romantických vztahů. Při použití metody na povrchní vztahy (ve výzkumu náhodně vytvořenými ze spolužáků na vysoké škole) ani jedna položka škály významně neskóruje.

Tabulka 1 - Položky dotazníku RAS (Hendrick, 1988, str. 94)

1) Nakolik Váš partner vychází vstříc vašim potřebám?
2) Nakolik jste celkově spokojeni se svým vztahem?
3) Jak dobrý je váš vztah ve srovnání s většinou jiných vztahů?
4) Jak často si přejete, abyste bývali nevstupovali do tohoto vztahu?
5) V jaké míře váš vztah naplňuje vaše původní očekávání?
6) Jak moc milujete svého partnera?
7) Jak mnoho problémů je ve vašem vztahu?

2.1.2 Důvěra / intimita

Pojem důvěry se často překrývá s termínem „intimita“, vycházejícího z latinského „intimus“ – skrytý před zraky jiných. Výrost uvádí několik pohledů na chápání intimity (Výrost, 2008, str. 243): intimita jako překročení hranice privátní zóny jedince, intimita jako sebeodhalování, intimita jako vyjádření nejhlubších citů jiné osobě a intimita jako synonymum blízkosti dvou lidí.

Oba tyto pojmy (intimita a důvěra) jsou pak zmiňovány v dlouhé řadě teorií a metod, popisujících blízké vztahy. Zmínit můžeme například Sternbergovu triangulační teorii, Rubinovy škály lásky a náklonnosti (více viz kapitola 2.4.1. Metody měření lásky) či dotazníku RCI. Hyde a DeLamater (2007) pak dokonce považují intimitu za hlavní znak těsného vztahu. Heller a Wood (1998) zase upozorňují, že intimita je ze své podstaty

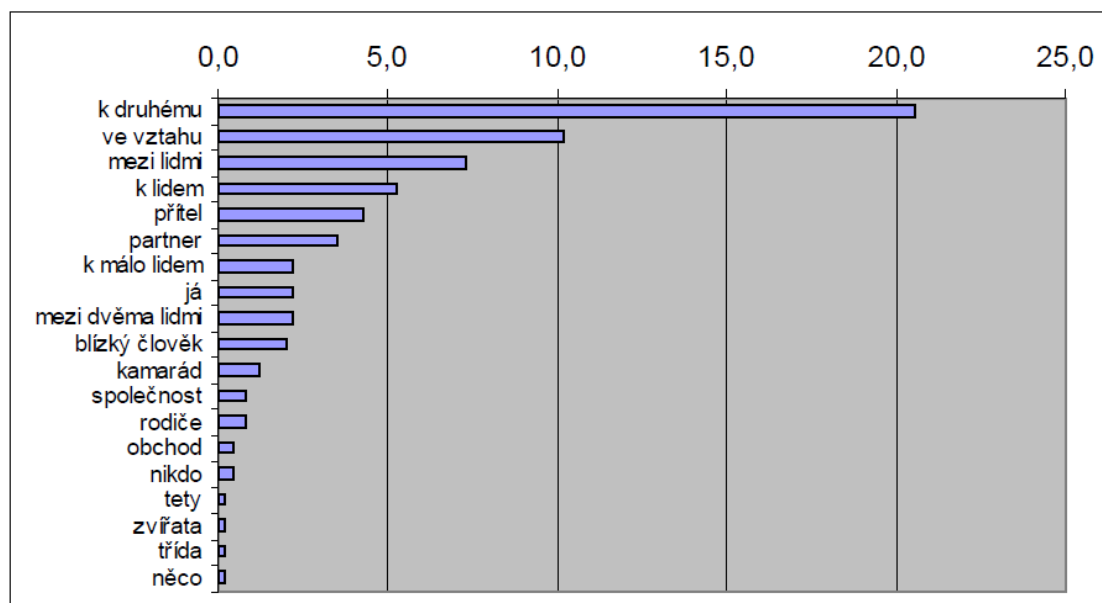
vzájemná. Nemůže totiž existovat intimní vztah, pokud pocit intimity nesdílejí oba jeho aktéři.

Šíři tohoto pojmu vystihuje Sternberg a Grajek (1984), kteří analýzou vybraných psychologických teorií došli k deseti pojetím či složkám důvěry:

- 1) touha podporovat blaho milované osoby,
- 2) zážitek štěstí s milovanou osobou,
- 3) velký respekt k milované osobě,
- 4) jistota, že se mohu v nouzi spolehnout na milovanou osobu,
- 5) vzájemné porozumění s milovanou osobou,
- 6) sdílení vlastního já i materiální s milovanou osobou,
- 7) přijetí emocionální podpory od milované osoby,
- 8) poskytnutí emocionální podpory milované osobě,
- 9) důvěrná komunikace s milovanou osobou,
- 10) ocenění milované osoby.

Hanžlová a Macek (2006) se zabývali laickým náhledem na termín důvěra u adolescentů z České republiky i u jiných národností. Adolescenti měli napřed sdělit jednu asociaci se slovem důvěra a dále dokončit větu „Důvěra je...“. Výzkum mezi skoro tisícovkou mladých lidí ve věku 15 – 21 let z Česka, Slovenska, Skotska a Francie ukazuje, že u mladých je důvěra nejčastěji asociována s přátelstvím (uvádí 17% dotazovaných). Je zde patrný mírný rozdíl v pojetí jednotlivých národností – například Češi jako jediní nejvíce asociují důvěru s láskou, Skotové do důvěry více začleňují normy (poctivost, věrnost), Slováci důležitost důvěry a Francouzi naopak nejčastěji vymezují důvěru negativně (nedůvěra, zrada...).

Odpovědi adolescentů všech národností pak shodně v dokončování věty o důvěře vyzněly tak, že důvěra je vnímána jako něco důležitého a převládalo pojetí důvěry ve vztahu obecně k druhému. Směřování k partnerovi, rodičům, kamarádovi atd. bylo uvedeno méně často (viz obrázek 2).

Obrázek 2 – Graf relativní četnosti kategorií vztahujících se k sociálnímu kontextu (Hanžlová, Macek, 2006, str. 139)

Rempel, Holmes a Zanna (1985) akcentují důvěru ve své teorii blízkých vztahů. Důvěra se, podle jejich názoru, skládá z několika dimenzí, z nichž ty tři nejzásadnější jsou předvídatelnost jednání, spolehlivost druhé osoby ve vztahu a víra v druhého. Důvěra v těsném vztahu je pak pojímána jako přesvědčení, že partner se k nám i do budoucna bude chovat milujícím a starostlivým způsobem, že vždy pozitivně zareaguje na naše potřeby a touhy.

Autoři vyvinuli metodu na měření důvěry (Rempel, Holmes, Zanna, 1985). Jde o dotazník založený na dvou subškálách – škále důvěry a motivace, které je možné ještě doplnit o škálu odhadu motivace partnera. Zatímco škála důvěry v mnohých bodech kopíruje Guerneyovu metodu IRS - Interpersonal Relationship Scale (Guerney, 1977), škála odhadu motivace partnera vychází ze Seligmanovy koncepce (Seligman et al., 1980). Tato škála odhaduje motivace partnera k jednání ve třech oblastech - vnitřní pohnutky, vnější odměny a instrumentální motivy (vzájemné odměny). Dotazník využívá sedmibodovou a osmibodovou Likertovu škálu. Metoda obsahuje otázky jako „Můj partner/ka je velmi nepředvídatelný/á. Nikdy nevím, co bude dělat zítra.“; „Mohu se spolehnout na to, že můj/moje partner/ka myslí na moje

blaho.“; „Nemohu zaručit, že spolu s partnerem/kou budeme stále spolu i za deset let ode dneška a že se nerozejdeme.“ ; „Vzájemně se milujeme a o druhého pečujeme víc než o sebe.“; „Partner/ka pro mne znamená bezpečí, cítím se s ní/m v bezpečí a chráněný/á.“ (Rempel, Holmes a Zanna ,1985, str. 102 a 104).

Dotazník autoři testovali na necelé padesátce mladých partnerských dvojic. Ukázalo se, že dotazovaní mají tendenci své vlastní motivy prezentovat jako méně egocentrické než motivy druhého partnera ve vztahu. Výzkum také potvrdil očekávané – že míra důvěry pozitivně koreluje s láskou a pocity štěstí.

Intimita se v různých formách vyskytuje ve všech formách blízkých vztahů. Pro každý vztah je však typická její jiná míra i podoba. Buhrmester a Furman (1987) se zabývali vývojem intimity u dětí od sedmi let až po jejich adolescenci. Zjistili, že již u dětí mladšího školního věku je rozvinuta potřeba intimity, která je uspokojena ve vztahu s rodiči. Kolem deseti let věku dítěte již (zejména u dívek) potřebu intimity může uspokojovat i přátelský vztah a v období adolescence se intimita nejvíce projevuje ve vztazích partnerských. Specifika, co se intimity týče, mají v rodině jistě i vztahy sourozenecké či k dalším blízkým členům rodiny (prarodiče apod.). V přátelských vztazích pak platí, že intimita je podstatným znakem všech takovýchto vztahů, avšak muži a ženy se liší v míře sebeodhalování (Fehr, 2004).

Šíři pojmu intimita i u laické veřejnosti názorně ukazuje výzkum Haubertové a Slaměníka (2013), který je pro tuto práci navíc o to cennější, že vychází z názorů a představ české populace. Tento prototypický výzkum ukazuje, že laická veřejnost nejčastěji chápe intimitu v souvislosti se sexem. Z hlediska četnosti pak následují pojmy „soukromí“, „blízkost“, „důvěra“, „láska“ či „dotyky“. Z hlediska druhu vztahu byla českou veřejností intimita nejčastěji spojována se vztahy partnerskými, dále pak s rodinnými a nejméně často se vztahy přátelskými. Jinými nejčastějšími charakteristikami intimity popisovali respondenti jednotlivé typy vztahů. Zatímco u partnerských byly na prvních

místech důvěra, city, láska, sex, blízkost a dotyky, u rodinných vztahů tyto příčky obsadily charakteristiky bezpečí, důvěra, city, blízkost a podpora. U přátelských vztahů probandi z řad laické veřejnosti uvedli nejméně charakteristik, nejčastěji však zmínili důvěrné rozhovory a důvěru.

Prototypický výzkum Haubertové a Slaměnka tak opět potvrzuje jak synonymitu mezi pojmy intimacy a důvěry, tak rozdílné znaky intimacy v různých typech těsných vztahů.

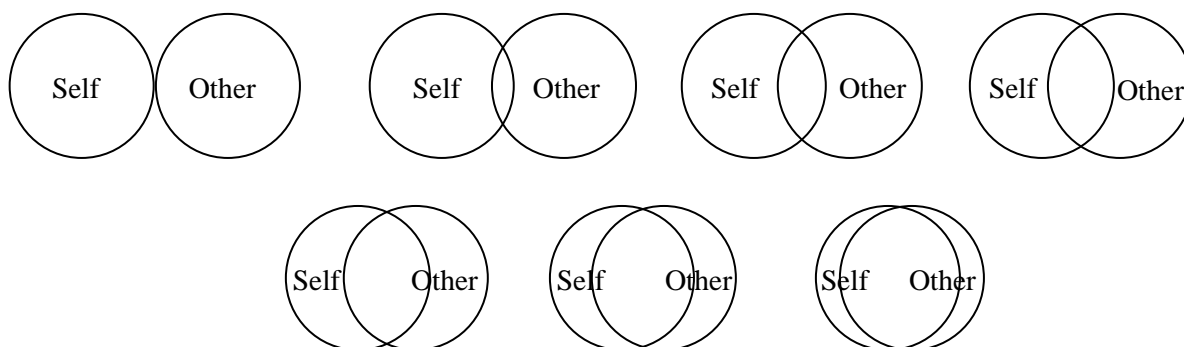
2.1.3 Obsazení já druhého ve vlastním já – grafický model

Zatímco absolutní většina metod, zaměřených na zkoumání blízkých vztahů má formu dotazníku, škála Inclusion of Other in the self scale (IOS) – „Škála obsazení druhého ve vlastním já“ má grafický základ. Míra těsnosti vztahu je zde dána rozsahem vzájemného pronikání „já“ obou partnerů ve vztahu. Čím více se mentální reprezentace vlastního já a já druhého překrývají, tím vyšší je těsnost vztahu a také vzájemná ovlivnitelnost.

Autoři Aron, Aron, Smollan (1992) pojali tuto metodu jako jednodimenzionální škálu složenou ze sedmi párů kružnic, které se v odstupňované míře překrývají (viz obrázek 3). Respondent má vybrat ten pár kružnic, jejichž překrytí nejlépe vyjadřuje jeho vztah s druhou osobou ve vztahu.

Pojetí těsnosti jako vzájemného propojení já považují autoři sice za jeden, ale velmi podstatný znak těsnosti, který má své zdůvodnění v mnoha teoretických přístupech. Předpokládají, že obsazení já druhého ve vlastním já je výsledkem prohlubující se intimacy a procesu sebeodhalování, který tvoří nejnuitrnější pocit vlastního já spojený s pochopením a starostlivostí o druhého. Přijímání alespoň části druhého také znamená jistou míru identifikace s ním, projevující se přebíráním jeho názorů, způsobů chování, prožívání, ale také

přivlastňováním si jeho úspěchů i přijímáním jeho nezdarů a selhání. Úspěchy i neúspěchy druhého jsou prožívány jako vlastní.

**Obrázek 3 - Škála obsažení druhého ve vlastním já
(Aron, Aron, Smollan, 1992, str. 596)**

IOS se zaměřuje na kognitivní reprezentaci a prožitek vzájemného propojení v těsném vztahu. Nezachycuje celou strukturu těsného vztahu, ani jeho případnou dynamiku. Naopak jistou předností této škály je její jednodimenzionalita a snadné použití, navíc pro všechny druhy těsných vztahů, což u metod na měření charakteristik blízkých vztahů nebývá pravidlem.

Podle vyjádření autorů (Aron, Aron, 1997; Aron, Aron, Smollan, 1992; Aron, Mashek, Aron, 2004) vykazuje ve srovnání s jinými metodami měření těsnosti vztahu velmi dobrou reliabilitu a validitu a je prý také dobrým prediktorem trvání vztahu.

Aron a Aron (1997) později navrhli model expanze já, podle kterého lidé hledají možnosti expandování vlastního já, což považují za základní lidskou potřebu. Autoři odlišují čtyři oblasti, ve kterých jedinec usiluje o expanzi já. Jde o:

- 1) fyzický a sociální vliv,
- 2) kognitivní komplexnost,
- 3) sociální a tělovou identitu
- 4) vědomí pozice v universu.

Možnosti expanze vlastního já nabízí těsné (s důrazem na romantické) vztahy, ve kterých např. jedinec proniká do poznatků druhého, do jeho sociálního postavení, do jeho materiálního vlastnictví, do jeho fyzických vlastností atd. Znakem obsažení já druhého ve vlastním já je označování „my“, když partneři hovoří o svém vztahu, resp. o druhém. Míra vzájemného propojení já partnerů ve vztahu vyjadřuje nejen jeho těsnost, ale může také vysvětlovat dynamiku zvyšování či snižování těsnosti vztahu a spokojenosti s ním.

2.2 Vzájemná závislost

Jednou z nejvýznamnějších charakteristik blízkých vztahů je vzájemná závislost obou partnerů. V partnerském vztahu jde totiž o to, že já se vytrácí a vzniká my (jak už bylo uvedeno výše). Tudíž nutností a vlastně i podstatou blízkých vztahů je právě vzájemné ovlivňování se obou partnerů ve vztahu - jde o jejich vzájemnou závislost. Tato závislost však logicky nemusí být u obou partnerů stejná – záleží jak na druhu vztahu, věku obou partnerů i jejich osobnostních charakteristikách. Navíc zde hrají roli aktuální i dřívější náklady a zisky a jejich subjektivní prožívání oběma aktéry... Jde tedy o zásadní charakteristiku vztahu, která si, dle mého názoru, zaslouží samostatnou kapitolu.

Vzájemná závislost zahrnuje hned několik teoretických východisek, která na sebe více či méně navazují. Nelze nezmínit teorii sociální výměny, klasickou teorii vzájemné závislosti, ale i koncepci nákladů a zisků či závazku... Všechna tato teoretická východiska jsou si však tak blízká, že se nejenom vzájemně doplňují, ale leckde se i souvisle překrývají.

2.2.1 Sociální výměna jako základ těsného vztahu

Autorem teorie sociální výměny je George Homans. Tato teorie vidí jako nejdůležitější ukazatel veškerých blízkých vztahů vzájemnou interakci. Jejím předpokladem, ale i výsledkem, jsou pak náklady a zisky každé zúčastněné strany, přičemž se zde realizuje princip minimalizace nákladů a maximalizace zisků. Homans sám definuje sociální výměnu jako „výměnu aktivit, materiálního či nemateriálního, více či méně prospěšného či cenného, přinejmenším mezi dvěma osobami“ (Homans, 1961, str.13). Předmětem výměny může být tedy takřka cokoli – emoce, láska, informace, status, zboží, služby...

Vzájemná závislost vyjadřuje míru souladu v preferování společných potřeb a jejich uspokojování a s tím spojené pozitivní hodnocení vztahu provázené kladnými emocemi. Úroveň závislosti je dána tím, nakolik se partneři ovlivňují svým chováním, nakolik je naplněno jejich očekávání, nakolik se mohou spolehnout na pozitivní výsledky (zisky) v interakcích pro každého z nich, nakolik jsou výsledky pro ně příjemné či nepříjemné (např. sexuální uspokojení, pocit bezpečí, porozumění atd.). Partneři se dostávají do vzájemné závislosti, když si začnou uvědomovat společnou odpovědnost za vzájemnou psychickou pohodu, naplněnou investicemi do potřeb, zájmů a cílů partnera v dlouhodobější perspektivě, když usilují o vzájemné porozumění a pomoc při řešení problémů druhého (Slaměník, Hurychová, 2010).

Vzájemná závislost se projevuje v prožívání i v chování člověka a to jak v běžné každodenní interakci, kdy upravujeme své chování na základě předchozích znalostí a zkušeností týkajících se našeho protějšku, ale například i při ohrožení druhého ve vztahu či vztahu samotného. Pro prožívání jsou v takovéto situaci charakteristické silně negativní emoce (strach, úzkost), v chování se objevuje snaha pomoci druhému a to bez ohledu na výši vlastních nákladů. Funguje zde už tedy jiný princip posuzování nákladů a zisků.

2.2.2 Teorie vzájemné závislosti

„Klasická“ teorie vzájemné závislosti Kelleyho (Kelley, 1979; Kelley, Thibaut, 1978) úzce souvisí s teorií sociální výměny, neboť také pracuje s náklady a zisky. Náklady a zisky jsou totiž nedílnou podmínkou každého vztahu. Kvalita vztahu a délka jeho existence však závisí právě na poměru těchto nákladů a zisků, přičemž nejde o poměr objektivní, ale námi subjektivně vnímaný. Jelikož v této teorii jde o dyádu, neposuzujeme pouze své vlastní zisky, ale do těchto zisků je zahrnuta i protistrana. Jde tedy o to, nejen jak jsou ve vztahu uspokojovány naše potřeby, ale i potřeby a cíle partnera. Naše vlastní spokojenost ve vztahu se odvíjí i od chování partnera a jeho vlastního subjektivního ohodnocení vztahu.

Z tohoto pohledu můžeme vztahy hodnotit ve 4 dimenzích (Výrost, 2008) podle:

- 1) stupně závislosti, který ukazuje, nakolik je uspokojení našich vlastních potřeb závislé na našem partnerovi, na společných interakcích.
- 2) míry vzájemné závislosti, přičemž jde o to, zda tuto míru pociťují oba partneři ve stejné či alespoň podobné míře či zda je subjektivní hodnocení závislosti výrazně asymetrické. Ideální je samozřejmě stav vyvážené vzájemné závislosti, avšak v praxi se často setkáváme s nerovným rozdělením závislosti. To může být dáno například socioekonomicky, osobnostně, ale i zcela přirozeně typem vztahu (např. rodič – dítě).
- 3) totožnosti chtěných výsledků - v této dimenzi jde o to, zda oba účastníci interakce motivuje splnění stejných cílů, zda tedy zisky, které chtějí v interakci dosáhnout jsou totožné či alespoň v souladu.

- 4) stupně kontroly (báze závislosti), který ukazuje, nakolik je jedinec schopen ovlivnit chování partnera v interakci či případně jeho chování kontrolovat.

Závislost tedy patří k základním parametrům interpersonálních vztahů. Úroveň závislosti ve vztahu říká, nakolik je dosahování našich zisků ovlivněno právě druhou stranou. Jak však vyplývá z výše uvedeného, závislost je důležitou, avšak ne jedinou charakteristikou blízkých vztahů.

Jelikož ve vztahu jde o subjektivní prožívání a hodnocení jeho kvality, nesmíme zapomenout na úroveň spokojenosti ve vztahu. Tato úroveň ukazuje, nakolik nám vyhovuje poměr nákladů a zisků, zda vztah je schopen uspokojovat naše potřeby. V ideálním případě by mělo jít o pozitivní hodnocení vztahu – zisky by měly převažovat nad celkovými náklady. Nemusí to být ale pravidlem.

Výsledek hodnocení vztahu totiž není jediným kritériem pro jeho pokračování či ukončení. Roli zde hraje i srovnávání. Člověk má vždy tendenci porovnávat svůj vztah s možnými alternativami. Máme tedy tendenci zůstat ve vztahu tehdy, pokud je hodnocení současného vztahu vyšší (nemusí to však nutně znamenat pozitivní) než hodnocení alternativ.

Autoři Kelley a Thibaut sice žádnou konkrétní metodu na měření vzájemné závislosti nevytvořili, ale tato teorie se později stala základem řady dodnes využívaných metod. Jde tedy o základní a nepostradatelné východisko pro pochopení a práci s těsnými vztahy.

2.2.3 Náklady a zisky plynoucí ze vztahu

Náklady můžeme chápat jako veškeré investice interpersonálních interakcí – jde o naše oběti, vynaložené úsilí, negativní emoce, konflikty, čas – zkrátka vše, co do vztahu vkládáme. Na druhé straně nám však ze vztahů plynou i zisky – odměny, užitek, prospěch, pozitivní emoce, uspokojení našich potřeb, ocenění... To však nemusí nutně platit u všech blízkých vztahů (např. nevyrovnaný vztah rodič – dítě), někde má větší vliv vzájemná závislost.

Hodnocení velikosti vkladů a rozhodnutí o ne/setrvání ve vztahu rozpracovává Rusbultová, která na základě teorie vzájemné závislosti vytváří tzv. „Investiční model“ (investment model scale = IMS), který dále uvádí do testovatelné praxe (viz kapitola 2.2.4 Závazek).

Se zisky také pracuje pojetí Clarkové (Clark, Mills, 1979, 1993; Clark, Mills, Judein, 2012), která podle toho, zda za své jednání očekáváme odměnu (zisk), rozděluje vztahy na směnné a sdílené (viz kapitola 2.3.2 Sdílený vs. směnný vztah).

V každém případě je hodnocení nedílnou součástí každého vztahu, těsné vztahy nevyjímaje. Rozdíl je však v kritériích a váhách, podle kterých daný vztah hodnotíme. A to se liší nejen podle druhu vztahu, délky jeho trvání, ale také podle osobnostních charakteristik jednotlivých partnerů, zkušeností, cílů i aktuální životní situace.

2.2.4 Závazek

Hatfield a Rapson (1993) definují závazek jako míru, která určuje, jak moc je člověk ochoten stát při svém partnerovi, třebaže to znamená vzdát se některých vlastních potřeb či přání ve prospěch druhého.

Na teorie nákladů a zisků pak navazuje metoda Investment model scale (Rusbult, Buunk, 1993), která je zároveň představitelem teorií akcentujících v těsných vztazích závazek. Jde o často používanou metodu (a to v různých zemích a kulturách světa), kterou autorka doplnila o řadu doplňkových subškál. Dotazník IMS považují za jednu ze stěžejních metod současného vědeckého výzkumu blízkých vztahů.

Dotazník IMS vychází z koncepce teorie vzájemné závislosti, avšak ta je rozšířena. Jeho autorka Caryl Rusbultová tvrdí, že trvalost vztahu ovlivňuje nejen stupeň závislosti, úroveň spokojenosti a kvalita alternativ, ale i velikost vkladu - investic (ta ukazuje závažnost a důležitost, která se ke vztahu pojí) a také velmi důležitá úroveň závazku.

Napřed se zastavme u pojmu investic. Jde o vcelku širokou skupinu zdrojů, které člověk vynakládá na rozvoj a udržení blízkého vztahu. Samotná existence těchto „obětí“ pak navozuje zájem o udržení vztahu, protože pokud ten by skončil, veškeré naše investice by vyšly nazmar a tato situace by byla prožívána jako ztráta. Sama Rusbultová uvádí hned několik druhů investic – materiální, psychologické, konkrétní, abstraktní, triviální či fundamentální (Rusbult, Buunk, 1993, str. 186). Důležitým druhem investic jsou však i sociální normy – vztah někdy může trvat hlavně proto, že společenské normy to vyžadují (např. rozvod není společensky přípustný).

Nejzásadnějším bodem teorie Rusbultové je však pojem závazku. „IMS rozlišuje mezi dvěma základními charakteristikami vztahů: spokojeností – pozitivním prožíváním vztahu – a závazkem – tendencí udržovat vztah

a pocitem vázanosti na něj..... přičemž definice závazku obsahuje dvě kategorie...: behaviorální záměr a psychologickou vazbu" (Rusbult, 1983, str. 102). Závazek je tedy chápán jako záměr setrvat ve vztahu a zahrnuje i dlouhodobou orientaci. Podle velikosti závazku lze tedy odhadovat i pravděpodobnost dalšího setrvání ve vztahu a sama Rusbultová má pro stanovení úrovně závazku i jednoduchou „rovnici“ (Rusbult, Martz, Agnew, 1998, str. 360):

$$\begin{aligned} \text{úroveň závazku} &= \\ &\text{úroveň spokojenosti} + \text{kvalita alternativ} + \text{vynaložené úsilí} \\ &= \text{pravděpodobnost setrvání ve vztahu} \end{aligned}$$

Logicky zde však vzniká otázka, jak se závazek liší od závislosti. Například oba aktéři ve vztahu rodič – dítě nemají na výběr co se týče setrvání ve vztahu. Závislost je základní kvalita vztahu a teprve když tato závislost dosáhne určité úrovně, rozvine se v závazek. Ten může mít formu například pocitu oddanosti, loajality či věrnosti. Závazek je také silnější v oblasti prožívání, je pozitivně asociován s úrovní spokojenosti a investovaného úsilí a naopak negativně pak s kvalitou alternativ. U osob s vyšším závazkem je tedy podstatně vyšší pravděpodobnost setrvání ve vztahu, což podle Rusbultové (a potvrzují to i různé výzkumy manželských i nemanželských vztahů i přátelství) dokazuje, že závazek je nejsilnějším a nejvíce bezprostředním predikátorem setrvání ve vztahu (Rusbult, 1983).

Existence závazku se projevuje v chování – např. tendencí neoplatit špatné chování druhého, ochota obětovat vlastní aktivity rozdílným preferencím partnera, tendencí ignorovat ostatní lákavé potenciální partnery či idealizací současného vztahu.

Rusbultové investiční model má odpovědět na otázky, jako např. proč zůstávají spolu partneři, kteří nezažívají pocit štěstí,

proč se i uspokojivé a šťastné vztahy rozpadají, proč partneři v některých vztazích nacházejí uspokojení mimo ně, ale přesto v trvajícím vztahu zůstávají apod. Je třeba poznamenat, že v zásadě na tyto otázky odpovídá již Kelleyho teorie vzájemné závislosti (Kelley, 1979; Kelley, Thibaut, 1978), ze které Rusbultová vychází, ale rozpracovává a zpřesňuje ji odkrytím vnitřních souvislostí.

Pro vnějšího pozorovatele může být často zarážející až nepochopitelné, že spolu zůstávají dva lidé bez zjevného pocitu štěstí, ale tento vnější pozorovatel nemusí znát objem investic do vztahu, anebo skutečnost, že partneři nemají lepší alternativu vztahu. Naopak, partneři ve vztahu mohou být šťastni, i když do něj příliš neinvestovali a nemusí být spojeni silným závazkem, ale našli vzájemně uspokojující způsoby naplnění svých potřeb.

Rusbultová má tendenci připisovat poněkud větší váhu investicím (odtud také název investiční model) pro vysvětlení zachování vztahu, ale každá ze složek zachování závislosti (resp. závazku) má svou váhu, která může být zesílena i oslabena kombinací s jinou složkou. Variabilita těchto tří proměnných poskytuje jedinečnou predikci o zachování či rozpadu vztahu. Zároveň ale také vysvětluje, proč se např. partneři obětují jeden pro druhého, proč jsou ochotni odpustit a nikoli pomstít provinění druhého, proč snižují význam tihnutí partnera k jedinci mimo vztah apod. Stejně tak jsou vysvětlitelné „odstředivé“ tendence, kdy bez ohledu na investice má partner při lepší alternativě snahu stávající vztah opustit, jít do vztahu více uspokojujícího a netoleruje žádné provinění či odchylky od společně přijatých pravidel chování.

Měření míry závazku věnuje Rusbultová i jednu samostatnou metodu - patnácti položkový dotazník Commitment measure (Rusbult et al., 2009).

Samotný dotazník IMS² Rusbultová publikovala v roce 1998 (Rusbult, Martz, Agnew, 1998) a vznikl přepracováním předchozí verze

² Originální dotazník je uveden v příloze I.

(viz např. Rusbult, 1983; Van Lange et al., 1997). IMS je členěn do čtyř částí, z nichž každá je zaměřena na jednu charakteristiku (složku) vztahu – úroveň spokojenosti, kvalitu alternativ, míru investic a úroveň závazku.

První tři části se skládají vždy z jedné dílčí (členěné na pět konkrétních oblastí) a pěti celkových položek. Čtvrtou část týkající se závazku tvoří sedm celkových otázek. Odpovědi mají respondenti u dílčích otázek posuzovat na čtyřbodových, u celkových na devítibodových škálách Likertova typu. Autoři podotýkají, že dílčí položky mají připravit respondenty k odpovědi na celkové otázky přemýšlením o konkrétních příkladech. Dílčí otázky tak zvyšují pochopení celkových otázek a tím také zvyšují reliabilitu a validitu metody.

Metoda je určena jako nástroj pro měření závislosti partnerů ve vztahu s tím, že závislost, resp. závazek, jsou dobrým prediktorem budoucnosti vztahu. Autoři spíše implicitně poukazují na to, že jejich model postihuje strukturu těsných vztahů. Nepochybnou předností jejich modelu je, že poskytuje komplexnější obraz o „nosných pilířích“ těsných vztahů různých typů a že z kombinace jejich hodnot lze poměrně spolehlivě určit, co vztah udržuje a co může vztah ukončit.

Dotazník využívá dva typy Likertovy škály – obě jsou zakotveny hraničními body „vůbec nesouhlasím – zcela souhlasím“, ale zatímco u některých otázek je škála čtyřbodová, u jiných dává probandovi možnost vybrat si z osmi variant své odpovědi.

Jistým negativem dotazníku IMS je, že se zaměřuje pouze na vztahy partnerské a pro zkoumání závazku a dalších ukazatelů u jiných typů vztahů se nehodí. Nejlépe to demonstruje příklad otázek a tvrzení uvedených v dotazníku: „můj vztah se blíží ideálu“, „mé sexuální potřeby mohou být plně naplněny v alternativních vztazích“, „mé vztahy s přáteli a členy rodiny se mohou zkomplikovat, když se rozejdu se svým partnerem“.

Existuje i zkrácená verze tohoto dotazníku IMS-S (Rodrigues, Lopes, 2013). I přes tuto úpravu zde zůstává čtyř faktorová struktura zachována a zůstala i dobrá reliabilita a validita.

Jistě je na místě alespoň zmínit i další metody, kterými Rusbultová zjišťovala vztahové charakteristiky. Accomodation EVLN Scale (Rusbult et al., 1991) se zaměřuje na tendence k určitému druhu odezvy v partnerském vztahu. Rozlišuje čtyři druhy reakcí – útěk, vyjádření se, oddanost a opomenutí.

Dále pak jmenujme například i škály³ odpuštění a obětování se (Forgiveness scales, Sacrifice scale) či partnerského přijetí (Partner affirmation scale). Všechny tyto metody jsou však pouze doplňkové, nejsou standardizované a jsou zaměřeny selektivně. Nelze je tedy uplatnit pro přípravu komplexní metody na měření těsnosti vztahu.

2.3 Rozdíly v těsnosti podle druhu vztahu

Základem těsných vztahů, které mohou vznikat mezi partnery, manžely, rodiči a dětmi, přáteli stejného i opačného pohlaví, je zřejmě vztah mít rád či emoce lásky. Jejich vznik je založen na prohlubující se důvěře, intimitě, porozumění, vzájemné závislosti, společných postojích, společně prožívaných emocích apod.

Autoři se však různí v tom, co tvoří podstatné znaky těsných vztahů. U těsných vztahů se často zdůrazňuje vzájemná závislost partnerů trvající delší dobu a vyznačující se častým silným vzájemným ovlivňováním prostřednictvím rozmanitých aktivit (např. Berscheid, Ammazalorso, 2004; Berscheid Snyder, Omoto, 1989, 2004, Kelly H. H. 1979). Předpokládá se však, že tato závislost

³ více na <http://www.carylrusbult.com/>

se projevuje rovnocenně, přesto existuje asymetrie například v těsném vztahu rodič-dítě, kdy dítě je více ovlivňováno aktivitami rodiče. Partneři v romantickém vztahu mají společné jiné aktivity, než dvojice ve vztahu partnerském či rodičovském. Charakteristiky vztahu rodič-dítě zase nutně musí vykazovat jiné dominantní prvky než vztahy partnerské...

Vzniká tedy otázka, co tvoří podstatu jednotlivých typů těsných vztahů a jejich zásadní rozdíly.

2.3.1 RCI – Dotazník těsnosti vztahu

K zjišťování těsnosti vztahu se často používá dotazník Relationship closeness inventory (RCI)⁴, který vyvinuli Berscheidová, Snyder a Omoto (1989). Tito autoři vychází zejména z prací H. H. Kelleyho a hodnotí těsnost vztahu prostřednictvím posouzení četosti a délky společně tráveného času, rozmanitostí společných aktivit (diverzity) a síly vzájemného ovlivňování.

Z pohledu této práce jde o nejzásadnější metodu na zkoumání charakteristik blízkých vztahů. Dotazník vychází z propracované teorie a blízký vztah pojímá komplexně – hned z několika úhlů pohledu. Navíc je tato metodika také použitelná pro všechny druhy vztahů, i když její výsledky jsou nejlépe popsány právě na vztazích partnerských. Další zásadní výhodou dotazníku RCI je pro tuto práci i fakt, že je používán v nejrůznějších zemích světa a to i v sousedním Slovensku, jehož populace je v určitých znacích velmi podobná populaci české. Z množství výzkumu, při kterých byla metoda uplatněna, vyplývá, že jde o celosvětově vysoce ceněnou metodu, která má vysokou vypovídající úroveň. A právě proto hraje klíčovou roli i v praktické části této práce, kde na sebe bere podobu zlatého standardu (více v kapitole 7.1.2. Zlatý standard).

⁴ Originální dotazník je uveden v příloze II.

Dotazník se zaměřuje na popis jediného, podle probanda nejbližšího vztahu - „nejbližšího, nejhlubšího, s největší zainteresovaností a největší intimností“ (Berscheid, Snyder, Omoto, 1989, str. 793), který je dále kategorizován na vztah romantický (partnerský)/ rodinný / přátelský / jiný (sem patří například i vztahy pracovní). Dotazník vyžaduje údaje o pohlaví, věku a vztahu obou zainteresovaných.

Dále následují tři části dotazníku, každá zaměřená na jednu charakteristiku vztahu - subškálu. První je zaměřena na frekvenci společně stráveného času přičemž se hodnotí doba společně strávená „během uplynulého víkendu“ s tím, že se samostatně započítává doba dopoledne a zvlášť odpoledne. Proband má uvést přesný počet hodin a minut.

Druhá část dotazníku zjišťuje typ společných aktivit z nabídky 38 činností. Dotazovaný má označit všechny ty aktivity, které společně s partnerem ve vztahu absolvoval, přitom tato činnost měla být jejich výlučná aktivita (bez účasti jiných osob). Ve výčtu aktivit jsou zastoupeny všechny typické pro určitý druh vztahu (od sexuálního kontaktu, přes návštěvu kulturních či sportovních akcí až po práci na domácích úkolech). Otázkou však zůstává, nakolik je poměr takto „specifických“ okruhů aktivit vyvážený.

Poslední část se ptá na to, jak moc partner ovlivňuje naše myšlení, chování a cítění na jedné a plány a cíle na straně druhé. V této poslední části je využívána sedmibodová Likertova škála.

Vyhodnocení dotazníku spočívá v převedení odpovědí ze všech tří částí (počtu minut, četností aktivit a síly ovlivňování) na skóry 1 – 10. S každou škálou se pak může pracovat samostatně či lze hodnotit celkový skór vzniklý součtem všech tří samostatných výsledků jednotlivých škál. Pro vyhodnocení pak platí, že čím vyšší celkový skór, tím větší blízkost vztahu.

Ačkoliv otázky z oblasti aktivit jsou velmi pestré (praní, návštěva divadla/dražby, venkovní aktivity, jízda autem, zpěv...), pro současné použití zde chybí moderní prostředky interpersonální komunikace. Například dotazník nebere v potaz ani společně strávenou dobu prostřednictvím e-mailu, internetu a dalších nástrojů „moderních komunikačních prostředků“. Ty totiž pro některé vztahy mohou být v dnešní době globalismu a sociálních sítí zásadním komunikačním kanálem. Dotazník se pouze ptá na to, kolik času dotazovaný strávil s partnerem o samotě – což dle mého názoru nemusí zcela vystihovat dobu partnerského sdílení zážitků, emocí a vzájemného ovlivňování... Navíc jako problematická se jeví i definice „o samotě“ – znamená to bez zásahu dalších osob, nebo bez jejich fyzické přítomnosti?

Pokud jde o četnost a délku společných interakcí tváří v tvář, autoři jsou si vědomi, že to není ani nezbytná, ani dostačující podmínka k tomu, aby jedna osoba ovlivnila aktivity jiné osoby, ale přesto se domnívají, že je to facilitující podmínka pro vzájemné ovlivňování (Berscheid, Snyder, Omoto, 1989, s. 794). Čím více času partneři tráví spolu, tím více příležitostí mají ovlivnit vzájemně své smýšlení a chování. Přitom mnozí partneři v těsném vztahu nemusí žít spolu a stýkat se každodenně, ale podle autorů se v takovém případě snižuje těsnost vztahu.

Jistý problém je s dimenzí trvání vztahu. Berscheid, Snyder a Omoto odkazují na Kelleyho et al. (1983), který uvádí, že vysoká četnost interakcí, rozmanitost aktivit a síla vlivu trvajících „po relativně dlouhou dobu“ charakterizuje těsný vztah. Není ale zřejmé, co je relativně dlouhá doba. Po jakou dobu mají trvat uvedené charakteristiky, aby bylo možné vyloučit, že jde o přechodný, dočasný jev, mající často podobu iluze vztahu. Jisté je jen to (Berscheid, Snyder, Omoto, 1989, str. 796), že trvání samotného vztahu není signifikantní; spíše je to trvání vysoké frekvence interakcí, vysoké rozmanitosti aktivit a vysoké síly vlivu.

Zároveň platí, že i při dlouhém trvání vztahu, ale nízké frekvenci interakcí, rozmanitosti aktivit a síle vlivu nelze hovořit o těsném vztahu a že s délkou vztahu automaticky neroste jeho těsnost. Proto autoři za rozhodující považují první tři dimenze, čtvrtou za doplňkovou a nezapočítávají ji do celkového skóre těsnosti. Vycházejí z toho, že dosavadní trvání vztahu, především jeho charakter, se promítá do budoucnosti, a proto do dotazníku zařadili sedm položek posuzovaných opět na sedmi bodové škále (např. plánování prázdnin, manželství, dětí, investic).

Autoři dále v návaznosti na RCI vytvořili tzv. Subjective Closeness Index (SCI), který odkazoval na subjektivní zhodnocení blízkosti daného vztahu vzhledem k jiným vztahům, dané osoby či vztahům obecně. Dalším specifikem byl i Emotional Tone Index (ETI), vyjadřující, jak často jsou ve vztahu zažívány pozitivní či negativní emoce. Berscheidová pak porovnávala schopnost jednotlivých metod např. vzhledem k predikci trvání vztahu či míry prožívaného stresu v případě rozpadu vztahu (Berscheid, Snyder, Omoto, 1989).

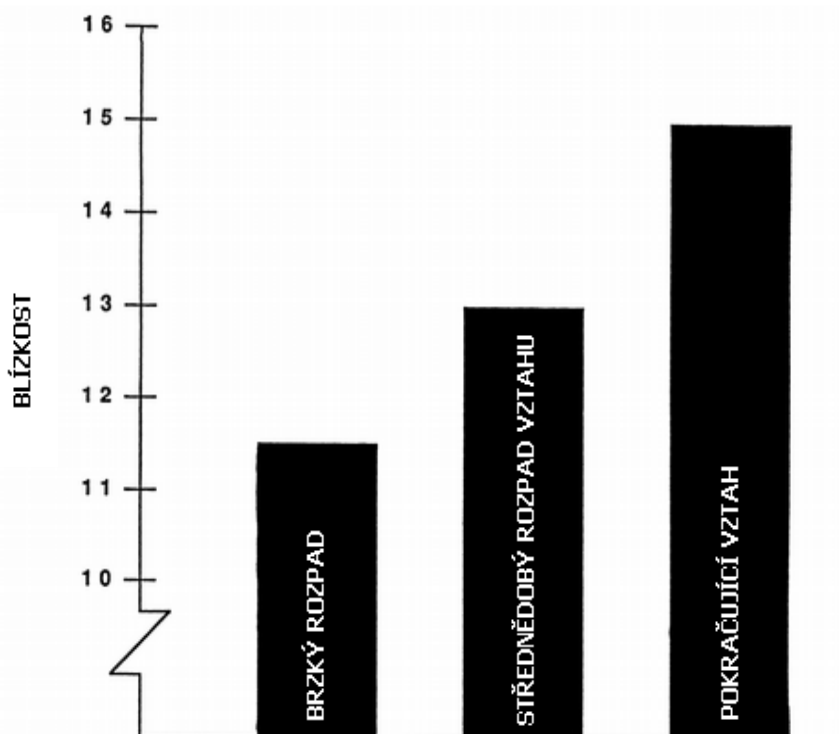
Výsledky studie Berscheidové ukazují, že jako nejbližší vztah dotazovaní bez rozdílu pohlaví nejčastěji uváděli vztah nikoliv rodinný, ale romantický a přátelský (ty uvádí celkem 83% dotazovaných).

Charakteristikou, ve které nacházíme největší rozdíl mezi těmito kategoriemi blízkých vztahů je zejména délka jejich trvání. Jak Berscheidová uvádí, ačkoliv romantické vztahy „vítězí“ na plné čáře co se týče četnosti ve skupině blízkých vztahů, paradoxně jde o vztahy nejkratší. Popisované romantické vztahy, které dotazovaní uváděli nejčastěji jako nejbližší, trvaly většinou méně než 3,5 roku, vztahy přátelské okolo 5,5 let a rodinné byly delší než 19 let. Tato skutečnost vypovídá mnoho o dynamice těsných interpersonálních vztahů. Zatímco vztahy romantické jsou především intenzivní, rodinné vztahy se vyznačují vysokou stabilitou jak v intenzitě, tak v čase. Vystává zde tedy otázka, co se s původně romantickými vztahy stává po delší době – zda je nahrazují jiné těsné vztahy či zda samy přecházejí v jinou formu

vztahu (pokud samozřejmě vztah trvá) - například ve vztah rodinný. Tuto otázku však Berscheidová ve své studii dále neřeší.

Pokud se ještě vrátíme k charakteristikám jednotlivých typů vztahů, tak zjistíme, že rodinné vztahy mají oproti ostatním několik specifík. Jako u jediných ze všech u nich nekoreluje síla vzájemného ovlivňování s ostatními složkami vztahu – s délkou společně stráveného času a rozmanitostí aktivit. Zajímavé také je, že u rodinných vztahů je mezi různorodostí a vzájemným ovlivňováním negativní korelace.

Pokud se naopak zaměříme na romantický vztah, k predikci jeho trvání lze využít výsledné skóre v RCI. Následné opakované výzkumy ukázaly, že osobám, které dosahovaly nejnižších hodnot v celkové škále RCI, se romantický vztah často rozpadl do tří měsíců a osobám se středním skóre do devíti měsíců. Déle přetrvaly většinou jen vztahy u osob s nejvyšším celkovým skóre (viz obrázek 4).

**Obrázek 4 - Průměrné počáteční skóre RCI a stav vztahu
(Berscheid, Snyder, Omoto, 1989, str. 804)**

Mezi další specifika výsledků tohoto dotazníku pro partnerské vztahy oproti ostatním druhům vztahů patří nejvyšší korelace mezi skóre frekvence aktivit a jejich různorodostí, frekvencí aktivit a vzájemným ovlivňováním a také mezi různorodostí a vzájemným ovlivňováním⁵. Nejvyšší korelace mezi výsledným skóre RCI a SCI byla také prokázána právě u tohoto typu vztahů.

Teoretická východiska později Berscheidová ještě na základě dalších výzkumů mírně přehodnotila (Berscheid, Snyder, Omoto, 2004). Respektive navazující výzkumy ukázaly, že z délky trvání vzájemnosti nelze odvozovat míru blízkosti vztahu či její vývoj. Byly objeveny negativní korelace mezi délkou trvání vzájemnosti a celkovým skóre RCI, zejména pak u mužů. Délka trvání vzájemnosti předurčuje míru stresu prožívaného při rozpadu partnerského (resp. romantického vztahu), což však výsledky testu RCI neumí. Celkové výsledky RCI také, podle nových zjištění, nemohou nahradit jiné škály popisující blízkost vztahu, jako je již výše zmiňovaná ETI či Rubinova „Liking and loving scale“. Všechny tyto metody totiž popisují charakteristiky blízkého vztahu z trochu jiného úhlu pohledu.

Standardizaci této metody provedli na slovenské populaci Výrost, Spišiaková a Gicová (1992). Jejich zjištění týkající se četnosti jednotlivých kategorií blízkých vztahů odpovídají původním výsledkům RCI. I slovenští studenti a studentky označili za nejbližší vztah v absolutní většině vztah romantický (53%) a v četnosti následoval vztah přátelský (26%). To dokazuje vhodnost použití tohoto dotazníku i na jiné populaci a v jiné době, než byl primárně vytvořen.

Otázkou zůstává, zda nejvyšší četnost romantických vztahů mohla být způsobena výběrem vzorku dotazovaných. Oba jmenované výzkumy (Výrost, Spišiaková, Gicová 1992 i Berscheid, Snyder, Omoto, 1989) totiž pracovaly s vysokoškolskými studenty a do studie nebyly zahrnuti lidé staršího

⁵ korelace od 0,3 do 0,4 při $p < 0,01$ (Berscheid, Snyder, Omoto, 1984, str. 797)

věku ve fungujících dlouhodobých vztazích. Zajímavé by tedy jistě bylo tento výzkum rozšířit na celou populaci.

Vhodnost využití tohoto dotazníku v rámci vytvoření nové metody pro českou populaci podporuje i fakt, že byl s úspěchem použit i v řadě jiných zemí Evropy (např. Německo, Francie, Velká Británie), ale i v jiných než euroamerických kulturách, jako je např. Japonsko (Berscheid, Snyder, Omoto, 2004). Navíc nové výzkumy ukazují i na korelaci výsledků RCI s jinými vztahovými charakteristikami, jako je sexuální uspokojení ve vztahu (Hudson, 1982) nebo je lze aplikovat i na vztahy nejen partnerské, ale také dobrovolnické (Omoto, Snyder, 2002) či rodič-dítě.

2.3.2 Sdílený vs. směnný vztah

Margaret Clarková ve své teorii vztahů vychází z myšlenek sociologa Irvinga Goffmana, který přišel s pojmy sociální a ekonomické výměny.

Směnný vztah (exchange) je v tomto pojetí (Clark, Mills, Judson, 2012; Clark, Mills, 1993) takový, ve kterém je prospěch druhým poskytován na oplátku - na základě srovnatelnosti prospěchu získaného od partnera v minulosti či očekávaného opětování v budoucnosti. Benefit je (může být) v tomto pojetí, na rozdíl od původního sociologického chápání, nemateriální – je to něco, co se jeden partner vztahu rozhodne dát tomu druhému a který má hodnotu pro toho, kdo jej přijímá. Avšak tento benefit nesmíme zaměňovat se ziskem v pojetí Thibauta a Kellyho. Typickým takovýmto vztahem může být vazba například mezi obchodními partnery, ale i počáteční fáze partnerského vztahu – známost.

Dále pak Clarková rozlišuje vztahy sdílené (communal). Ty se vyznačují pocitem povinnosti demonstrovat zájem o blaho jiných. Podpora tak naplňuje potřeby druhé osoby a vyjadřuje zájem o ni. Ve sdílených vztazích je cílem

partnera pomoci odstranit emoce nepříjemné a navodit ty příjemné, jež signalizují jeho spokojenost. V těchto vztazích není projevená podpora chápána jako navození povinnosti opěťovat ji na srovnatelné úrovni. Od ostatních se sdílené vztahy odlišují tím, že partneři pocítují zvláštní odpovědnost za pohodu druhých.

Jako příklad Clarková uvádí vztahy přátelské, manželské, romantické, mezi sourozenci, mezi rodiči a dětmi... Ačkoliv všechny tyto vztahy patří do stejné kategorie, určitě však nejsou stejné. Liší se zejména ve své síle, zatímco vztahy směnné jsou všechny přibližně stejně silné. Právě sdílené vztahy tedy více odpovídají mé vlastní implicitní definici blízkých vztahů.

Podle Clarkové mají lidé přirozenou vrozenou tendenci vytvářet sdílené vztahy. Ty jsou totiž nezbytné zejména pro zachování rodu. To se nejvíce projevuje v existenci jednostranného sdíleného vztahu mezi rodičem a malým dítětem. Zde je velmi dobré porovnání se vztahy směnnými, neboť ty už ze své podstaty musí být vždy oboustranné – jde o oplátku benefitu, který byl předtím obdržen od protistrany.

Výzkumy Clarkové (Clark, Mills, 1979) také ukázaly, že lidé různě reagují na stejnou situaci – „oplátku“ laskavosti. V případě, že člověk usiluje o vztah sdílený, tato situace v něm vyvolává negativní reakce, avšak v případě, že jeho cílem je vztah směnný, reaguje na tuto oplátku pozitivně.

Ačkoliv mezi oběma kategoriemi vztahů podle Clarkové jsou jasně definované rozdíly, sama autorka uvádí, že je možné, abychom k jednomu člověku měli vytvořené oba vztahy. V takovémto případě může jít například o situaci, kdy je náš přítel i naším obchodním klientem, nebo člen rodiny naším spolupracovníkem atd.

Clarková vytvořila škálu na měření individuálních rozdílů v orientaci na typ vztahů, která zjišťuje tendence člověka k navazování určitého druhu

vztahu⁶. Metoda spočívá v jedné sérii tvrzení vystihujících směnné (9 tvrzení) a sdílené vztahy (14 tvrzení). Proband má za úkol ohodnotit každý výrok na škále 1 – 5 bodů. Škály obsahují tvrzení typu „nevidím nějaké výrazné potěšení v pomoci druhým“, „když potřebuji, obrátím se o pomoc na druhé“, „očekávám, že mí známí budou citliví k mým potřebám a pocitům“ (Clark, Mills, 1994, str. 36). Výsledná orientace na jeden typ vztahů pak byla ověřena i v chování probandů v modelových situacích.

Rozlišení mezi sociálními vztahy založenými na tom, zda partneři pocítují odpovědnost za uspokojení potřeb druhého, je podle Clarkové důležitá pro pochopení emocí, jejichž vyjadřování sděluje informace o stavu potřeb.

2.4 Láska jako komponent blízkých vztahů

Vedle těsnosti je láska dalším nejčastějším pojmem, který popisuje blízké osobní vztahy a dává jim specifickou výlučnost.

Pojmem lásky se zabývali již v antice. Ve starověkém Řecku rozlišovali lásku sexuální (erós), přátelskou či bratrskou (filiá) a nezištnou (agapé). Ze současnosti je pak dělení na šest druhů lásky (Lee, 1973) – pragmatickou (pragma), přátelskou (storge), erotickou (eros), hravou bez výrazného svazku (ludus), volnou se zaměřením na uspokojování sexuální potřeby (mania) a altruistickou (agape). Jiné druhy lásky pojmenoval Erich Fromm (1966) – ten rozlišuje lásku bratrskou (nevýlučnou, ke všem lidem), mateřskou (nepodmíněnou lásku k dítěti), erotickou (touhu po splynutí s druhým člověkem), sebelásku a lásku k Bohu.

⁶ Originální dotazník je uveden v příloze III.

Jiný pohled na lásku nabízí ve svých pozdějších pracích Sternberg. Ačkoliv ten se zpočátku své vědecké kariéry snažil lásku přesně definovat a měřit její jednotlivé komponenty (viz kapitola 2.4.1 Metody měření lásky), nakonec přichází s narativním přístupem k lásce (Sternberg 1998). Na lásku tedy nahlíží ne jako na jasně definovatelný souhrn atributů, ale jako na jedinečný lidský příběh, který v sobě zahrnuje motivaci, hodnoty, osobnostní charakteristiky, zkušenosti i očekávání konkrétního člověka. Takovýchto vlastních příběhů v sobě nosíme mnoho a jedním z nich je, podle Sternberga, právě příběh lásky. Ten zahrnuje představu člověka, jak má „ta pravá“ láska vypadat, jak se k sobě mají partneři ve vztahu chovat atd.

Tento přístup k lásce by tedy mohl být odpovědí na otázku, proč se určití lidé zamilovávají do určitého druhu lidí či proč někomu vyhovuje „divoký“ vztah plný hádek, zatímco jiní vyhledávají vztahy poklidné či proč někdo setrvává v objektivně nefunkčním vztahu například spojeným s domácím násilím či jinou patologií. I takovéto vztahy totiž mohou odpovídat něčímu příběhu lásky...

Ani takovýto narativní přístup se však zcela nevyhne klasifikaci. Sternberg uvádí 26 takovýchto typických příběhů (Sternberg, 1998), které rozděluje do pěti kategorií – příběhy nerovných (asymetrických) vztahů, vztahů kde hraje roli nějaký vnější objekt, příběhy souladu, vyprávěné (tradované) příběhy a žánrové příběhy. Sám autor však doplňuje, že nejde zcela o kompletní výčet všech existujících variant příběhů lásky.

2.4.1 Metody měření lásky

Jednou z prvních výzkumných metod, která se zabývala láskou byly Rubinovy Škály lásky a náklonnosti (Loving and Liking scales⁷). Jde o metodu určenou na měření charakteristik zejména romantických vztahů, založenou na třech komponentách – attachmentu (vzájemném připoutání), péči a důvěře. Jde o dvě samostatné, avšak vzájemně propojené škály, které lze využívat buď samostatně, nebo jako jediný výzkumný nástroj. Každá ze škál má třináct položek, které dotazovaní hodnotí na devítibodové Likertově škále.

Ačkoliv je tato metoda jednou z nejstarších, dodnes je využívána pro porovnání v nejrůznějších korelačních studiích či při vytváření nových výzkumných metod jakožto zlatý standard.

Metoda Love Attitudes Scale (Hendrick, Hendrich, 1986) vychází z výše zmiňované koncepce Leea a jeho šesti druhů lásky. Rozlišuje dvě kategorie typů lásky – primární (sem patří Eros, Ludus, Storge) a sekundární (Mania, Pragma, Agape). Dotazník obsahuje celkem 42 otázek – 7 ke každému typu lásky, přičemž dotazovaní mají určit na pětibodové škále, nakolik s daným tvrzením souhlasí. Existuje i zkrácená verze dotazníku LAS, která obsahuje pouze 24 položek.

Význam této metody spočívá zejména v tom, že v USA jde o velmi často využívanou metodu, s velkým nasbíraným výzkumným vzorkem (Hammock, Richardson, 2011).

Asi nejznámějším pojetím lásky je triangulační teorie lásky (Sternberg, 1986). Lásku podle autora tvoří plocha trojúhelníku, jehož strany určují 3 komponenty – vášeň, intimita a závazek (viz obrázek 5).

⁷ Originální škály jsou uvedeny v příloze IV.

Obrázek 5 - grafické znázornění Sternbergovy trojúhelníkové teorie lásky (Sternberg, 1997, str. 314).

Intimita je zde pojímána jako blízkost či propojenost, vášeň je charakterizována fyzickou přitažlivostí, sexuálním dovršením a dalšími takovýmito komponentami láskyplného vztahu. Závazek má dvě pojetí – v krátkodobém horizontu jde o rozhodnutí, že láska bude zacílena na tu jednu konkrétní osobu a v dlouhodobém horizontu pak jde o závazek tuto lásku zachovat (Sternberg, 1997).

Grafické znázornění této teorie ukazuje hned dvě charakteristiky konkrétního výsledného znázornění:

- 1) čím větší plocha trojúhelníku, tím větší láska,
- 2) tvar trojúhelníku ukazuje na typ lásky.

Podle síly jejích jednotlivých komponent Sternberg rozlišuje osm druhů lásky (viz tabulka 2).

Do praxe je triangulační teorie převedena metodou Triangular Love Scale – TLS⁸ (Sternberg, 1986, revize 1997). Dotazník má 36 položek – vždy 12 pro každou komponentu lásky. Jde o devítibodové škály zakotvené 1 = vůbec, 9 = zcela (nesmírně).

⁸ Originální položky metody jsou uvedeny v příloze V

Tabulka 2 - Taxonomie druhů lásky (Sternberg, 1986, str. 123).

Druh lásky	Intimita	Vášeň	Závazek
Bez lásky (Ihostejnost)	—	—	—
Náklonnost	+	—	—
Zamilovanost	—	+	—
Nenaplněná láska	—	—	+
Romantická láska	+	+	—
Věrná láska	+	—	+
Pošetilá láska	—	+	+
Naplněná	+	+	+

Pro úplnost je ještě možné zmínit škálu Passionate Love Scale (Hatfield, Sprecher, 1986). Jedná se o metodu s třiceti položkami a devítibodovou Likertovou škálou. Je zaměřená výlučně na vášnivou lásku, kterou autoři definují jako „intenzivní touhu po spojení s druhým, bez ohledu na to, zda je touha opětována či nikoliv“ (Hatfield, Sprecher, 1986, str. 385–386).

2.5 Souhrn charakteristik blízkých vztahů

Z výše uvedených kapitol vyplývá, že struktura a dynamika blízkých (či chcete-li těsných) vztahů je velmi pestrá a nelze si vystačit s jedinou definicí. Ani výčet teorií a metod, které mají blízké vztahy a jejich komponenty ve středu zájmu, není kompletní. Výše uvedený přehled však byl sestaven zejména s ohledem na využitelnost teorií v praxi.

Pokud bychom se tedy pokusili shrnout nejdůležitější strukturální aspekty blízkých vztahů, mohla by takováto komplexní definice vypadat následovně:

Blízké vztahy jsou specifické mezilidské vztahy, které lze charakterizovat konkrétní mírou spokojenosti, důvěry (intimity), investic a zisků, mírou vzájemné závislosti, závazku, množstvím společných činností a emoční blízkostí. Pro partnerské vztahy je pak specifická ještě další měřitelná charakteristika, a to vášeň. Pro jednotlivé typy vztahů je typická určitá míra dané složky a ta se liší i v závislosti na konkrétní podobě daného vztahu.

Pro takovéto množství charakteristik těsného vztahu je takřka nemožné vytvořit jedinou metodu, která by je všechny obsáhla. Pokud by se i to podařilo, nastává tu však další problém, a to v kvalitě náhledu na vlastní vztah dotazovaných. Jednak totiž nacházíme rozpor v deklarované a projevované míře některých aspektů vztahu (Sternberg, 1986) a také byla prokázána tendence dotazovaných hodnotit vztah idealizovat (Van Lange, et. al., 1995).

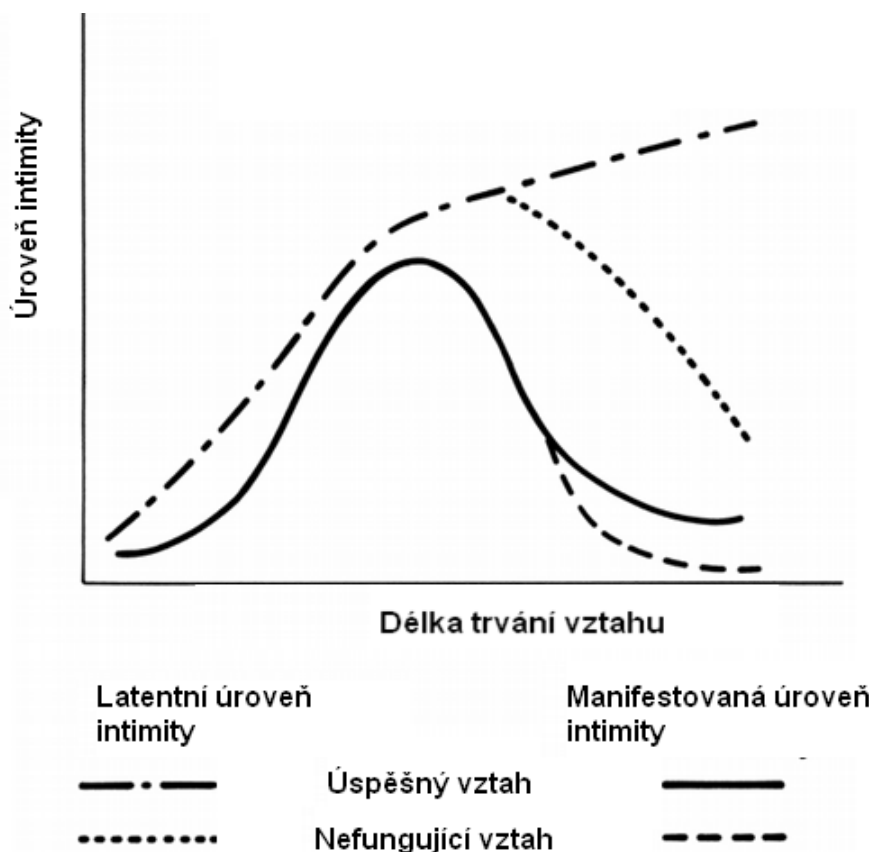
3. Dynamika blízkých vztahů

Všechny vztahy se neustále vyvíjí a velmi silná dynamika je právě u vztahů blízkých. Je to dáno nejen situačními faktory a na ně navazujícími reakcemi a prožíváním, ale i vývojem osobnostních charakteristik obou účastníků ve vztahu a také vzájemným ovlivňováním obou partnerů. Proces vytváření těsného vztahu, jeho charakteristiky a změny v rámci vývoje dokonce zásadním způsobem ovlivňují psychickou pohodu a zdraví jedince (Pietromonaco, Uchino, Schetter, 2013).

Z pohledu dynamiky těsných interpersonálních vztahů jsou nejvíce prozkoumány oblasti rodinných a partnerských (romantických) vztahů. Rodinné vztahy jsou zde čteně zastoupeny díky dlouhé tradici výzkumu attachmentu (vztah matka – dítě) a na něj navazující pojetí attachmentu v dospělosti. Jelikož jde o obsáhlou kapitolu, jednotlivé metody a výzkumné výsledky jsou uvedeny dále v samostatné kapitole 3.5. Metody výzkumu attachmentu.

Romantické vztahy jsou z pohledu dynamiky v hledáčku výzkumných metod již méně často. Navíc pozornost je u romantických vztahů upírána zejména na predikci trvání vztahu (Berscheid, Snyder, Omoto, 1989; Rusbult, 1983).

Konkrétnější pohled na vývoj partnerských vztahů, respektive na jednu jeho základní složku, nabízí Sternbergův model vývoje intimity (Sternberg, 1986 – viz obrázek 6). Ten ukazuje, že s délkou trvání (u fungujícího vztahu) deklarovaná intimita klesá, zatímco ta niterná (latentní) stoupá. Kromě vývoje intimity je pak důležité i konstatování, že existuje diametrální rozdíl mezi deklarovanou a reálnou úrovní intimity.

Obrázek 6 - Vývoj intimity v čase (Sternberg, 1986, str. 126).

Výzkumy neopomněly ani přátelské vztahy. Ukazuje se, že i ony mají výrazný vliv na formování osobnosti, a to zejména v období dospívání. Někteří autoři dokonce tvrdí (Fralely, Davis, 1997; Zeifman, Hazan, 2008), že přátelské vztahy mohou ovlivnit druh attachmentu, který si později budujeme ve svém partnerském životě či že mohou převzít roli „secure base“ – tedy bezpečné základny, která by měla být v bezpečném přimknutí funkcí rodičů.

3.1.1 Na počátku vztahu

V kapitole 1. Osobní vztah jsou uvedeny možné důvody, proč si člověk hledá partnera pro osobní vztahy. Otázkou však stále zůstává, jakým způsobem si své partnery vybíráme a zda má tento proces nějaké charakteristické etapy.

Podle klasické psychoanalýzy (Gammelgaard, 2011) se u lidí při výběru partnerů objevují dvě tendence. Podstatou té první je náklonnost k určitému typu chování – vzorem je zde první pečující osoba, tedy matka nebo otec. Ze stejného modelu vychází celá skupina teorií, které jsou dále uvedeny v kapitole 3.4 Attachment v dospělosti.

Druhým principem výběru partnera je podle Freuda tzv. narcistická volba. V tomto případě v partnerovi hledá člověk sám sebe, své vlastnosti a hodnoty, případně preferuje takového člověka, kterým sám chce (či jím v minulosti chtěl) být.

Co se týče samotného vývoje vztahu, s komplexní teorií přichází například Murstein (1970). Ten popisuje konkrétní fáze, kterými vztah ve svém počátku prochází. Jeho teorie S-V-R (Stimulus – Value – Role) popisuje formování vztahu od jeho „nulové“ fáze, až do stadia jeho stabilizace (tímto bodem je pro Mursteina svatba) – tedy jakousi cestou od interpersonálního k těsnému vztahu.

Zcela první fází je „stimulus“, tedy podnět. Předpokladem vzniku vztahu je tedy jednak ochota vztah navázat a jednak nějaký objekt (v tomto případě partner), který nás zaujme a stimuluje k interakci. Autor uvádí, že ačkoliv je v této fázi fyzická atraktivita nejčastějším stimulem, není jediným. Důležitou roli zde hrají i další faktory, jako vnímání vlastní atraktivity (podle té poměrujeme atraktivitu druhého) či náklady a zisky plynoucí z interakce. K nákladům jsou v tomto případě počítány nejen investice, ale třeba i možnost odmítnutí i námaha spojená s oslovením druhého.

Druhou fází vývoje vztahu označuje Murstein jako hodnotovou (value), neboť díky prohloubení interakce můžeme vzájemně porovnávat své hodnoty. Zatímco předchozí fázi charakterizovala zejména fyzická atraktivita, fáze hodnotová se nese ve znamení komunikace. Pokud z ní vyplyne, že hodnoty obou partnerů si jsou podobné, budou vzájemně narůstat i jejich pozitivní pocity. Jde o tzv. interpersonální atraktivitu, která zahrnuje atraktivitu názorů, postojů, životního stylu... Je třeba zmínit, že pro různé vztahy je důležitá různá atraktivita. Zatímco pro krátkodobé vztahy spíše upřednostňujeme fyzickou atraktivitu, v případě dlouhodobého vztahu je důležitější atraktivita osobní. Může se tedy stát, že přestože v první fázi byla hodnocena fyzická atraktivita vysoko, ve druhé fázi byla osobní atraktivita hodnocena nízko, vztah bude ukončen a již se dále nerozvine.

Poslední fází počátečního vývoje vztahu je synchronizace rolí. Partneři si díky stále častější interakci ověřují, nakolik jsou schopni společně fungovat, dále vyhodnocují své náklady a zisky plynoucí ze vztahu. Pokud zisky (odměny) převažují, měl by vztah (podle Mursteina) dojít k manželství, které je pro něj poslední metou počátečního formování vztahu.

Podstatou této třetí fáze tedy je vzájemná podpora, kompromis, zjištění, zda nám chování druhého a vzájemné rozdělení rolí vyhovuje či nikoliv. Tuto myšlenku podporuje i Sternberg (1998), který vidí v komplementaritě partnerů hlavní predikátor úspěšnosti vztahu.

V současné době je Mursteinovo pojetí vývoje vztahu překonáno, protože ne všechny vztahy končí svatbou. Asi by bylo lepší tímto milníkem nazvat společné soužití či nějakou dobu „odžitou“ společně s partnerem. V každém případě jde o důležitý pohled na transformaci kontaktu s neznámou osobou do těsného romantického vztahu. Autor už se však bohužel dál následným vývojem partnerských vztahů nezabývá.

3.2 Attachment jako specifický blízký vztah

Zatímco zprvu byl pojem attachment využíván pro popis vzájemné vazby mezi dítětem a pro něj jedinečnou pečující osobou (nejčastěji matkou), dnes je již pojímán širěji. Jde o typ blízkého vztahu, který můžeme najít vedle rodinných i v partnerských (romantických) vztazích.

Pro začátek je třeba definovat attachment – jde o (nejen) citovou vazbu mezi osobami, jejímž výsledkem jsou vzájemné specifické reakce. Cílem takového přimknutí (vztahu) je dosahování pocitu bezpečí, jistoty, minimalizace úzkosti a strachu. Účastníci vztahu vysílají a zároveň i dešifrují signály partnera a podle toho následuje vlastní reakce. Obzvláště u dítěte je přimknutí k pečující osobě nezbytné pro jeho vývoj, a to i v rovině psychologické. Některé teorie navíc poukazují i na evoluční základy attachmentu.

Teorie attachmentu, neboli přimknutí, je nejvýrazněji svázána se jménem John Bowlby a dále ji rozpracovala Mary Ainsworthová. Následovala však i řada další psychologů, kteří tuto teorii dále rozváděli, aplikovali ji i na jiná vývojová stadia člověka či například do psychoterapie.

3.2.1 „Objevitelé“ attachmentu

S teorií attachmentu v původním pojetí dítě – pečující osoba jsou neodmyslitelně spjata hlavně dvě jména: John Bowlby a Mary Ainsworthová. Oba společně pracovali na řadě výzkumů (od výzkumu dětí v sanatoriích odloučených od rodičů, postupně přešli pod vlivem etologie k pozorování dětí v přirozených podmínkách), avšak každý se vždy zaměřoval na jinou oblast vztahu mezi matkou a dítětem. Zatímco Bowlby se spíše věnoval separaci a hledal teoretická východiska podporující základní myšlenky attachmentu, Ainsworthová se více věnovala jeho projevům v běžném životě a jejich studiu.

Navíc také z teorie vytvořila využitelnou a testovatelnou metodologii a byla to právě Ainsworthová, která formulovala koncepci mateřské citlivosti na signály dítěte.

Za otce teorie attachmentu můžeme označit Johna Bowlbyho. Tento psychoanalyticky orientovaný psycholog se zabýval především otázkami sociálního a emocionálního vývoje dítěte. Bowlby se soustředil na vytváření citové vazby dítěte k prvním nejdůležitějším lidem jeho života – na matku, otce a další pečující osoby. Inspiraci našel u etologa Konráda Lorenze, ale vliv zde měla i psychoanalýza (zejména pak Melanie Klein) a behaviorismus, tedy vůdčí psychologické směry Bowlbyho doby (Bretherton, 1992). Vznikla tak revoluční myšlenka o dětské vazbě na matku a jejím narušení kvůli deprivaci, separaci či ztrátě.

Zatímco v polovině 20. století braly dosavadní psychoanalytické trendy v potaz pouze dítě a jeho vnitřní konflikty, Bowlby byl prvním, kdo se soustředil na rodiče dítěte (zejména matku) a jejich chování vůči dítěti. Na základě analýzy 44 případů problémových dětí si Bowlby spojil jejich symptomy s deprivací a separací ve vztahu k matce v ranném věku (Bowlby, 1944). Po válce se Bowlby, původně psychoanalytik, z psychoanalýzy myšlenkově vymanil, směřoval více k behaviorismu a založil vlastní ústav zaměřený na vztahy matky a dítěte.

V oblasti dynamiky vztahu dítě – pečující osoba přispěl hlavně definicí vývoje attachmentu, studii separace, pojmem separační úzkost a fázemi reakce na odloučení od pečující osoby. Konkrétně Bowlby (Robertson, Bowlby, 1952) definoval tři fáze reakce dítěte na separaci od matky. Tyto fáze však lze pozorovat jen u těch dětí, které již mají vyvinuté přimknutí k pečující osobě (tedy ve třetí fázi vývoje attachmentu, tj. mezi 18. a 24. měsícem věku dítěte).

První reakcí na separaci je protest, kdy dítě projevuje úzkost křikem a pláčem. Následuje fáze zoufalství, během které dítě ztrácí naději, že se rodič

ještě někdy vrátí zpět - je apatické a rezignuje na okolní podněty. Poslední fází pak je skutečné odpoutání od pečující osoby, kdy se dítě podvolí novému prostředí a přimkne se k nové osobě (např. personálu zdravotnického zařízení). Pokud však nemá náhradní osobu, ke které by své city obrátil, může na vztahy zcela zanevřít.

Tyto separační fáze jsou přirozené, i když u každého dítěte jinak dlouhé. Vždy však ukazují na pozitivní vztah k blízké osobě. Když separační reakce chybí, nebo jsou jen slabé, můžeme z toho vyvodit nefunkční vztah mezi dítětem a matkou. Naopak pokud jsou tyto reakce rozvinuté přehnaně, a to i po třetím roce věku dítěte, může to znamenat patologii ve smyslu přemíry závislosti na pečující osobě.

Mary Ainsworth (rozená Salterová) byla na začátku své vědecké kariéry ovlivněna především Blatzem. Společně s ním se podílela na přeformulování teorie bezpečí, podle níž potřebují kojenci a malé děti objevit bezpečnou vazbu na rodiče, než se dostanou do neznámé situace – u rodičů hledají bezpečí (Blatz, 1940). Po druhé světové válce pak Ainsworthová odešla za manželem do Londýna, kde začala spolupracovat právě s Bowlbym.

V roce 1953 provedla Ainsworthová výzkum v Ugandě, kde pozorovala matky s jejich dětmi v přirozeném prostředí. Výsledky těchto pozorování však delší dobu neinterpretovala a vrátila se k nim až později, po prohloubení spolupráce s Bowlbym (Ainsworth, 1967). Avšak i díky těmto pozorováním v jiné kultuře, identifikovala tři obecně platné druhy přimknutí dítěte k matce – bezpečné (dítě málo pláče a aktivně prozkoumává okolí), nejisté (dítě často pláče i v náručí matky), a doposud nevytvořené.

Dalším významným projektem Ainsworthové byla tzv. „Baltimorská studie“ (Ainsworth, 1963). Studie spočívala v pozorování interakcí matky a dítěte, avšak tentokrát v delším časovém úseku než tomu bylo v prvním výzkumu v Ugandě. Pozorování probíhalo v domácnosti dítěte formou

pravidelných návštěv, vycházelo se i z výpovědí matky a byly tak zaznamenány jejich vzájemné interakce. Pozorování probíhala od 4. do 54. týdne věku dítěte a osvětlila vznik charakteristických interakčních vzorců mezi matkou a dítětem. Následně se i ukázalo, že citlivost matky v prvním čtvrtletí koresponduje s více harmonickým vztahem matka - dítě ve čtvrtém čtvrtletí věku dítěte.

Následovaly laboratorní výzkumy chování dítěte – dnes již klasické separační situace trvající 20 minut (Ainsworth, Witting, 1969), kdy do místnosti s matkou a dítětem vstoupí cizinec, matka odejde a matka se vrátí (více viz kapitola 3.5.1. Diagnostika typu attachmentu u dětí). Zprvu se Ainsworthová při těchto laboratorních výzkumech sice chtěla zaměřit na chování dětí a jejich orientaci v prostoru, ale nakonec se ukázalo zajímavější sledovat reakce dítěte na návrat matky.

Bowlby a Ainsworthová byli nejviditelnějšími autory na poli teorií attachmentu. Nebyli však jediní. Tímto tématem zabývala i řada dalších významných osobností, které je jistě třeba alespoň zmínit.

Anna Freudová se věnovala opuštěným dětem během II. světové války, kdy vedla domov v Hampsteadu. Tam jako jedna z prvních zavedla metodu celodenního pozorování dětí a na něj navázané pravidelné skupinové terapie.

Právě v tomto zařízení získal praxi s metodou observace chování dětí i James Robertson, pozdější blízký spolupracovník Bowlbyho. Robertson se věnoval zejména tématu separační úzkosti a deprivace dětí ve zdravotnických ústavech. Celosvětově proslulý byl zejména jeho film „A Two-Year-Old Goes to Hospital“ (Robertson, 1953), který vytvořil bez profesionálního zázemí. Snímek však měl svou bezprostředností a dojemností zásadní vliv na odbornou i laickou veřejnost a přispěl tak ke změně přístupu k dětem ve zdravotnických zařízeních. V roce 1947 pak navazoval další film s obdobnou tematikou „Grief: A Peril in Infancy“, který vytvořil společně se Spitzem, který se také zabýval tématem separace (Spitz, 1946). Robertsonovy práce

měly vliv například i na Ainsworthovou, která na jejich základě sama začala při svých výzkumech využívat observační metody (Bretherton, 1992).

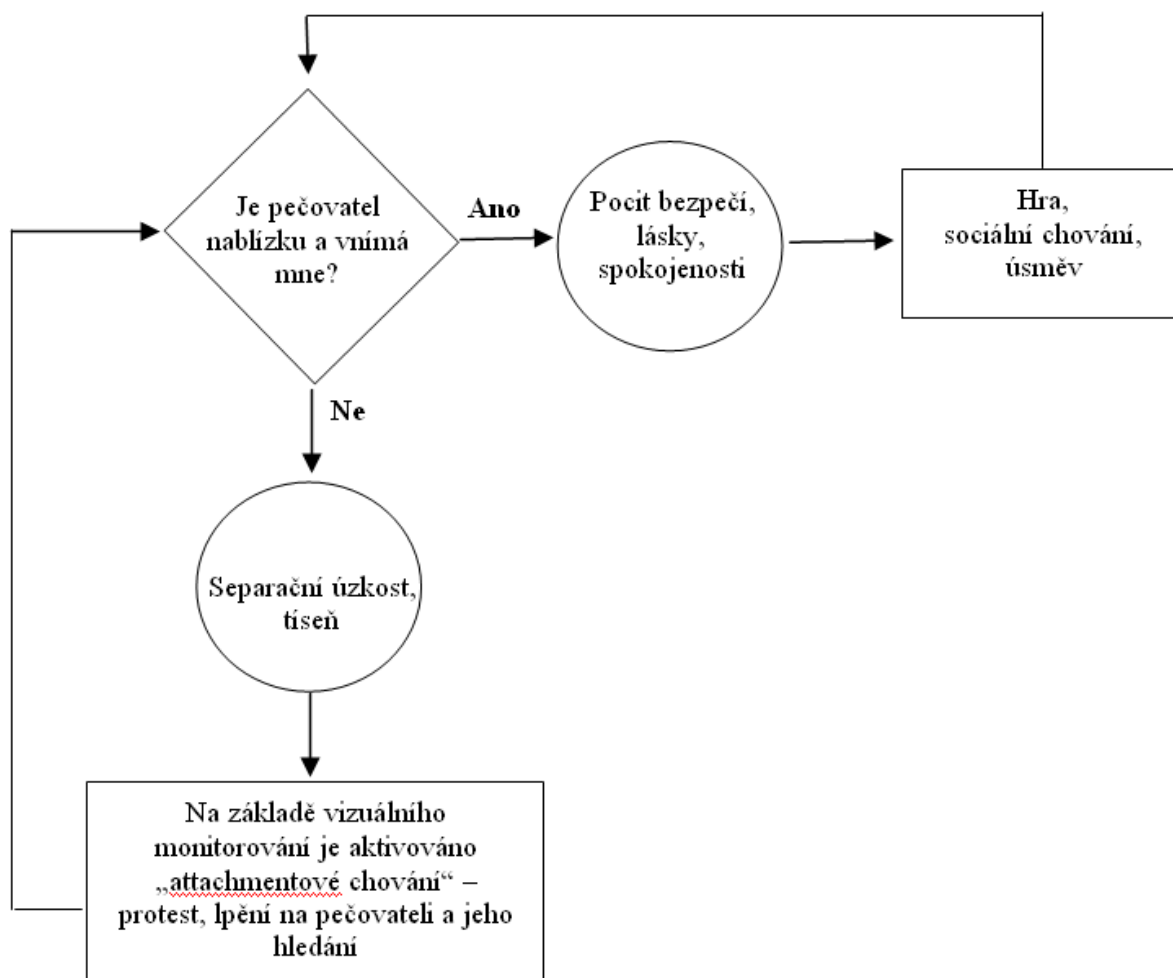
3.3 Formování blízkého vztahu mezi dítětem a rodičem

Attachment je základem veškerého vztahu dítěte k matce a jeho dalších navazujících reakcí. Jde o nejprimárnější vztah, který člověk po narození zažívá. Nemusí jít nutně jen o vztah k matce, ale k jakékoliv pro něj výjimečné pečující osobě.

3.3.1 Attachment jako homeostatický princip

Attachment je podle Bowlbyho (Bowlby, 1980) přirozený, nutný a biologicky daný – pouto se vytváří v rámci přírodního výběru, aby se tak zajistilo bezpečí a přežití jedince. Je podle něj stejně přirozený a funguje na stejném principu jako nejrůznější homeostatické procesy. Podle tohoto pojetí vazba dítěte na dospělého vlastně spočívá v regulaci chování na základě vyhodnocování vnitřních a vnějších podnětů – dítě zkrátka neustále vyhodnocuje, zda se cítí bezpečně a zda je pečovatel nablízku (Bowlby, 1982). Pokud ne, chce takového stavu dosáhnout, a tak přichází náležité chování „attachment behavior“ (protest, pláč, hledání pečovatele) – viz obrázek 7.

Přimknutí dítěte k pečující osobě, nejčastěji k matce, prochází podle Bowlbyho (Bowlby, 1994) několika fázemi vývoje, v závislosti na stadiu vývoje dítěte:

Obrázek 7 - Grafické znázornění schématu homeostatického principu attachmentu (Fraley, Shaver, 2000, str. 134).

1. fáze trvá od narození do cca 3. měsíce věku, kdy dítě projevuje nespecifické reakce vůči lidem ve svém okolí. Preferuje lidský hlas a tvář, neupřednostňuje však určitého jedince. Na konci tohoto období, tzn. někdy ve třetím měsíci věku, se u dítěte začíná objevovat sociální smích – jde o úsměv v reakci na lidský obličej. Tato reakce mimo jiné prohlubuje vztah rodičů k dítěti, kteří jsou tak motivováni k silnější interakci.

2. fáze attachmentu trvá od 3. do 6. měsíce. Dítě se v této fázi již zaměřuje více na známé lidi a jsou u něj jasně zřetelné diferenciované sociální reakce – úsměvy jsou určeny jen známým lidem. Tato fáze je podle Bowlbyho nejzásadnějším (senzitivním) obdobím pro vývoj attachmentu.

3. fáze je fází nejdelší, probíhá od půl roku do tří let věku dítěte. V této fázi je základní vztah mezi matkou (pečující osobou) a dítětem již nastaven, je jedinečný a specifický. Výlučnost tohoto vztahu dokazuje například i strach z cizích lidí, který nastává okolo 8. měsíce. Dalším příkladem rozvinutého přimknutí může být třeba lezení dítěte za vzdalujícím se rodičem, touha po pozornosti v přítomnosti dalších osob atd. Matka má již v tuto chvíli funkci bezpečné základny, tzv. „secure based“, od které se dítě vydává na průzkumy okolí a ke které se opět vrací pro zklidnění. Úkolem této fáze vývoje vzájemného vztahu je vytvořit v dítěti představu, že matka je vnímavá k potřebám dítěte a že je vždy dosažitelná. Tato představa se vytváří na základě každodenních interakcí a zkušeností dítěte, takže na vývoj bezpečného přimknutí má výrazný vliv citlivost matky a její reakce.

4. fáze trvá od tří let do konce dětství a už se zde nejedná pouze o fyzickou blízkost matky. Ta je dítětem nově chápána jako partner ve vztahu a dítě již chápe její cíle a plány.

3.3.2 Další pohledy na vývoj blízkého vztahu dítě – rodič

Autoři dvou nejznámějších pohledů na vývoj vztahu dítěte k matce jsou R. Spitz a M. Mahlerová. Jejich teorie vývoje primárního a pro dítě nejdůležitějšího vztahu se zaměřují na nejranější dětství, konkrétně na kojenecký a batolecí věk.

Mahlerová vnímá tento prvotní vztah za výlučný a specifický (Mahler et al., 1975), jelikož navazuje na prenatální stav, který již sám o sobě dal oboustranný základ budoucího vztahu. Vývoj podle Mahlerové prochází třemi fázemi a to od narození až do věku tří let:

- 1) fáze normálního autismu (od narození do 2 měsíců) - dítě nerozlišuje mezi sebou a matkou,

- 2) fáze normální symbiózy (3 – 6. měsíc věku dítěte) – matka je pojmána jako významná součást vlastního bytí a částečně s dítětem splývá. Mnohé aktivity jsou vnímány a prožívány jako společné, což utvrzuje pocit bezpečí dítěte,
- 3) fáze separace (do 3 let věku) dále obsahuje vývojové subfáze diferenciaci, exploraci, procvičování, období přátelských vztahů a individuace. V této fázi dochází k tzv. psychologickému narození dítěte, které pochopí oddělenou existenci sebe a matky. Matka se pak stává objektem jeho aktivit a předmětem jeho prvního a nejhlubšího vztahu.

Spitz pojímá vývoj vztahu dítěte k pečující osobě podle jeho reakcí na okolí, konkrétně matku, která je v této teorii „objektem“. Nevýznamnější vývoj podle něj (Spitz, 1958) probíhá do jednoho roku dítěte.

- 1) Do tří měsíců věku dítěte jde podle Spitze o tzv. stadium preobjektální, neboť žádný objekt svého zájmu kojeneček nerozlišuje. Nemá totiž rozlišený vztah k lidem ve svém okolí, primární pro něj je uspokojování vlastních potřeb bez ohledu na to, kdo tyto „služby“ poskytuje.
- 2) Okolo třetího měsíce u dítěte nastupuje stadium předběžného objektu, v rámci kterého už má dítě vytvořený vztah k určitému signálu. Tím může být například známý obličej či úsměv, na který specificky reaguje obecným, avšak naučeným způsobem. To znamená, že reaguje na obličej obecně, ale zatím nerozlišuje mezi známými a neznámými tvářemi.
- 3) Teprve mezi šestým a devátým měsícem věku se dítě dostává do stadia objektu (specifického objektu). Nyní už má matka (či jiná pečující osoba) výlučné místo ve vztahu k dítěti a velmi se liší reakce a prožívání dítěte na její ne/přítomnost a reakce. Dítě rozlišuje i další blízké osoby od těch neznámých, ale jeho vztah k matce je jedinečný.

Pokud se zabýváme specifickým vztahem dítěte k matce, je důležité připomenout i Říčana, který upozorňuje, že matka nemusí být vždy jen zdrojem pozitivních emocí. Může být i nositelem negativních prožitků dítěte a z hlediska

socializace tyto negativní emoce nejenže přicházejí, ale dokonce musí. Pozitivní a negativní vnímání matky (či jiné „výjimečné“ osoby) se však vždy střídá – kojeneček není schopen ambivalentního vztahu k matce, vždy se mohou jen střídát pozitivní a negativní emoce (Říčan, 1990).

Attachment (dítě – rodič) a jeho vliv na další život a psychický vývoj člověka zkoumala řada výzkumů. Sice se nepodařilo prokázat, že by bezpečně přimknuté děti předškolního věku popisovaly samy sebe výrazně jinými charakteristikami než děti s ostatními druhy attachmentu ani že by bezpečné přimknutí u těchto dětí vedlo k vyššímu pocitu spokojenosti se sebou samými. Naopak se však prokázalo, že matky bezpečně přimknutých dětí je častěji popisovaly jako schopné a poslušné (Thompson, Goodvin, Meyer, 2006). Bylo i statisticky prokázáno, že druh attachmentu, který jedinec navázal v dětství, má poté tendenci navazovat i ve své rodičovské a partnerské roli (Bartholomew, Horowitz, 1991).

3.4 Attachment v dospělosti

Ačkoliv teorie attachmentu byla původně koncipována pouze pro vztah dítě – rodič, v současné době mluvíme i o attachmentu ve vztazích dospělých osob. Význam attachmentu v pozdějším věku dítěte naznačil již sám Bowlby. Ačkoliv sám ve svých výzkumech attachmentu se zabýval jen dětmi, byl si vědom toho, že attachment provází člověka po celý jeho život a neustále v něm hraje důležitou roli. Ukazují to například jeho společné práce s C. Parkesem týkající se prožívání ztráty u dospělých (Bowlby, Parkes, 1970) či další studie R.S. Weisse na téma výzkumu manželských separací (Weiss, 1977). Přitom doba vhodná pro terapeutickou intervenci k nápravě poškozeného vývoje attachmentu je, podle Bowlbyho, možná pouze v době

do 24 měsíců. Poté již podle něj dochází k nezvratným změnám, které později ústí v problémy ve vztazích obecně (Bowlby, 1969).

Výzkumy attachmentu v dospělém věku se realizují ve dvou základních teoretických rovinách (Bartholomew, Shaver, 1998). Tou první je pohled na attachment v dětství a jeho vliv na druh attachmentu mezi nyní již dospělým „dítětem“ a jeho vlastními potomky. Ukazuje se totiž, že druh a těsnost vztahu navázaného v dospělosti je výrazně ovlivněn druhem attachmentu navázaným v dětství. Výzkumy v této oblasti jsou většinou retrospektivní a snaží se z výpovědí probandů určit druh jejich vazby na rodiče v dětském věku (Main, 1985), případně z aktuálních vztahů mezi dítětem a rodiči predikuje druh partnerského attachmentu dítěte v jeho dospělosti (Conger et al., 2000).

Druhé teoretické východisko problematiky attachmentu v dospělosti se již odpoutává od původního vztahu jedince s jeho rodiči (pečujícími osobami) a zaměřuje se už jen na vztahy dospělých osob a jejich typy.

Příkladem takového pojetí attachmentu je pohled Hazanové a Shavera, kteří vycházejí mimo jiné z prací Weisse a jeho studia dospívajících a osamělosti (Weiss, 1973), ale i z „klasiků“ attachmentu jako byl Bowlby. Attachment v dospělosti v sobě podle nich zahrnuje složku emoční, pečující a sexuální a tudíž jde o specifický partnerský (romantický) vztah (Hazan, Shaver, 1994).

Hazanová a Shaver pracují s pojmem attachment ve své teorii romantické partnerské lásky či „párování“. Podle nich obsahují vztahy mezi dospělými páry stejné znaky jako vztahy mezi dítětem a rodičem. Autoři shrnují teorii partnerského attachmentu takto (Hazan, Shaver, 1987):

1. Dynamika vztahu dítěte a rodiče je stejná jako dynamika dospělých partnerských vztahů - je to dáno biologicky z důvodu sebezáchovy.

2. Individuální rozdíly v attachmentu ve vztahu rodič - dítě jsou stejné jako ve vztazích partnerských. Jednotlivé typy attachmentu v podstatě odpovídají jednotlivým stylům partnerské lásky – vyhýbavé, bezpečné a úzkostně ambivalentní. V bezpečném vztahu člověk cítí, že mu nedělá problém vztah navazovat a je mu příjemné být na druhém nějakým způsobem závislý. Vyhýbavé prožívání vztahu je charakteristické tím, že je člověku nepříjemné být s někým v blízkém vztahu, má problém druhým důvěřovat a být na nich závislý. Úzkostně ambivalentní partnerský vztah je provázen nejistými pocity, zda partner city opětuje - to vyvolává potřebu být s ním v co nejtěsnějším kontaktu, což může způsobovat odehnání partnera.

3. Styl partnerského attachmentu reflektuje rané zkušenosti z dětství, ovlivňuje ho tedy i historie vztahu s vlastními rodiči (pečujícími osobami). Vlastní attachment z dětství funguje ve vztazích jako interní model pro další vazby.

Stejní autoři podporují existenci partnerského attachmentu i dalšími důvody - blízkost partnera (zejména partnerky) je důležitá proto, aby si partner mohl partnerku "pohlídat" a aby věděl, že případný potomek je opravdu jeho (zde prý hraje roli evoluční hledisko, snaha vyhnout se péči o cizího potomka). Dalším důvodem pro dlouhotrvající vazbu partnerů může být i ochrana potomstva (od nevlastních rodičů hrozí dětem větší nebezpečí) a jejich „vypěstování“ do dospělosti. Podle některých evolučních teorií totiž nejde o to, kolik potomků za sebou člověk zanechá, ale kolik z nich dosáhne sexuální zralosti a bude dál úspěšně pokračovat v rozšiřování genu.

Jiný pohled nabízí Fraley, když shrnuje, že druh attachmentu, který si vytváříme v dospělosti k druhým osobám, je ovlivněn třemi faktory (Fraley et al., 2013). Jednak našimi vlastními zkušenostmi z dětství (vliv typu attachmentu mezi dítětem a pečující osobou) a tedy kvalitami pečující osoby. Tento faktor označuje jako vliv prostředí. Druhý faktor je genetický a spočívá v naší přednastavenosti k sociálním dovednostem a dalším individuálním

vrozeným charakteristikám. Třetí, často opomíjený faktor, je pak podle těchto autorů kvalita přátelství, konkrétně zkušenosti plynoucí z našeho vztahu s nejlepším přítelem.

Další úhel pohledu týkající se vlivu vztahu k vlastním rodičům na další vztahy člověka nabízí psychoanalytik Abraham (Abraham, 1913, in Willi, 2006), který mluví o neurotické exogamii. Jde o negativní model rodičů, jehož výsledkem je snaha, aby se partner pro romantický vztah co nejvíce lišil od rodičovských vzorů.

3.5 Metody výzkumu attachmentu

Jak ukazují výzkumy, attachment má evoluční základ a existuje napříč sociokulturním prostředím. Ať už mluvíme o attachmentu v dětském či dospělém věku, partnerském či přátelském vztahu, vždy jde o vztah dvou osob, který se projevuje specifickými reakcemi obou účastníků. Kromě těchto reakcí ovlivňuje typ a kvalitu attachmentu i historie člověka, především pak jeho zkušenosti z předešlých vztahů.

Attachment je první vazbou, kterou si člověk vytváří k okolnímu světu a také tou nejdůležitější – protože zásadně a doživotně ovlivňuje psychosociální vývoj nejen jedince, ale díky přenosu na potomky i celé generace. Právě proto je tak důležitá možnost druh attachmentu diagnostikovat.

3.5.1 Diagnostika typu attachmentu u dětí

Testování reakcí dítěte odloučeného od matky v neznámém prostředí je asi nejznámější metodou pro zkoumání typu přimknutí. Autorkou této metody je Ainsworthová a vyvinula ji na základě pozorování interakcí matek a jejich dětí v přirozeném prostředí (Baltimorská studie a Ugandský výzkum). Vliv zde měly i výzkumy Roberta Marvina, který zkoumal reakce dětí na neznámé situace (odchod matky) v batolecím a předškolním věku. Tento autor však výsledné reakce dětí připisoval spíše frustraci z nepodařeného vyjednávání s matkou (aby neodcházela) než separační úzkosti (Ainsworth, 1985).

Test attachmentu podle Ainsworthové (Separation test / situation) se provádí v laboratoři, trvá cca 20 minut a skládá se z následujících osmi sekvencí:

1. matka s dítětem vchází do neznámé místnosti,
2. matka si sedá, dítě má možnost se volně pohybovat a hrát si s hračkami,
3. do místnosti přichází neznámý člověk,
4. matka odchází, dítě zůstává v místnosti s neznámým člověkem,
5. matka se vrací do místnosti, neznámý odchází,
6. matka odejde z místnosti, dítě zůstává samotné,
7. cizí člověk se vrací do místnosti,
8. cizí člověk odchází, do místnosti se vrací matka a bere dítě do náručí.

Během testu se zkoumá reakce dítěte, jeho činnosti v přítomnosti matky, jeho reakce na matčin odchod a především pak i způsob, kterým na její návrat reaguje. Z těchto ukazatelů pak Ainsworthová usuzuje na tři základní typy attachmentu.

Bezpečné přimknutí je zdravým typem attachmentu. Dítě vnímá matku jako bezpečnou základnu, která jej jistí v neznámém prostředí a před

neznámými lidmi a ke které se vrací ze svých „průzkumů“ okolí. Pokud matka odejde, dítě na tuto separaci reaguje úzkostí a pláčem a po matčině návratu jí okamžitě vítá. Sama Ainsworthová míní, že tento typ bezpečného attachmentu nastává tehdy, pokud „každý partner ve vztahu cítí, že rozumí tomu druhému a je rozuměno i jemu“ (Ainsworth, 1985, str. 794). Na druhé straně úzkostné přimknutí se vyvíjí tehdy, pokud dítě toto souznění po většinu času komunikace s rodičem necítí.

Úzkostné vyhýbavé přimknutí se projevuje zdánlivou nezávislostí dítěte na matce. Ta je způsobeno tím, že dítě v matce nevidí oporu, a tak jedná defenzivním způsobem. Matky dětí s tímto typem přimknutí byly často hodnoceny jako odmítající a necitlivé – děti v tomto věku však úzký vztah potřebují, a proto se u nich na základě deficitu vztahu mohou projevovat emocionální obtíže. Chování takového dítěte bylo relativně nezávislé na odchodu matky, při jejím příchodu však k ní nechtělo do náruče – bylo na ni rozzlobené, že odešla a nechala je samotné.

Třetím typem attachmentu podle Ainsworthové je úzkostné ambivalentní přimknutí. Děti s tímto typem vazby na matce nezdravě lpí, neopouští ji a nechtějí zkoumat okolí, matčin odchod z místnosti je velmi rozruší. Po návratu matky jednají tyto děti ambivalentně – na jednu stranu projevují radost, že se vrátila, současně na ni ale mají zlost, že je opustila. Tato reakce plyne ze zkušenosti dítěte, jehož matka se chová nekonzistentně. Dítě neví, co od ní očekávat, neví, zda s ním zůstane či nikoliv, a tak se jí raději neustále drží.

V roce 1986 byla tato klasifikace typů přimknutí ještě rozšířena o čtvrtý typ – přimknutí desorientované a dezorganizované. Autoři tohoto doplňkového typu attachmentu jsou Mainová a Solomon (1986), kteří si všimli další možné reakce dítěte v testové situaci – dítě radostně zdraví matku po jejím příchodu, ale v zápětí se ihned otočí a jde od ní pryč.

Ainsworthová byla první, kdo navrhl způsob, jak testovat typ attachmentu mezi matkou a dítětem. Tento způsob testování však vyžadoval specifické podmínky a je nepoužitelný pro běžnou praxi. Na to reagoval Everest Waters, se svou metodou Attachment Q-Sort (AQS), kterou spolu s Deanem zveřejnil v roce 1985 a později ji revidoval v roce 1987⁹. Jde o sérii 90 položek, které hodnotí aspekty chování mezi matkou a dítětem. Tyto položky jde využít v rámci jakéhokoliv pozorování vzájemné interakce matka – dítě, takřka v každém prostředí. Kvalita reakcí se hodnotí na škále 0 – 2.

Pro zjištění typu attachmentu můžeme vedle výše uvedených observačních metod použít i test, ve kterém děti samy svými odpověďmi určí typ vazby mezi sebou a rodiči. Jde o Attachment Story Completion Task (ASCT) - soubor obrázkových příběhů, u kterých má dítě slovně doplnit, jak příběh bude pokračovat (Bretherton, Ridgeway, Cassidy, 1990). Hlavní roli zde hrají dětské a rodičovské postavy, které názorně představují určitou situaci. Je zde jak úvodní obrázek s tematikou narozeninové oslavy, který slouží jako rozehrávací úkol pro dětského probanda. Následují situace typu „mladší dítě rozlilo džus na stůl při večeři; mladší dítě jde s tatínkem do parku, při lezení na kámen si rozbilo koleno; maminka poslala dítě spát, dítě jde do své ložnice, ale volá, že má v pokojíčku příšeru...“ (Bretherton, Page, 2001, str. 27).

Existuje i zkrácená verze tohoto testu (Bretherton, Page, 2001) či úprava jednotlivých příběhů v podání Zahn-Waxlera (Zahn-Waxler et al., 1994).

Na stejném principu, avšak s využitím slovních příběhů pak pracuje například i MacArthurova baterie příběhů (Bretherton, Page, 2001).

⁹ Waters, E.: Assessing Secure Base Behavior and Attachment Security Using the Q-Sort Method.

3.5.2 Testování attachmentu u dospělých

Jak již bylo uvedeno výše, druh a těsnost vztahu navázaného v dospělosti je výrazně ovlivněn druhem attachmentu navázaném v dětství. Výzkumy v této oblasti jsou většinou retrospektivní a snaží se z výpovědí probandů určit druh jejich vazby na rodiče v dětském věku. Jednou z takovýchto metod je například dotazník Mainové (Main et al., 1985) s názvem Adult attachment interview používaným pod zkratkou AAI.

Hazanová (et al., 1991) navrhla krátkou dotazníkovou metodu pro identifikaci osob, ke kterým máme vyvinuté přimknutí – tzv. attachment figures. Dotazovaní mají označit osobu, u které nachází útočiště, bezpečnou základnu a podporu. Děti označovaly za tuto osobu rodiče, zatímco dospělí své vrstevníky. To podle Hazanové potvrzuje, že attachment existuje i v jiných vztazích než na úrovni dítě - rodič.

Asi nejznámější metodou, se kterou se pracuje při zjišťování typu attachmentu mezi dospělými jedinci (či pro zjišťování tendence jedince k vytváření určitého typu vztahu) je dotazník s názvem Relationship Scales Questionnaire (RSQ). Vytvořila jej Kim Bartholomewová (Griffin, Bartholomew, 1994), na základě teoretických východisek Hazanové a Shavera a prací Bartholomewové a Horowitzze (1991). Právě poslední jmenovaní autoři totiž identifikovali čtyři druhy attachmentu u dospělých – bezpečný, sobecký, odmítavý a bázlivý, který je určován právě metodou RSQ.

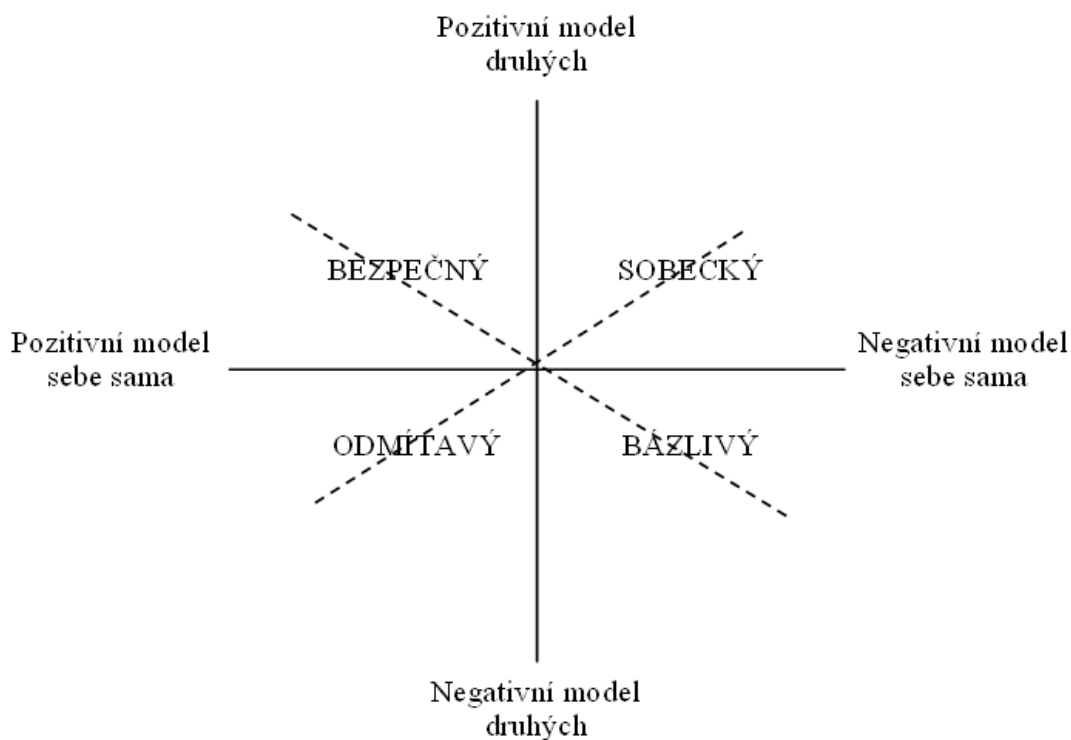
V pojetí Bartholomewové jde o dvojdimenzionální model se čtyřmi kategoriemi attachmentu. Hlavními dimenzemi jsou Model sebe sama (Model of Self) a Model ostatních (Model of Others), obě pak jsou rozvinuty v pozitivní až negativní úrovni.

Metoda RSQ¹⁰ je dotazníkovou metodou o třiceti položkách. Probandi popisují svůj blízký vztah označením na pětibodové škále „je mi to podobné“ – „není mi to podobné“.

Vysoké skórování v oblasti pozitivního modelu „Self“ ukazuje, že člověk má internalizovaný pocit vlastní hodnoty (opakem je úzkost a nejistota v pocitu lásky k sobě samému). Tato dimenze také souvisí s mírou úzkosti a závislosti na uznání druhých, které prožíváme v blízkých vztazích. Naopak pozitivní skórování v úrovni modelu „Others“ ukazuje na stupeň našeho očekávání, že druzí jsou pro nás dostupní (dosažitelní) a že nás podporují. Tato dimenze souvisí i s tendencí člověka blízké vztahy vyhledávat či se jim vyhýbat.

Na základě těchto dvou dimenzí můžeme rozlišovat čtyři druhy dospělého attachmentu (viz obrázek 8). Osoby s rozvinutým bezpečným typem attachmentu nemají problém s navazováním blízkých vztahů a jsou si sami sebou jisti. Sobecký attachment se vyznačuje úzkostnou snahou člověka hledat bezpečí a jistotu u ostatních bez vlastních investic, zatímco lidé s odmítavým přimknutím jsou uzavření a vůči druhým i vztahům obecně nedůvěřiví, s negativním očekáváním. Bázlivý attachment je charakteristický svou rozpolceností – na jednu stranu takovýto člověk vyžaduje od druhých podporu a hledá u nich pocit bezpečí, na druhou stranu se však vztahů (které by mu jistotu mohly přinést) bojí, má strach ze ztráty a zklamání.

¹⁰ Originální položky dotazníku jsou uvedeny v příloze VI

Obrázek 8 – Dvojdimenzionální model se čtyřmi kategoriemi dospělého attachmentu (Bartholomew, Shaver, 1998, str. 31).

S metodou RSQ dále zajímavě pracoval Klohnen, který zjistil, že vzájemná reaktivita ve vztahu je dána shodou v typu attachmentu obou účastníků vztahu. Obecně nejatraktivnější jsou osoby s bezpečným typem attachmentu, zatímco nejméně preferovaní jsou jedinci s odmítavým typem vazby (Klohnen, Luo, 2003).

Měření attachmentu ve dvou základních dimenzích ovlivňujících druh vztahu k druhým – v dimenzi úzkosti a vyhýbání, umožňuje i dotazník Experiences in Close Relationships (ECR) autorů Brennana, Clarka a Shavera (1998), který byl o dva roky později ještě revidován do výsledné podoby ECR-R¹¹. Jde o 36 položkový dotazník s hodnocením na sedmibodové škále.

¹¹ Originální položky dotazníku jsou uvedeny v příloze VII

Existuje i další zkrácená verze metody ECR – dotazník State Adult Attachment Measure – SAAM (Gillath et al., 2009). Jde o 21 položkový dotazník, vzniklý revizí položek ECR. Ačkoliv je dotazník položkově zkrácen, obsahově je rozšířen o pomocnou škálu bezpečí. Hlavní rozdíl je tedy v tom, že SAAM pracuje se třemi subškálami – úzkostnost, vyhýbání se a bezpečí.

3.6 Životní cyklus rodiny

Jak bylo uvedeno výše, rodinný vztah (vztah dítě – rodič) je prvním a nejzásadnějším vztahem v životě člověka. Rodina je navíc zdrojem dvou ze tří hlavních typů vztahů – partnerského a rodinného. Oba tyto vztahy se navíc v určité době nejen doplňují, ale i překrývají a to když partnerský vztah po dlouhé době svého trvání přebírá spíše charakteristiky rodinného vztahu (vyšší míra závazku, pokles fyzického pojetí intimity). Rodina jakožto vztahové uskupení je tak velmi zajímavým prvkem.

Z pohledu dynamiky je pak rodina zajímavá ještě z jednoho důvodu – každá rodina se vyvíjí a prochází víceméně charakteristickými a jasně specifikovanými fázemi. Tyto charakteristiky se dají shrnout do pojmu životní cyklus rodiny.

Životní cyklus rodiny se dostal do popředí zájmu vědecké obce, zejména sociologů, již v polovině 30. let 20. st. Jmenujme například práce Loomise (1936) či Wallera (1951). Z dnešního pohledu jde však již o zcela jiný a tudíž nepoužitelný model, než v jakém fungují rodiny v jednadvacátém století. Důležité však je, že se rodina a její vývoj začal blíže zkoumat jako celek s jistými zákonitostmi. Prakticky všechny teorie vývoje rodiny používají stejné mezníky – narození dětí, jejich věk a počet členů domácnosti (zda děti žijí ještě společně s rodiči či se již osamostatnily).

Asi nejznámějším pojetím formování rodinných vztahů je cyklický model Duvallové. Ta sice vychází z charakteristik americké populace poloviny 20. století, ale minimálně posloupnost jednotlivých fází platí i na dnešní euroamerickou populaci.

Duvallová (1958) rozděluje život rodiny na 8 různě dlouho trvajících období, z nich každé je charakteristické úkoly a problémy, které v daný čas řeší. Jednotlivá období jsou vždy ohraničena konkrétní událostí, která tak tvoří jasný předěl, zatímco uváděné časové úseky jsou pouze orientační a pro dnešní dobu méně směrodatné. Jednotlivé etapy života rodiny jsou podle Duvallové vytvářeny čtyřmi faktory – počtem členů rodiny, věkem dětí, školní docházkou nejstaršího dítěte a nakonec funkcí a statusem rodiny před příchodem dětí a po jejich odchodu z rodiny. Kombinací těchto faktorů vzniká následující rodinný životní cyklus:

- 1) Začínající rodina – jde o bezdětný pár, jehož úkolem je především „budování hnízda“. Hlavním rizikem je zde vyjasňování partnerských i skloubení nových osobních rolí, vysoká rozvodovost a snížení příjmů rodiny v důsledku odchodu matky na mateřskou dovolenou.
- 2) „Plodící“ rodina – nejstaršímu dítěti je do třiceti měsíců. Dítě je novým podnětem a oživením ve vztahu, naplňuje potřebu generativity a otevřené budoucnosti, ale na druhou stranu i ubírá volnosti rodičům. V rodině už může být i více dětí. Rizikem je nadměrný vliv prarodičů a okolí na novou rodinu a časté nemoci.
- 3) Rodina s předškolákem – nejstaršímu dítěti je od dvou do pěti a půl let. Dítě se postupně odpoutává od matky a navazuje nové sociální vazby. Problémem této vývojové etapy rodiny může být relativní izolovanost rodiny či neschopnost rodičů správně identifikovat potřeby a přání dítěte.

- 4) Rodina se školákem – nejstaršímu dítěti je do třinácti let. Jde o období životního bilancování rodičů a řešení aktuální podoby vztahu rozvodem či oživením. Typická je i separace z vazby na partnera v partnerském vztahu. Rizikem jsou zde podle Duvallové hlavně dětské úrazy, ekonomický tlak a špatná komunikace v rodině.
- 5) Rodina s teenagerem – nejstarší dítě je ve věku do dvaceti let. Často dochází k druhé krizi v manželství s vysvětlením rodičů, že „dítě je již velké a rozvod pochopí“. Vzhledem k uvolnění dítěte z vazby na rodinu dochází ke změně sociálních rolí v rodině a u rodičů se mohou objevit pocity osamělosti.
- 6) Rodinu opouští její děti – ukončovacím kritériem této fáze je osamostatnění nejmladšího dítěte. Rodiče ztrácí své dosavadní postavení autority a mohou mít obavy ze samostatného soužití s partnerem. Jako hlavní rizika této vývojové fáze rodiny jsou uváděny spory v rodině týkající se partnerských vztahů dětí a v pojetí rozdělení rolí muže a ženy v jejich vztazích.
- 7) Rodina ve středních letech – jinak je tato fáze nazývána i stadiem prázdného hnízda. Partneři jsou stále ještě plně sociálně aktivní a jejich úkolem je nově nasměrovat svůj vztah, což může končit jak rozvodem, tak přednastavením partnerských hodnot a znovupoznáváním druhého. Tato fáze je ve znamení proměn chápání intimity a generativity.
- 8) Stárnoucí rodina – partneři jsou v důchodovém věku a jen výjimečně je toto období dožito v páru. Partner se stává oporou a jistotou a „úspěšný“ rodinný cyklus ústí v pocit generativity. Může se zde objevovat i strach ze smrti, izolovanosti či ztráty partnera. Jako další riziko pak Duvallová vidí sociální izolaci, ztrátu dřívějších zájmů či řadu nedorozumění s dalšími členy rodiny, kteří teď již fungují samostatně.

Ačkoliv je výše uvedené pojetí rodiny dnes již ne zcela použitelné v praxi (zejména kvůli modernímu přerozdělení rolí či rostoucí tendenci pro soužití mimo manželství), jde o důležitý model, který vystihuje široké pozadí partnerských i rodinných vztahů. Zahrnuje v sobě totiž rodinu jakožto součást partnerských (romantických), ale i rodinných vztahů, stejně jako důležité sociální, zdravotní a ekonomické aspekty, které je třeba brát v potaz v případě zkoumání těsných vztahů.

PRAKTICKÁ ČÁST

4. Zacíleno na partnerské vztahy

Jak bylo nastíněno v teoretické části této disertační práce, blízké interpersonální vztahy zahrnují několik skupin vztahů – partnerské, rodinné a přátelské. Jelikož doposud byla největší pozornost v odborné literatuře věnována vztahům partnerským, tato oblast poskytuje nejvíce relevantního materiálu pro porovnání výsledků výzkumu. Právě z tohoto důvodu se i veškerý dále uvedený výzkum primárně zaměřuje právě na specifickou podskupinu těsných vztahů – na partnerské vztahy.

Dalším argumentem, proč se zaměřit na tuto skupinu těsných vztahů je i skutečnost, že právě partnerské vztahy bývají nejčastěji označovány jako ty úplně nejtěsnější. To ukazují jak zahraniční výzkumy (Berscheid, Snyder, Omoto, 1989; Výrost, Spišiaková a Gicová, 1992), tak i ty, které jsou součástí této práce (viz kapitola 6.2 Použitá metoda a výzkumný vzorek).

Pojem partnerské vztahy nebyl doposud nikde přesně ohraničen. V odborné literatuře se často střídá s pojmem romantický vztah. Jeho pojetí se navíc může v delším časovém horizontu překrývat s pojmem rodinný vztah, neboť manželé (či partneři) jsou přeci jenom členové jedné rodiny.

Je tedy jistě více než vhodné jasně specifikovat pojem partnerského vztahu. V této práci je partnerský vztah definován jako specifický druh těsného interpersonálního vztahu mezi dvěma osobami různého či stejného pohlaví, který se projevuje ve společných aktivitách, očekávání společné budoucnosti a zahrnuje i sexuální kontakt. Nezáleží na tom, zda vztah aktuálně naplňuje všechny tři komponenty, ale je důležité, zda tomu tak bylo alespoň v určité fázi

vztahu. Pro definování partnerského vztahu není ani zásadní, jak dlouho spolu oba partneři ve vztahu jsou a pokud společně tvoří novou rodinu, jejich vzájemný vztah je stále posuzován jako partnerský. „Platonická láska“ tedy v tomto pojetí není typickým partnerským vztahem. Za rodinné vztahy jsou pak považovány těsné vztahy těchto jedinců s dalšími členy jejich původní či nově vzniklé rodiny.

5. Cíle výzkumu a hypotézy

Teoretická část shrnula dosavadní poznatky z oblasti blízkých interpersonálních vztahů, metod jejich měření a dalších navazujících témat, což bylo jedním z cílů této disertační práce. Cíle, kterých je třeba dosáhnout v empirické části práce, jsou pak dvojího druhu – zmapování pohledu laické veřejnosti a identifikace charakteristik těsných vztahů.

Logicky prvním krokem je odpovědět na otázku, jak vlastně česká laická veřejnost vnímá problematiku blízkých vztahů. Zodpovězení této otázky je zásadní hned z několika důvodů. Jde totiž o otázku, která byla doposud mimo zájem odborné veřejnosti a není tudíž jasné, zda pojmy, se kterými pracuje odborná veřejnost se obsahově shodují (či alespoň potkávají) s pojetím laické veřejnosti. Teprve pokud bude nalezena shoda, je možné používat odborné termíny v rámci dalšího výzkumu - rozdílné chápání pojmů by totiž mohlo vést k zavádějícím výsledkům výzkumu, jelikož probandi by otázky kladené při výzkumu chápali jinak než bylo záměrem.

Názor laické veřejnosti také může korespondovat či naopak být v nesouladu s určitými teoretickými východisky. Výsledný obraz chápání pojmů z oblasti blízkých vztahů českou laickou veřejností také přispěje k výběru nejvhodnějšího teoretického východiska a výzkumné metody pro další výzkum. Nejvhodnější je zde myšleno ve smyslu korespondujících pojetí a východisek.

Dalším cílem empirické části je navrhnout takovou metodu měření blízkých vztahů, která by byla použitelná pro současnou českou populaci. Zde by se dalo argumentovat, že je možné využít některou ze stávajících výzkumných metod. To je sice pravda, ale žádná z těchto metod nebyla do současnosti standardizována pro českou populaci, a navíc, jak vyplývá z teoretické části, každá z relativně použitelných metod měření blízkých vztahů

se zaměřuje pouze na určitý druh vztahu či jeho charakteristik. Cílem je tedy sestavit takový psychodiagnostický nástroj, který bude pracovat s co největším množstvím charakteristik blízkých vztahů a tak uchopí celou jejich šíři. Jenom tímto způsobem bude možné dospět i k dalšímu cíli – měření charakteristik blízkých vztahů u české populace.

Dalším cílem je zjistit, jak se vyvíjí partnerský vztah vzhledem k délce jeho trvání. Tato část výzkumu totiž vychází z hypotézy, že **partnerské vztahy prochází s délkou svého trvání charakteristickými změnami, které se projevují různou intenzitou v oblasti jednotlivých dílčích charakteristik vztahu.** Tato hypotéza vychází z existence takovýchto pravidel v jiných, avšak příbuzných případech - stejně jako rodina, která v rámci svého vývoje prochází typickými vývojovými stadii (Duvall, 1958), nalezeny byly i zákonitosti vývoje vztahu v jeho počátcích (Murstein, 1970), i změny konkrétní komponenty blízkého vztahu v čase jeho trvání (Aron, Mashek, Aron, 2004; Berscheid, Snyder, Omoto, 1989; Sternberg, 1986). Navíc i z osobních zkušeností každého člověka lze předpokládat, že partnerský vztah trvajícím rok nelze zcela plnohodnotně v jeho všech charakteristikách porovnávat se vztahem trvajícím několik desetiletí.

Opravdu tedy můžeme terminologii, která je různými autory souběžně používána „partnerský vztah“ a „romantický vztah“ kombinovat či dokonce zaměňovat? Nebo je třeba, alespoň pro daný výzkumný vzorek, používat označení „partnerský vztah“ pouze jako zastřešující pojem označující intimní vztah dvou partnerů, který je pak ale třeba dále kategorizovat?

Na druhou stranu je však z nutné z různých charakteristik blízkých vztahů předpokládat, že podstata blízkého vztahu se ani po tolika letech měnit nebude – že ačkoliv se partnerský vztah s dobou trvání vyvíjí, určité charakteristiky jsou shodné pro všechny partnerské vztahy obecně. Druhá hypotéza pro následující výzkum tedy zní, že **nezávisle na délce trvání vztahu lze najít společné charakteristiky všech partnerských vztahů.**

Pokud se podíváme na širokou variabilitu individuálních hodnot, postojů, osobní a rodinné historie, nabízí se ještě i zcela jiný pohled na možnost charakterizování partnerských vztahů. Někteří autoři rozlišují vztahy podle jejich stabilních charakteristik, které je umožňují třídit do určitých kategorií nezávisle na délce jejich trvání. Tímto přístupem šel například Sternberg ve svém narativním pojetí lásky (Sternberg, 1998) či Clarková rozlišující vztahy podle cíle (Clark, Mills, Judson, 2012; Clark, Mills, 1993). Lze tedy předpokládat, že i v partnerských vztazích existují určité stabilní modely typické svými charakteristikami, ke kterým lze přiřadit konkrétní vztah. Další hypotéza následujícího výzkumu tedy zní, že **existují „typické“ skupiny partnerských vztahů, projevující se určitou konkrétní kombinací charakteristik jednotlivých dílčích složek blízkého vztahu.**

Další dílčí hypotézy zaměřené na jednotlivé charakteristiky blízkých partnerských vztahů jsou upřesněny v kapitole 6.3.1 Specifika partnerských vztahů. Vznikly totiž v závislosti na výsledcích prototypického výzkumu, který tak mohl upřesnit původní výzkumná očekávání.

6. Prototypický výzkum

Pro dosažení prvního cíle této disertační práce bylo nutné napřed zaměřit pozornost na laickou veřejnost. První otázka, z níž vyplývající závěry zásadním způsobem mohou ovlivnit další navazující výzkumy, zní - **jak česká laická veřejnost vnímá problematiku blízkých vztahů**. Pokud totiž po někom chceme, aby popsal určitý stav, je důležité znát obsahový význam jeho jazyka a jeho pojetí dané problematiky vůbec. K tomuto účelu byl použit prototypický přístup ve zjednodušené formě. Výsledky tohoto výzkumu tak umožňují srovnat znaky těsných interpersonálních znaků uváděné českou veřejností s pojmy charakterizujícími tuto oblast ve světové odborné literatuře. Pokud se zde ukáže shoda, je to důkaz toho, že i na českou populaci lze použít zahraniční metody užívané pro výzkum těsných vztahů.

6.1 Principy prototypického výzkumu

Hlavní předností prototypického přístupu je fakt, že laické veřejnosti umožní jednoduše, vlastním jazykem, popsat oblasti svého prožívání a tyto informace pak převést do odborné terminologie či je kvantifikovat. Prototypický přístup navíc umožňuje popsat a svobodně ohodnotit (dle významu, který jim sám člověk přikládá) i takové stavy a jevy, které jsou pro laika těžko klasifikovatelné – pomocí obecných prototypů (vzorů).

Hledání prototypů má smysl zejména v oblastech se složitou obsahovou strukturou či tam, kde hraje významný vliv subjektivní prožívání či jde o široké pojmy. Prototypický přístup je tak vhodnou alternativou tam, kde nelze použít jasnou definici za pomoci přírodovědných pojmů s pomocí jasně daných znaků.

Za autorku tohoto přístupu je považována Eleanor Roschová (Rosch, 1973, 1978), která mimo jiné začala využívat tuto metodu pro výzkum emocí. Podle ní jsou mnohé pojmy definovatelné jen prostřednictvím jejich prototypů, což jsou jasně identifikovatelné případy pro danou pojmovou kategorii. Hranice oddělující tuto kategorii od jiných je neostrá a mlhavá, protože ji tvoří případy, které jsou ke kategorii řazeny jen s určitou pravděpodobností (Slaměník, Hurychová, 2006). Kategorie mohou být vymezeny prostřednictvím prototypů, které obsahují atributy nejvíce reprezentativní pro položky uvnitř a méně reprezentativní pro položky vně kategorie (Rosch, 1978, s. 30). Roschová tak definuje základní úroveň (jádro) kategorie, která je tvořena těmi nejlepšími (prototypickými) příklady. Toto jádro je pak obkloповáno dalšími příklady, které lze uspořádat podle stupně jejich podobnosti s „ideálním“ prototypem. Tyto kategorie pak mohou být členěny jak vertikálně, tak horizontálně.

Roschová ve svých výzkumech došla k závěru, že i když lidé nejsou schopni přesně definovat mnohé běžně užívané pojmy, objevuje se u nich velmi dobrá organizovanost v rámci kognitivních struktur. To se projevuje např. tím, že prototypické případy jsou identifikovány rychle a spolehlivě, zatímco ty méně typické pojmy se vybavují pomaleji a jen s určitou pravděpodobností.

Roschová byla první, avšak ne jediná, která využívala prototypický přístup ve výzkumu emocí. Dalším příkladem je studie Fehra a Russella (1984) v rámci výzkumu emocí. Jejich výzkum spočíval v tom, že požádali anglicky mluvící kanadské studenty, aby napsali během 5 minut co nejvíce slov vyjadřujících emoce. Celkem tak zaznamenali takřka 400 různých slov či slovních spojení označujících emoce, z nichž stanovili 20 nejčastěji se vyskytujících (případně významově podobná slova přiřadili do stejné slovní kategorie). V další fázi výzkumu pak Fehr a Russel probandy požádali, aby u předložených 20 slov vyjadřujících emoce (tento seznam odpovídal nejčastěji se vyskytujícím slovům z předešlé části výzkumu) rozhodli, zda náleží do kategorie emoce. Ty emoce,

kteřé byly i v této části výzkumu nejčastěji označeny jako spadající do kategorie emocí tak autoři výzkumu považovali za nejvíce prototypické.

6.2 Použitá metoda a výzkumný vzorek

Ačkoliv se prototypický přístup osvědčil na české populaci při zkoumání jiných psychologických témat (Slaměník, Hurychová, 2006; Haubertová, Slaměník, 2013), v této studii neměl klasickou, výše uvedenou, podobu. Pro ověření toho, nakolik korespondují znaky těsných vztahů uváděné v zahraniční literatuře s chápáním těsných vztahů českou laickou veřejností, byla využita pouze první část prototypické metody - sběr relevantních pojmů, které lze shrnout do obecných kategorií. Bylo tedy upuštěno od druhé etapy, tj. posuzování položek na škále z hlediska jejich prototypičnosti. Cílem bylo získat informace, které znaky budou respondenti uvádět, přičemž o jejich důležitosti do jisté míry svědčí četnosti výskytu (Horáková Hurychová, Slaměník, 2012).

Byl sestaven krátký formulář, který byl administrován jak skupinově tištěnou formou, tak elektronicky prostřednictvím internetu. Formulář byl vyplňován zcela anonymně, respondenti byli dotazováni pouze na pohlaví a věk (údaje své i partnera/ky ve vztahu) a dobu trvání vztahu. Respondenti měli vypsát hlavní znaky, které charakterizují jejich vztah k nejbližšímu člověku. Libovolným počtem charakteristik měli popsat, čím je tento vztah výjimečný a čím se liší od ostatních vztahů. Současně ještě označili druh popisovaného vztahu - přátelský, partnerský, rodinný (včetně specifikace kdo je druhou osobou ve vztahu – rodič, dítě, sourozenec atd.) či jiný. Data byla sbírána tak dlouho, dokud se objevovaly nové znaky popisující blízký vztah.

Dotazování bylo záměrně cíleno mimo studenty psychologie (i když vzhledem k anonymitě je nelze zcela vyloučit, ale jejich výskyt ve zkoumaném vzorku je málo pravděpodobný), aby bylo možné zjistit opravdu laický pohled, nezatížený odbornými vědomostmi a terminologií.

Celkem se výzkumu zúčastnilo 155 osob, z toho 112 žen a 45 mužů. Rozložení vzorku podle typu vztahů je uvedeno v tabulce 3. Jak je patrné, nejvíce zastoupen byly partnerské vztahy, nejméně vztahy přátelské. To odpovídá četnostem jednotlivých druhů blízkých vztahů i z jiných výzkumů (Berscheid, Snyder, Omoto, 1989; Výrost, Spišiaková, Gicová, 1992). Jinou než „klasickou“ kategorizaci vztahů neuvedl žádný z dotazovaných.

Tabulka 3 - Četnost podle typu vztahu

TYP VZTAHU	Celkem	Muži	Ženy
Celkem	155	45	112
Partnerské vztahy (celkem)	110	34	76
<i>partner/ka</i>	<i>65</i>	<i>17</i>	<i>48</i>
<i>manžel/ka</i>	<i>45</i>	<i>17</i>	<i>28</i>
Rodinné vztahy (celkem)	33	7	26
<i>vztah k dítěti</i>	<i>9</i>	<i>3</i>	<i>6</i>
<i>vztah k rodiči</i>	<i>14</i>	<i>3</i>	<i>11</i>
<i>vztah k sourozenci</i>	<i>10</i>	<i>1</i>	<i>9</i>
Přátelské vztahy	12	2	10

Věkové rozložení zkoumaného souboru je od 20 do 70 let (podrobnosti jsou uvedeny v tabulce 4). Úspěchem je, že se podařilo získat poměrně široké věkové rozpětí, což se týká hlavně partnerských vztahů (20 až 70 let). Výsledkem by tak měla být opravdu pestrá a všezahrnující škála pojmů daných kategorií. U rodinných vztahů, jak je patrné z tabulky 4, jde o dospělé osoby, nejde tedy o vztahy např. malých dětí k rodičům nebo sourozencům.

Tabulka 4 – Věkové rozložení vzorku

VĚK	minimum	maximum	průměr	median	modus
Celkem	20	70	34	28	24
Partnerské vztahy	20	70	35	30,5	23
<i>partner/ka</i>	<i>20</i>	<i>57</i>	<i>27</i>	<i>24</i>	<i>23</i>
<i>manžel/ka</i>	<i>25</i>	<i>70</i>	<i>46</i>	<i>46</i>	<i>50</i>
Rodinné vztahy	22	58	33	26	24
<i>vztah k dítěti</i>	<i>33</i>	<i>58</i>	<i>50</i>	<i>57</i>	<i>58</i>
<i>vztah k rodiči</i>	<i>22</i>	<i>45</i>	<i>26</i>	<i>24,5</i>	<i>24</i>
<i>vztah k sourozenci</i>	<i>22</i>	<i>58</i>	<i>28</i>	<i>25</i>	<i>27</i>
Přátelské vztahy	22	42	29	24,5	23

Ve výzkumu byla sledována také délka trvání vztahu (viz tabulka 5). Jednoznačným pozitivem je, že jde v rozhodující míře o dlouhodobé vztahy a že výpovědi osob v těchto vztazích tak spíše mohou být považovány za věrohodné a zralé než je tomu u krátkodobých vztahů. Určitou výjimku pak tvoří vztah rodiče k čtyřletému dítěti, což je minimální délka trvání vztahu v tomto zkoumaném souboru.

Tabulka 5 – Délka trvání podle typu vztahu

DÉLKA TRVÁNÍ VZTAHU (let)	minimum	maximum	průměr	median	modus
Celkem	0,1	45	14	9	5
Partnerské vztahy (celkem)	0,1	45	11	5	5
<i>partner/ka</i>	<i>0,1</i>	<i>30</i>	<i>4</i>	<i>3,5</i>	<i>5</i>
<i>manžel/ka</i>	<i>2,5</i>	<i>45</i>	<i>21</i>	<i>16</i>	<i>10</i>
Rodinné vztahy (celkem)	4	58	25	24	24
<i>vztah k dítěti</i>	<i>4</i>	<i>39</i>	<i>23</i>	<i>26</i>	<i>27</i>
<i>vztah k rodiči</i>	<i>22</i>	<i>34</i>	<i>25,5</i>	<i>24,5</i>	<i>24</i>
<i>vztah k sourozenci</i>	<i>20</i>	<i>58</i>	<i>26</i>	<i>22,5</i>	<i>22</i>
Přátelské vztahy	1	19	9	9,5	10

6.3 Výsledky prototypického výzkumu

Produkce slov vystihující těsné interpersonální vztahy se v celém souboru pohybovala od 0 do 15 slov, průměrný počet charakteristik je v celém souboru 4,6. Jsou zde patrné rozdíly mezi muži a ženami – zatímco ženy uváděly průměrně 5,1 charakteristik (min. 1 a max. 15), muži jich v průměru uváděli jen 3,6 (min. 0 a max. 8).

Od 155 respondentů bylo získáno celkem 720 charakteristik a slovních spojení, které byly obsahově roztrženy do 16 kategorií¹². Tento poměrně náročně sestavovaný uspořádaný seznam slov a slovních spojení. Všechna synonyma nebo slova významově blízká byla podřazená pod kategoriální slova. V celkovém seznamu bylo jednotlivě ponecháno dalších 33 pojmů vzhledem k jejich nízkému výskytu či nezařaditelnosti (např. bohyně, součást rodiny, věkový rozdíl...). Dále uváděné přehledy již zahrnují vytvořené nadřazené kategorie a nikoliv kompletní výčet všech uvedených pojmů a slovních spojení.

Kvalitativní analýza uvedených výrazů ukazuje, že laická veřejnost těsné vztahy popisuje nejen jejich charakteristikami (jako je trvalost, intimita, respekt, jedinečnost...), ale i projevy chování partnerů (např. starostlivost, pečlivost, boj s rodiči) a navíc i osobnostními charakteristikami účastníků vztahu (laskavost, nezkaženost, citlivost, sebedůvěra, výřečnost...). Toto vnímání tak jednoznačně obohacuje pohled na problematiku těsných interpersonálních vztahů.

Kvantitativně lze shrnout, že bez ohledu na typ vztahu nejvyšší četnost výskytu vykazují vždy stejné kategorie, liší se pouze jejich pořadí v závislosti na druhu vztahu (viz tabulka 6). Pětice nejčetnějších charakteristik těsných vztahů (bez ohledu na druh vztahu) jsou následující pojmy: intimita, podpora, láska, otevřenost, společné zážitky a zájmy¹³. Barevně označena je v celkovém

¹² Obsah jednotlivých kategorií je uveden v Příloze VIII - Obsah kategorií v rámci vyhodnocení prototypického výzkumu.

¹³ Kompletní seznam charakteristik a jejich četností je uveden v Příloze IX – Kompletní seznam charakteristik těsných interpersonálních vztahů

přehledu vždy nejtypičtější charakteristika pro daný druh vztahu a také pětice nejčastěji uváděných charakteristik pro každý druh vztahu. Tabulka je řazena dle celkové četnosti pojmů.

Tabulka 6 – Deset nejčtenějších charakteristik těsných interpersonálních vztahů (řazeno podle celkové četnosti)

	Četnost	110	33	12
Průměrná délka vztahu		11,3	25,1	9,3
	Celkem	Partnerský Vztah	Rodinný vztah	Přátelský vztah
Intimita	96	63	15	5
Podpora	88	49	28	11
Láska	86	76	10	0
Otevřenost	56	31	11	14
Společné zážitky a zájmy	49	34	10	5
Přátelství	39	26	10	3
Porozumění	31	26	4	1
Tolerance	25	22	1	2
Spokojenost	24	17	4	3
Spolehlivost	22	13	5	4

Z tabulky 6 vyplývá, že každý typ vztahu má svou specifickou „hlavní“ charakteristiku, která jej odlišuje od ostatních. Zatímco u partnerských vztahů je podle laické veřejnosti stěžejní vlastností láska, u rodinných vztahů je na prvním místě podpora a u přátelských vztahů pak vede otevřenost. Barevně jsou zároveň vyznačeny i další nejčtenější charakteristiky pro daný druh blízkého interpersonálního vztahu.

Stejně jako byl patrný rozdíl mezi muži a ženami v četnosti pojmů, jakými popisovali své vztahy, vidíme i rozdíly v celkovém vnímání vztahu. Muži i ženy vnímají zcela rozdílně takřka všechny hlavní charakteristiky blízkých vztahů. U prvních pěti nejčtenějších charakteristik je hned u čtyř z nich rozdíl v četnosti u mužů a žen vyšší než 15% a u tří dokonce i více než třetinový (viz tabulka 7). Jediná položka, v níž se muži i ženy relativně shodují je kategorie lásky. Naopak největší rozdíl je u otevřenosti, podpory a intimity, které ženy citovaly výrazně častěji než muži.

Tabulka 7 – Nejvyšší četnosti charakteristik a mužů a žen

	četnost	43		112		rozdíl muži x ženy v % četnosti
	Průměrná délka vztahu	12,7	%	14,6	%	
	Celkem	muži	četnost	ženy	četnost	
Intimita	96	13	30,2	70	62,5	32,3
Podpora	88	14	32,6	74	66,1	33,5
Láska	86	25	58,1	61	54,5	3,7
Otevřenost	56	4	9,3	52	46,4	37,1
Společné zážitky a zájmy	49	8	18,6	41	36,6	18,0

6.3.1 Specifika partnerských vztahů

Jak již bylo uvedeno výše, respondenti nejčastěji uváděli jako svůj nejbližší interpersonální vztah právě vztah partnerský. Navíc u něj uvedli i nejvíce charakteristik, konkrétně jich bylo 40 z celkových 49.

Výhodou výzkumu bylo, že tato vztahová oblast byla ještě rozdělena na podskupiny partnerský (nesezdaný) a manželský vztah, což později nabídlo zajímavé porovnání výsledků vzhledem k délce trvání partnerských vztahů.

Zajímavé je, že ačkoliv kategorie intimita je celkově nejčastější charakteristikou těsných interpersonálních vztahů, ani v jednom z typů vztahů své prvenství neobhájila. Na prvním místě je pouze v podkategorii partnerských vztahů (u nesezdaných párů), které se oproti manželským párům vyznačují průměrnou kratší dobou trvání vztahu (viz tabulka 8). Tento výsledek tak odpovídá Sternbergovu modelu klesající deklarované intimity v čase (Sternberg, 1986). Navíc největší četnost pojmu v partnerských vztazích odpovídá i závěrům výzkumu Haubertové a Slaměníka (2013), včetně menší četnosti u rodinných a nejmenší u přátelských vztahů.

Tabulka 8 – Vybrané četnosti charakteristik u partnerských vztahů jejich podskupin

	četnost				Rozdíl partner/ka x manžel/ka v % četnosti	110 11,3 Partnerský vztah
	průměrná délka vztahu		65	45		
	Celkem	% partner/ka	% manžel/ka	četnost		
		4,4		21,2		
Láska	86	36	55,4	40	88,9	33,5 76
Intimita	96	46	70,8	17	37,8	33,0 63
Podpora	88	34	52,3	15	33,3	19,0 49
Společné zážitky a zájmy	49	18	27,7	16	35,6	7,9 34
Otevřenost	56	27	41,5	4	8,9	32,6 31
Přátelství	39	15	23,1	11	24,4	1,4 26
Porozumění	31	15	23,1	11	24,4	1,4 26
Tolerance	25	13	20,0	9	20,0	0,0 22
Spokojenost	24	13	20,0	4	8,9	11,1 17
City	20	10	15,4	6	13,3	2,1 16
Trvalost	22	7	10,8	7	15,6	4,8 14
Spolehlivost	22	3	4,6	10	22,2	17,6 13
Starostlivost	21	8	12,3	5	11,1	1,2 13
Respekt	17	4	6,2	9	20,0	13,8 13
Osobnost	16	3	4,6	9	20,0	15,4 12

Při porovnání manželských a nemanželských pohledů na partnerský vztah také nacházíme více než patnácti procentní rozdíly. Nesezdané páry, jejichž délka trvání je v průměru 4,4 roky, častěji charakterizovaly svůj vztah intimitou, podporou a otevřeností. Naopak manželské páry s průměrnou délkou trvání vztahu 21,2 roky, častěji uváděly lásku, spolehlivost a osobnostní charakteristiky. U dalších charakteristik s nižší četností výskytu již nebyly vzájemné rozdíly vyšší než 15 procent a proto v tabulce nejsou uvedeny.

Tento rozdíl podporuje úvodní hypotézu, že charakteristiky partnerských vztahů se mění s délkou jejich trvání a že lze najít určité charakteristiky typické pro dané vývojové stadium partnerského vztahu.

S odkazem na kapitolu o dynamice těsných interpersonálních vztahů je zajímavé sledovat vývojový trend i u partnerských vztahů. Některé charakteristiky blízkých vztahů totiž naznačují jistý vývoj.

Pokud rozdělíme partnerské vztahy podle délky jejich trvání a porovnáme relativní četnosti výskytu jednotlivých charakteristik, toto porovnání naznačí

možný vývojový trend (viz tabulka 9). Jsou zde uvedeny pouze ty charakteristiky, u nichž je patrný vývoj během celé doby trvání vztahu, nikoliv tedy pouze na začátku či konci.

Vývojový trend vyplývá z charakteristik různých vztahů - nesleduje jednotlivé vztahy v době jejich vývoje a uvedené výsledky tedy nejsou reprezentativní. Mohou ale sloužit jako podklady pro následný navazující výzkum.

Tabulka 9 – Možný vývojový trend vybraných charakteristik (v abecedním pořadí)

Počet respondentů	40		44		10		16		
	do 5	% četnost	5 – 15	% četnost	15 - 30	% četnost	nad 30	% četnost	
Intimita	30	75	25	57	3	30	5	31	klesá
Láska	21	53	32	73	7	70	16	100	stoupá
Otevřenost	18	45	12	27	1	10	0	0	klesá
Sex	7	18	6	14	1	10	0	0	klesá
Spokojenost	8	20	7	16	1	10	1	6	klesá
Spolehlivost	3	08	3	07	1	10	6	38	stoupá
Trvalost	3	08	3	07	1	10	7	44	stoupá

Výsledky prototypického výzkumu naznačují očekávané výsledky, tedy že láska, spolehlivost a trvalost v partnerském vztahu s dobou jeho trvání stoupá. Naopak intimita, otevřenost, sex a spokojenost ve vztahu se s časem snižuje. Minimálně pokles intimity ve vztahu opět koresponduje se Sternbergovým modelem poklesu deklarované intimity v čase (Sternberg, 1986) a tudíž lze předpokládat i platnost ostatních vývojových trendů.

Tyto závěry tedy opět podporují hypotézu o charakteristických vývojových stadiích partnerských vztahů a možnost stanovení vývojového modelu jednotlivých charakteristik.

Pro upřesnění pak lze doplnit hypotézy z kapitoly 5. Cíle výzkumu a hypotézy o další a to konkrétně tyto:

1. S délkou partnerského vztahu prožívaná intimita klesá.
2. S délkou partnerského vztahu spokojenost klesá.
3. S délkou partnerského vztahu emoční blízkost stoupá.
4. S délkou partnerského vztahu obsažení já v druhém stoupá.
5. S délkou partnerského vztahu závazek stoupá.

6.3.2 Specifika rodinných vztahů

Jako nejtěsnější blízký vztah označilo 33 dotazovaných (tedy jedna pětina z nich) právě vztah se sourozencem, rodičem či svým dítětem. Rodinné vztahy byly respondenty nejčastěji popisovány pojmy podpora, intimita, otevřenost a dále pak láska, společné zážitky a zájmy a přátelství. Podpora však jednoznačně v této kategorii vítězí (viz tabulka 10) – v celkovém součtu všech rodinných vztahů ji jmenovalo 84% respondentů, zatímco druhou nejčastější intimitu zmínilo jen 45,5%. V tabulce jsou uvedeny charakteristiky s četnostmi v celkové kategorii rodinných vztahů nad 15%.

Tabulka 10 - Vybrané četnosti charakteristik u rodinných vztahů a jejich podskupin

	četnost	10		14		9		33	
Průměrná délka vztahu		26,3		25,5		23,1		25,1	
	celkem	k sourozenci	v %	k rodiči	v %	k dítěti	v %	rodinný vztah	% četnost
Podpora	88	11	110	13	92,9	4	44,4	28	84,85
Intimita	96	7	70	4	28,6	4	44,4	15	45,45
Otevřenost	56	5	50	5	35,7	1	11,1	11	33,33
Láska	86	1	10	5	35,7	4	44,4	10	30,30
Společné zážitky a zájmy	49	7	70	2	14,3	1	11,1	10	30,30
Přátelství	39	2	20	6	42,9	2	22,2	10	30,30
Starostlivost	21	2	20	4	28,6	1	11,1	7	21,21
Trvalost	22	3	30	3	21,4	0	0,0	6	18,18
Spolehlivost	22	2	20	3	21,4	0	0,0	5	15,15

Procentuální četnost výskytu jednotlivých termínů u konkrétních podskupin rodinných vztahů v jednom případě (pojem podpora) přesahuje

100%. To je způsobeno převáděním pojmů do nadřazených prototypických kategorií, tudíž obsahově příbuzné pojmy sytí stejnou kategorií a navyšují tak její četnost nad 100%.

Stejně jako u kategorie partnerských vztahů byly zřetelné rozdíly mezi jednotlivými podskupinami, stejně tak tomu je u vztahů rodinných. Vzhledem k malému počtu respondentů v jednotlivých podkategoriích rodinných vztahů můžeme mluvit jenom o naznačení těchto rozdílů, které jsou však velmi zajímavé. Ty nejzajímavější rozdíly ukazuje tabulka 11, celkové porovnání četností výskytu jednotlivých charakteristik je pak uvedeno v příloze X.

Tabulka 11 – vybrané rozdíly mezi podkategoriemi rodinných vztahů

Četnost	10		14		9		33	
Průměrná délka vztahu	26,3		25,5		23,1		25,1	
	k		k		k		rodinný vztah	% četnost
	sourozenci	v %	rodiči	v %	dítěti	v %		
Podpora	11	110	13	92,9	4	44,4	28	84,85
Intimita	7	70	4	28,6	4	44,4	15	45,45
Otevřenost	5	50	5	35,7	1	11,1	11	33,33
Láska	1	10	5	35,7	4	44,4	10	30,30
Společné zážitky a zájmy	7	70	2	14,3	1	11,1	10	30,30
Přátelství	2	20	6	42,9	2	22,2	10	30,30
Jedinečnost	1	10	0	0,0	3	33,3	4	12,12

Jediným pojítkem všech podskupin rodinných vztahů (vztahy k sourozenci, rodiči a dítěti) je podpora, typická charakteristika nadřazené rodinné kategorie. I zde je však patrný rozdíl – ačkoliv je jako jediný prototypický pojem ve všech podkategoriích uváděna nejčastěji, výrazně se liší její jednotlivé četnosti (110% k sourozenci; 92,9% k rodiči; 44,5% k dítěti).

Zajímavé je rozdílné pojetí dalších charakteristik, které obecně charakterizují rodinné vztahy. Například láskou je logicky charakterizován vztah k dítěti (44%), méně silně pak k rodiči (35,7%) a k sourozenci je láska uváděna jen velmi málo (10%). Naopak otevřenost se nejčastěji objevuje ve vztahu

k sourozenci (50%), méně často k rodiči (35,7%) a nejméně často pak k dítěti (11%).

Společné zážitky a zájmy, přátelství a jedinečnost jsou specifickými kategoriemi, které nejlépe demonstrují rozdíl mezi jednotlivými podskupinami rodinných vztahů. Zatímco „společné zájmy“ jsou v obecném pohledu jednou z nejvýznamnějších charakteristik rodinných vztahů, při bližším pohledu zjistíme, že je vlastně důležitá pouze pro podskupinu vztahů k sourozenci (70%), u ostatních nedosahuje ani 15%. Podobně je na tom charakteristika „přátelství“, kterou sytí zejména vztah k rodiči (42%). Naopak jedna z nejvýraznějších charakteristik vztahů k dítěti není mezi typickými pojmy obecných rodinných vztahů vůbec uvedena. Jde o „jedinečnost“, která dle respondentů charakterizuje vztah k dítěti ve třetině případů, zatímco vztah k rodiči jej neobsahuje vůbec a vztah k sourozenci jen v 10 %.

Tyto naznačené rozdíly tedy ukazují, že ani rodinné vztahy není možné hodnotit jediným globálním pohledem. To se však, bohužel, neděje a v doposud realizovaných studiích nacházíme pouze termín rodinný vztah bez další bližší specifikace.

6.3.3 Specifika přátelských vztahů

Přátelské vztahy byly jako nejbližší interpersonální vztah uvedeny pouze v necelých jedenácti procentech případů a k jejich popsání bylo použito 14 prototypických pojmů. Jejich přehled včetně četnosti v dané skupině vztahů ukazuje tabulka 12. I zde se objevuje četnost nad 100% v důsledku slučování obsahově příbuzných pojmů do prototypických kategorií.

V absolutní většině tento typ vztahů za nejbližší označily ženy (83%). Pouze dva muži označili přátelský vztah za svůj nejbližší a oba označili

za nejbližšího člověka také muže. Ženy spíše za nejbližšího člověka označovaly ženy, ale jako nejbližší přítel se tu v několika případech objevil i muž.

Přátelské vztahy jsou výrazně charakterizovány otevřeností a podporou, dále pak intimitou, společnými zájmy a zážitky i spolehlivostí. Ostatní charakteristiky nebyly respondenty uváděny s větší četností než 30%. Vzhledem k velmi malému vzorku respondentů však jsou výsledky opravdu jen velmi orientační.

Tabulka 12 – Kompletní seznam četností charakteristik u přátelských vztahů

	četnost	12	četnost v %
	Průměrná délka vztahu	9,3	
	celkem	přátelský vztah	
Otevřenost	56	14	116,67
Podpora	88	11	91,67
Intimita	96	5	41,67
Společné zážitky a zájmy	49	5	41,67
Spolehlivost	22	4	33,33
Přátelství	39	3	25,00
Spokojenost	24	3	25,00
Tolerance	25	2	16,67
Trvalost	22	2	16,67
Porozumění	31	1	8,33
Starostlivost	21	1	8,33
Respekt	17	1	8,33
Osobnost	16	1	8,33
Empatie	5	1	8,33

I přesto se zde objevilo očekávané - u přátelských vztahů se logicky neobjevuje pojem láska či sex. Nejčastěji je respondenty udávaná otevřenost, podpora, společné zážitky, výlučnost – to vše jsou očekávané charakteristiky, jelikož naplňují obecně vžitou představu o přátelství.

Naopak možná trochu překvapivě se zde objevuje pojem empatie, která však u partnerských a rodinných vztahů figuruje až na posledních místech žebříčků. Překvapením může být i to, že u přátelských vztahů respondenti neuváděli pojem zábava, jehož výskyt byl četnější u rodinných vztahů. Přitom zábavu lze pokládat za dosti typickou součást přátelství.

6.4 Shrnutí výsledků prototypického výzkumu

Jak bylo uvedeno výše, zde použitý prototypický přístup nebyl zcela naplněn. Pro náhled do vnímání na problematiku těsných interpersonálních vztahů byla použita pouze první část prototypické metodologie. I tak však lze na základě výše uvedených výsledků konstatovat, že se podařilo získat obraz pojetí těsných interpersonálních vztahů (včetně jistých specifik) u laické české populace.

Srovnáme-li znaky popisující charakteristiky těsných interpersonálních vztahů ve výše uvedených teoretických koncepcích i v metodách jejich zjišťování s výsledky tohoto prototypického výzkumu, až na některé výjimky se shodují.

Shodu nacházíme jak v poměru uváděných druhů vztahů, které respondenti vnímají jako neblížejší (71% partnerské, 21% rodinné, 8% přátelské), tak v jejich hlavních charakteristikách. Zatímco veškeré blízké vztahy jsou charakterizovány intimitou, ostatní charakteristiky se pak liší. Ačkoliv můžeme najít řadu společných charakteristik, ty se výrazně mění ve své četnosti výskytu dle jednotlivých druhů vztahů.

Zatímco partnerské vztahy jsou charakterizovány láskou a naopak nižší četností otevřenosti (oproti ostatním druhům vztahů), přátelské vztahy se vyznačují právě otevřeností. Rodinné vztahy jsou pak typické podporou, láskou a otevřeností. U rodinných vztahů by se tak dalo s nadsázkou říci, že jde o kombinaci partnerských a přátelských vztahů. Respondenti také uváděli i další charakteristiky citované ve výše uvedených psychologických teoriích - například toleranci a respekt. Naopak oproti očekávání respondenti tohoto výzkumu neuváděli závazek, i když ten by mohl být alternativně zastoupen jinými uváděnými pojmy (zejména z kategorie trvalost), jako je např. zvyk, jistota či citová vázanost.

Výsledky prototypického výzkumu tedy potvrdily, že česká laická veřejnost vnímá blízké interpersonální vztahy ve shodě s odbornou veřejností a výsledky odpovídají i závěrům zahraničních výzkumů. Výzkumné metody a teoretické koncepce uvedené v teoretické části této disertační práce tedy lze aplikovat i na českou populaci bez obav střetu terminologie či významového chápání.

7. Dotazník těsnosti vztahu pro partnerské a manželské vztahy

Prototypický výzkum provedený na české laické populaci ověřil, že zahraniční metodologie zabývající se oblastí těsných interpersonálních vztahů je využitelná i na ní, jelikož výsledky vzájemně korespondují.

Dalším krokem tedy bylo sestavit metodu, která by v sobě zahrnovala všechny aspekty blízkých partnerských vztahů. O tom, které aspekty jsou ty „nejdůležitější“ rozhodly nejen výsledky prototypického výzkumu, ale i doposud používané a ověřené metody měření blízkých interpersonálních vztahů a jejich rodné teorie. Z těch jsou pro tento projekt nejvyužitelnější teorie vzájemné závislosti (Kelley, Thibaut, 1978) a z ní vycházející metodologie. Tato teorie totiž byla jednou z nejčastěji aplikovaných na partnerské vztahy a dalším důvodem je i to, že pracuje s pojmy, které uváděli i respondenti prototypického výzkumu (např. očekávání, spolehlivost, respekt, důvěra, společné činnosti, budoucnost atd.).

Celkově však bylo třeba vzít ode všech významných koncepcí jednotlivé části a ty nově poskládat do metody, která by je tak obsahovala všechny. Cílem bylo sestavit takovou metodu, která by obsahovala všechny zásadní a zároveň testovatelné aspekty vybraných teoretických východisek. Testovatelnost přitom byla dána existencí a výsledky výzkumných metod. Dotazník si navíc klade za cíl zmapovat primárně partnerské vztahy, což také ovlivňovalo výběr teoretických koncepcí.

7.1 Tvorba dotazníku

7.1.1 Položky dotazníku

Pro Dotazník těsnosti vztahu pro partnerské a manželské vztahy (dále DOTEV) byly na základě výše uvedených kritérií stanoveny tyto základní aspekty blízkých vztahů, které by měl měřit (řazeno abecedně):

- aktivity společné
- důvěra
- emoční blízkost
- intimita
- míra investic
- obsažení já druhého
- podpora
- respekt
- spokojenost
- vzájemná závislost
- závazek

Těchto jedenáct charakteristik či „faktorů“ totiž, dle názoru autorů dotazníku (Zuzana Horáková Hurychová, Ivan Slaměník), dokáže podchytit všechny podstatné prvky struktury těsných vztahů, zejména pak těch partnerských.

Na každou z těchto charakteristik blízkých vztahů je pak třeba nahlížet ze čtyř úhlů pohledu:

1. Zda vůbec daný znak/charakteristika ve vztahu existuje, případně jak silně,
2. Zda je oběma partnery přibližně rovnocenně zastoupen
3. Viděno z pohledu subjektu/odpovídajícího
4. Jak vidí subjekt/odpovídající partnera

Skutečnost, že respondent hodnotí i vnímání a prožívání vztahu druhou osobou napoví o kvalitách vztahu v případě, že dotazník vyplňuje pouze jeden z páru a naopak umožní porovnat subjektivní očekávané hodnocení od partnera respondenta v případě, že dotazník vyplňují oba partneři ve vztahu.

Dále bylo třeba formulovat ke každé charakteristice čtyři otázky, které by vystihovaly jednotlivé aspekty pohledu. Výsledkem je 44 tvrzení, která byla formulována tak, aby kladná odpověď nasvědčovala těsnému vztahu. Snahou bylo vytvořit krátké a jednoduché věty, nikoliv dlouhá souvětí, aby výsledná tvrzení byla co nejjednodušší a pro respondenty snadno pochopitelná. Otázky byly do dotazníku umístěny střídavě a pravidelně podle jednotlivých „faktorů“. Pro hodnocení tvrzení byla zvolena pětibodová Likertova škála zakotvená pojmy „zcela nesouhlasím – zcela souhlasím“, která byla v rámci vyhodnocení převedena na body 1 – 5.

Otázky byly postupně upravovány za účelem jejich větší srozumitelnosti. Pochopení bylo testováno na malém vzorku, neboť šlo o testování formy, nikoliv obsahu či klasický pilotní projekt. Dále použitá verze DOTEV má pracovní číslo 6.

Dotazník bylo ještě třeba doplnit o údaje o respondentovi. Jsou zde vyžadovány informace o věku, pohlaví respondenta a délce trvání vztahu a o četnosti vzájemného kontaktu obecně („jak často jste s partnerem v kontaktu přes telefon, e-mail, sociální sítě“) a fyzického zvlášť („jak často se s partnerem vídáte“). Tento rozdíl je totiž dle autorů v dnešní době digitalizace a globalizace velmi zásadní, neboť existuje řada vztahů „na dálku“ nebo sycených jiným než kontaktem „z očí do očí“. Dotazník byl také doplněn o hodnocení, nakolik je vztah dle probanda harmonický. Zde je použita desetibodová Likertova škála se zakotvením „nefunguje (vůbec neuspokojuje mé potřeby) – ideální (plně harmonický a uspokojující)“.

V samotném závěru dotazníku pak má respondent ohodnotit na desetibodové Likertově škále se zakotvením „min – max (ideál)“ vybrané souhrnné aspekty vztahu: blízkost, závazek, vzájemnou závislost, důvěru a intimitu (výlučnost). Tyto „kontrolní otázky“ jsou tak dobrým porovnáním pro souhrnné hodnocení stejných aspektů v rámci jednotlivých kategorií otázek v dotazníku. Těchto pět charakteristik je navíc výjimečných v tom, že jde o jedny z nejdůležitějších charakteristik blízkých vztahů vůbec.

Pojmy důvěra a intimita zde byly vybrány záměrně oba, i když jde v pojetí laické veřejnosti o velmi příbuzné až překrývající se pojmy. Speciálně ale v partnerské oblasti je intimita více asociována s fyzickým kontaktem a sexem, zatímco důvěra má obecnější charakter (Haubertová, Slaměník, 2013).

Pro zajištění anonymity, avšak pro zachování možnosti identifikace partnerských dvojic, byl do dotazníku přidán ještě identifikační kód. Jde o jedinečný osmimístný kód, který si stanoví sami partneři ve vztahu a který tak jednoznačně určí partnerskou dvojici.

Dotazník byl vytvořen ve dvou variantách - jedné pro administraci tužka-papír¹⁴ a druhá verze pro vyplnění on-line.

7.1.2 Zlatý standard

Aby bylo možné určit validitu nového dotazníku DOTEV, rozhodla jsem se využít porovnání jeho výsledků se „zlatým standardem“.

Jelikož v České republice doposud neexistuje standardizovaná metoda na měření a popis charakteristik blízkých interpersonálních vztahů, byl z široké palety metod uvedených v teoretické části této práce za zlatý standard zvolen

dotazník RCI (Berscheid, Snyder, Omoto, 1989). Tento dotazník byl vybrán hned z několika důvodů:

- 1) vychází z teorie vzájemné závislosti, kterou akcentuje i dotazník DOTEV – obě metody tedy sdílejí stejné teoretické zázemí,
- 2) zahrnuje nejširší škálu aspektů vztahu (čas, činnosti, vzájemné ovlivňování) ze všech výše uvedených metod,
- 3) závěry prototypického výzkumu (co se týče charakteristik blízkých interpersonálních vztahů) na české laické veřejnosti se shodují se závěry výzkumů využívajících metodu RCI,
- 4) metoda RCI byla uplatněna v řadě výzkumů na nejrůznějších národnostních skupinách, včetně standardizace na slovenské populaci, tudíž je předpoklad, že její výsledky budou směrodatné i pro české probandy.

Dotazník RCI byl tedy profesionální překladatelkou přeložen do češtiny, aby mohl být využit jako další část dotazníku DOTEV v rámci jeho zadávání. Český překlad dotazníku RCI však bylo ještě třeba v jeho druhé části (seznam společných činností) upravit. Potřebné změny vycházely zejména z rozdílů severoamerické a české kultury.

Bylo třeba přeformulovat některé body dotazníku tak, aby uvedené činnosti odpovídaly běžným činnostem české populace. Byly upraveny tyto aktivity uvedené v původním dotazníku RCI:

Původní překlad RCI	Upravený překlad použitý pro zlatý standard DOTEV
venkovní aktivita (např. plachtění),	venkovní aktivita (např. jízda na lodičkách, bruslení)
návštěva hospody/baru	návštěva hospody/baru/restaurace
hraní karet/deskových her	hraní karet/deskových her/počítačových her
vycházka/výlet (např. piknik, pláž, zoo, zimní karneval)	vycházka/výlet (např. piknik, zoo)
aktivita ve volné přírodě (např. lov, túra, rybaření)	aktivita ve volné přírodě (např. túra, rybaření, les)
taneční večer, tanec	tanec

¹⁴ Výsledná podoba dotazníku DOTEV je uvedena v příloze XI

I přes veškeré tyto úpravy zůstaly v dotazníku některé položky, které dle mého názoru ne zcela korespondují s běžnými denními činnostmi české populace (např. návštěva dražby/prodeje starožitností, návštěva kostela/náboženské akce), avšak jejich změna by mohla hlouběji zasáhnout do struktury dotazníku RCI. Pro účely použití dotazníku RCI jakožto zlatého standardu tak byly, dle mého názoru, provedené změny dostatečné.

Upravený dotazník RCI¹⁵ byl přiložen jako součást dotazníku DOTEV a probandi je oba vyplňovali zároveň pod hlavičkou jediné metody.

7.2 Sběr dat

Z počátku byly plánovány dvě varianty administrace metody DOTEV – v papírové podobě a elektronicky. Vzhledem k délce dotazníku a tedy i množství dat v důsledku spojení metod DOTEV a RCI, byl dotazník nakonec administrován pouze elektronicky. Pro zachování anonymity byl dotazník umístěn na internet a přístup na něj byl přes odkaz – nebylo tedy třeba využívat e-mail respondentů, který by je mohl identifikovat.

Administrace dotazníku přes internet vedle usnadnění zpracování dat může přinést i větší otevřenost respondentů. Ukazují to alespoň výsledky některých studií. Například Parks a Roberts (in Whitty, Carr, 2006) uvádí, že na anonymním internetu dochází k mnohem větší míře sebeodhalování než v reálném životě. Podle nich zde dochází k podobnému efektu, který popisoval například již Rubin (in Gibbs, Ellison, Heino, 2006) pod termínem „náhodný kolemjdoucí“. Jde o to, že lidem, se kterými se pravděpodobně v budoucnu již nikdy nesetkáme jsme ochotni o sobě říci mnohem víc a mnohem intimnějších věcí než lidem, se kterými máme ještě

¹⁵ Výsledná podoba dotazníku RCI je uvedena v příloze XII

možnost se někdy setkat. Nemusíme se totiž obávat negativního dopadu našeho sdělení, neboť dotyčný „kolemjdoucí“ nemá kontakt s naším okruhem známých.

Odkaz na umístění dotazníku na internetu byl rozeslán e-mailem a sběr dat probíhal metodou nenáhodného výběru – snow ball. Dále byl odkaz umístěn i na několika diskusních fórech s tematikou partnerských vztahů (e-mimino a rodina.cz). Sběr dat probíhal od dubna do srpna 2013. Sběr dat byl ukončen ve chvíli, kdy se již i přes veškeré úsilí nedařilo získávat další respondenty.

7.3 Výzkumný vzorek

Výzkumu se zúčastnilo 144 osob - 100 žen a 44 mužů. Celkem se podařilo získat vyplněné dotazníky od 32 identifikovaných dvojic.

Věkové rozložení zkoumaného souboru je od 19 do 72 let. Délka trvání vztahu je uváděna od šesti měsíců do 48 let. Průměrný věk žen z tohoto vzorku je necelých 36 let, průměrný věk mužů je necelých 43 let. Podrobné údaje o charakteristikách vzorku jsou uvedeny v tabulce 13.

Úspěchem je, že se podařilo získat jak velmi široké rozpětí věku respondentů, tak zajímavé rozpětí doby trvání vztahu. Většina doposud prezentovaných studií totiž zahrnuje převážně (někdy dokonce pouze) mladé partnerské páry (Berscheid at al., 1989, 2004; Rempel, Holmes, Zanna, 1985; Výrost at al., 1992). Tento výzkum tak je jedinečný právě i ve variabilitě výzkumného vzorku.

Tabulka 13 – Obecné charakteristiky výzkumného vzorku (DOTEV)

roky	Vše		Ženy		muži	
	věk	vztah	věk	vztah	věk	Vztah
průměr	38,0	12,6	35,9	11,7	42,8	14,9
max	72,0	48,0	68,0	47,0	72,0	48,0
min	19,0	0,5	19,0	0,5	22,0	1,0
průměr	38,0	12,6	35,9	11,7	42,8	14,9
modus	31,0	3,0	27,0	8,0	31,0	10,0
median	34,0	9,0	33,0	8,0	39,0	13,0

Délka trvání vztahu je až na jediný případ minimálně jeden rok. Obecně tedy můžeme říci, že jde o dlouhodobé vztahy a že výpovědi osob v těchto vztazích tak mohou být považovány za dostatečně věrohodné a zralé.

7.4 Deskriptivní statistika – charakteristika partnerských vztahů

Metoda DOTEV byla koncipována tak, že byla složena z jedenácti vztahových charakteristik - potenciálních faktorů. Ty však bude nutné později ověřit faktorovou analýzou. Proto budou jednotlivé charakteristiky vztahů, které byly zahrnuty do tvorby dotazníku označovány pojmem kategorie (pojem faktor je uveden pouze v tabulkách zpracovávaných statistickými programy, ani zde to však neoznačuje faktor ve smyslu faktorové analýzy).

7.4.1 Rozdíl mezi muži a ženami

Prvním krokem deskriptivní analýzy bylo zjistit, zda existují významné rozdíly v jednotlivých 11-ti kategoriích, kontrolní položce „harmonie“ a celkovém skóre dotazníku DOTEV mezi muži a ženami. Tento rozdíl byl v první řadě zjišťován na obecné úrovni, tedy nikoliv v rámci jednotlivých párů.

Díky dostatečnému množství dat bylo pro tyto účely možné zvolit parametrický t-test pro 2 nezávislé výběry. Byla testována nulová hypotéza, která říká, že rozložení hrubých skóre pro jednotlivé kategorie je u mužů a žen stejné.

Kompletní výsledky analýzy jsou popsány v příloze XIII. Na zvolené hladině významnosti 0,05 nebylo možné zamítnout nulovou hypotézu u žádné z daných položek. Lze tudíž konstatovat, že nemůžeme hovořit o žádných signifikantních rozdílech v rámci jednotlivých kategorií, celkové harmonii ani celkovém skóre metody DOTEV mezi muži a ženami.

Jediný výraznější rozdíl v hrubých skóre mezi muži a ženami je naznačen u kategorie „respekt“ ($p=0,08$), ale ten by byl signifikantní až na nižší hladině významnosti. Pokud bychom přijali alternativní hladinu významnosti 0,1, mohli bychom říci, že muži hodnotí míru respektu v páru o něco výše než ženy. Ale na stanovené hladině významnosti 0,05 nemůžeme říci, že existují signifikantní rozdíly v rozložení hrubých skóre u mužů a žen u jakýchkoliv kategorií.

Dále bylo ověřováno, zda existují významné rozdíly v jednotlivých 11-ti kategoriích, kontrolní kategorii „harmonie“ a celkovém skóre dotazníku DOTEV mezi muži a ženami v partnerském vztahu. Nulová hypotéza, že rozložení hrubých skóre pro jednotlivé kategorie je u mužů a žen v konkrétním partnerském vztahu stejné, byla testována t-testem pro dva závislé výběry. Tabulka kompletních výsledků (tabulka 14) ukazuje, že na hladině významnosti

0,05 nemůžeme ani u jedné ze zkoumaných kategorií zamítnout nulovou hypotézu. I zde se tedy ukazuje, že muži a ženy hodnotí své vztahy přibližně stejně.

Tabulka 14 - Statistický výstup z t-testu pro dva závislé výběry – porovnání hrubých skóre mužů a žen v páru (počítáno v PSPP)

	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Pair 0 harmonie_zena - harmonie_muz	,22	1,70	,30	-,39	,83	,73	31	,47
Pair 1 faktorA_zena - faktorA_muz	,16	2,08	,37	-,59	,91	,42	31	,67
Pair 2 faktorD_zena - faktorD_muz	,34	2,06	,36	-,40	1,09	,95	31	,35
Pair 3 faktorE_zena - faktorE_muz	,09	2,19	,39	-,70	,88	,24	31	,81
Pair 4 faktorI_zena - faktorI_muz	,03	3,36	,59	-1,18	1,24	,05	31	,96
Pair 5 faktorM_zena - faktorM_muz	-,34	2,43	,43	-1,22	,53	-,80	31	,43
Pair 6 faktorO_zena - faktorO_muz	,19	2,10	,37	-,57	,95	,50	31	,62
Pair 7 faktorP_zena - faktorP_muz	,19	1,97	,35	-,52	,90	,54	31	,60
Pair 8 faktorR_zena - faktorR_muz	-,22	2,14	,38	-,99	,55	-,58	31	,57
Pair 9 faktorS_zena - faktorS_muz	,19	2,33	,41	-,65	1,03	,45	31	,65
Pair 10 faktorV_zena - faktorV_muz	,59	3,64	,64	-,72	1,91	,92	31	,36
Pair 11 faktorZ_zena - faktorZ_muz	,03	2,81	,50	-,98	1,04	,06	31	,95
Pair 12 DOTEV_total_zena - DOTEV_total_muz	1,25	16,54	2,92	-4,71	7,21	,43	31	,67

Rozdíly v rozložení hrubých skóre mezi jednotlivými partnery jsou velmi nízké, nižší než v rámci obecného porovnání mužů a žen. Ukazuje se tedy, že muži i ženy mají tendenci hodnotit vztahy přibližně stejně a to ať už se jedná o vztahy obecně, tak i v případě vlastního vztahu. Ani jedno pohlaví nevnímá určitou charakteristiku vztahu výrazněji.

Ke stejným závěrům docházíme i při porovnání kontrolních kategorií v dotazníku DOTEV – muži a ženy obecně ani v párech nevykazují signifikantní rozdíly v hodnocení vztahu (viz tabulky 15 a 16).

Tabulka 15 - Statistický výstup z t-testu pro dva nezávislé výběry – porovnání „kontrolních“ položek mužů a žen obecně (počítáno v PSPP)

Independent Samples Test									
	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
harmonie	,02	,90	-,11	142,00	,91	-,04	,36	-,75	,67
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed			-,11	83,97	,91	-,04	,36	-,75	,67
overeniD	2,52	,11	-,88	142,00	,38	-,33	,34	-,99	,34
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed			-,98	105,46	,33	-,33	,34	-1,00	,34
overeniE	1,49	,22	,25	142,00	,80	,08	,30	-,51	,68
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed			,28	104,32	,78	,08	,30	-,51	,68
overeniI	,02	,88	1,21	142,00	,23	,45	,35	-,25	1,15
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed			1,26	90,15	,21	,45	,35	-,26	1,15
overeniV	,44	,51	-,77	142,00	,44	-,26	,33	-,91	,39
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed			-,79	85,81	,43	-,26	,33	-,91	,39
overeniZ	1,51	,22	-1,42	142,00	,16	-,56	,38	-1,32	,19
Equal variances assumed									
Equal variances not assumed			-1,47	88,56	,15	-,56	,38	-1,32	,20

Tabulka 16 - Statistický výstup z t-testu pro dva závislé výběry – porovnání „kontrolních“ položek mužů a žen v páru (počítáno v PSPP)

Paired Samples Test									
	Paired Differences						t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference					
				Lower	Upper				
Pair 0 harmonie_zena - harmonie_muz	,22	1,70	,30	-,39	,83	,73	31	,47	
Pair 1 overeniD_zena - overeniD_muz	-,03	1,53	,27	-,58	,52	-,12	31	,91	
Pair 2 overeniE_zena - overeniE_muz	-,03	1,96	,35	-,74	,68	-,09	31	,93	
Pair 3 overeniI_zena - overeniI_muz	,25	2,11	,37	-,51	1,01	,67	31	,51	
Pair 4 overeniV_zena - overeniV_muz	,22	2,07	,37	-,53	,97	,60	31	,56	
Pair 5 overeniZ_zena - overeniZ_muz	-,06	2,30	,41	-,89	,77	-,15	31	,88	

Pro ověření závěru, že neexistují signifikantní rozdíly mezi vnímáním vztahu u mužů a žen byla ještě provedena i analýza rozložení hrubých skóre mužů a žen v rámci dotazníku RCI (viz tabulky 17 a 18). Ani zde nejsou signifikantní rozdíly v rozložení hrubých skóre, ať už jde o obecné či párové porovnání mužů a žen. Pouze v obecném porovnání mužů a žen je naznačen rozdíl v „síle vzájemného ovlivňování“, kterou, dle testu RCI, muži vnímají jako vyšší. Tento rozdíl však není na dané hladině významnosti signifikantní.

Tabulka 17 - Statistický výstup z t-testu pro dva nezávislé výběry – porovnání skóre mužů a žen obecně (počítáno v PSPP)

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
RCI_frq_celkem	Equal variances assumed	,12	,73	-,58	142,00	,56	-26,35	43,99	-113,31	60,61
	Equal variances not assumed			-,60	88,85	,55	-26,35	43,99	-113,76	61,05
RCI_pocet_cinnosti	Equal variances assumed	,54	,46	-1,81	142,00	,07	-1,63	,88	-3,38	,12
	Equal variances not assumed			-1,85	86,05	,07	-1,63	,88	-3,39	,13
RCI_sila_ovlivnovani	Equal variances assumed	3,06	,08	,80	142,00	,43	2,72	2,98	-3,18	8,62
	Equal variances not assumed			,91	113,55	,36	2,72	2,98	-3,20	8,63
RCI_total	Equal variances assumed	,10	,75	-,55	142,00	,58	-25,26	44,55	-113,33	62,80
	Equal variances not assumed			-,57	89,14	,57	-25,26	44,55	-113,78	63,25

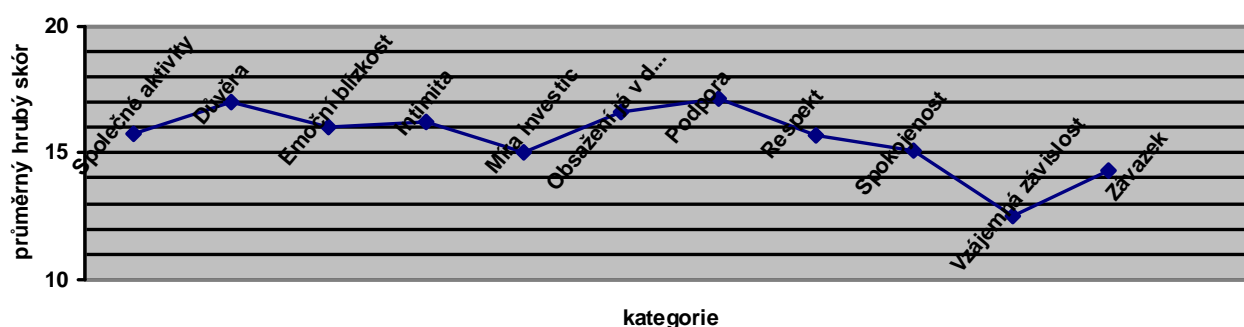
Tabulka 18 – Statistický výstup z t-testu pro dva závislé výběry – porovnání skóre mužů a žen v páru (počítáno v PSPP)

		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower	Upper			
Pair 0	RCI_frq_celkem_zena - RCI_frq_celkem_muz	-35,31	188,65	33,35	-103,33	32,70	-1,06	31	,30
Pair 1	RCI_pocet_cinnosti_zena - RCI_pocet_cinnosti_muz	-,22	2,59	,46	-1,15	,71	-,48	31	,64
Pair 2	RCI_sila_ovlivnovani_zena - RCI_sila_ovlivnovani_muz	-1,38	16,81	2,97	-7,44	4,69	-,46	31	,65
Pair 3	RCI_total_zena - RCI_total_muz	-36,91	198,40	35,07	-108,44	34,62	-1,05	31	,30

Na základě vyhodnocení obou metod na měření blízkých partnerských vztahů můžeme říci, že muži i ženy hodnotí své partnerské vztahy srovnatelně. Proto může být pro následující analýzu dat použit rozsáhlejší vzorek všech respondentů, nikoliv jen menší skupiny párů. Jejich výsledky jsou totiž srovnatelné.

7.4.2 Hlavní charakteristiky partnerských vztahů

Blízký partnerský vztah tedy můžeme na základě výše uvedených výsledků dotazníku DOTEV popsat následujícím grafem (obrázek 9), který ukazuje sílu jednotlivých vztahových kategorií. Nejsilněji hodnocené jsou kategorie „podpora“ a „důvěra“, naopak nejnižší střední hodnoty vykazuje „vzájemná závislost“. Základní deskriptivní charakteristiky těchto kategorií pak ukazuje tabulka 19.

Obrázek 9 – Průměrné hrubé skóre jednotlivých kategorií DOTEV

Tabulka 19 - střední hodnota, směrodatná odchylka, min a max jednotlivých kategorií DOTEV

Variable	N	Mean	Std Dev	Minimum	Maximum
faktorA	144	15,77	2,35	7,00	20,00
faktorD	144	17,01	2,78	8,00	20,00
faktorE	144	16,01	2,30	10,00	20,00
faktorI	144	16,22	3,38	6,00	20,00
faktorM	144	15,01	2,73	5,00	20,00
faktorO	144	16,61	2,56	8,00	20,00
faktorP	144	17,14	2,66	6,00	20,00
faktorR	144	15,66	2,47	6,00	20,00
faktorS	144	15,10	2,97	5,00	20,00
faktorV	144	12,50	3,03	6,00	19,00
faktorZ	144	14,27	2,72	8,00	19,00
DOTEV_total	144	171,31	22,88	86,00	212,00

7.4.3 Vazby vztahových kategorií DOTEV a dalších charakteristik

Jak bylo ukázáno v teoretické části této práce, partnerský vztah může být popsán řadou charakteristik, jejichž počet asi nikdy nebude kompletní. Spíše než na výčet je tedy zajímavější zaměřit se na jejich vzájemné vztahy. Platí pravidlo, že čím větší spokojenost ve vztahu, tím je větší intimita? Nebo naopak, klesá s rostoucím závazkem spokojenost ve vztahu? Korelační analýza současně i napoví, nakolik jsou dané kategorie dotazníku DOTEV nezávislé (což však později přesně stanoví faktorová analýza).

Jelikož z výše uvedených výsledků vyplývá, že muži i ženy hodnotí své vztahy stejně, je zbytečné zabývat se korelací jednotlivých kategorií metody DOTEV samostatně pro muže a ženy. Korelační analýze tak byly podrobeny pouze celkové hrubé skóry jednotlivých kategorií dotazníku.

K této analýze byl použit Pearsonův koeficient korelace, konkrétně dvoustranný test, přičemž hladina významnosti byla stanovena na 0,05. Výsledné korelace jsou uvedeny v tabulce 20.

Vysoké korelace u většiny kategorií ukazují, že spolu úzce souvisí, tedy že pravděpodobně sytí stejný faktor. Pokud se zaměříme na položky, které spolu vysoce korelují (dle Chráska, 2000 je vysoká korelace $r \geq 0,7$), ukazuje se, že výjimkou jsou pouze kategorie A (společné aktivity), I (intimita), V (vzájemná závislost) a Z (závazek). Pokud bychom hranici korelace, na kterou se zaměřujeme, ještě snížili (na $r \geq 0,4$), tak pak jakožto nekorelující vychází pouze kategorie V a Z. Tyto výsledky tedy naznačují, že metoda DOTEV je zřejmě třífaktorová, což je třeba ještě následně ověřit faktorovou analýzou.

Tabulka 20 – vzájemné korelace jednotlivých kategorií DOTEV s vyznačenými korelacemi $\geq 0,70$ a kategoriemi naznačujícími nezávislost.

Correlations		harmonie	faktorA	faktorD	faktorE	faktorJ	faktorM	faktorO	faktorP	faktorR	faktorS	faktorV	faktorZ	DOTEV_total
harmonie	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,00 ,00 144	,63 ,00 144	,69 ,00 144	,52 ,00 144	,59 ,00 144	,64 ,00 144	,70 ,00 144	,68 ,00 144	,56 ,00 144	,75 ,00 144	,25 ,00 144	,31 ,00 144	,75 ,00 144
faktorA	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,63 ,00 144	1,00 ,00 144	,56 ,00 144	,54 ,00 144	,45 ,00 144	,66 ,00 144	,65 ,00 144	,63 ,00 144	,55 ,00 144	,60 ,00 144	,34 ,00 144	,32 ,00 144	,74 ,00 144
faktorD	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,69 ,00 144	,56 ,00 144	1,00 ,00 144	,70 ,00 144	,64 ,00 144	,65 ,00 144	,75 ,00 144	,78 ,00 144	,65 ,00 144	,72 ,00 144	,26 ,00 144	,35 ,00 144	,83 ,00 144
faktorE	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,52 ,00 144	,54 ,00 144	,70 ,00 144	1,00 ,00 144	,57 ,00 144	,60 ,00 144	,65 ,00 144	,67 ,00 144	,62 ,00 144	,61 ,00 144	,42 ,00 144	,39 ,00 144	,80 ,00 144
faktorJ	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,59 ,00 144	,45 ,00 144	,64 ,00 144	,57 ,00 144	1,00 ,00 144	,51 ,00 144	,64 ,00 144	,56 ,00 144	,47 ,00 144	,61 ,00 144	,23 ,00 144	,27 ,00 144	,72 ,00 144
faktorM	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,64 ,00 144	,66 ,00 144	,65 ,00 144	,60 ,00 144	,51 ,00 144	1,00 ,00 144	,73 ,00 144	,73 ,00 144	,69 ,00 144	,70 ,00 144	,46 ,00 144	,44 ,00 144	,85 ,00 144
faktorO	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,70 ,00 144	,65 ,00 144	,75 ,00 144	,65 ,00 144	,64 ,00 144	,73 ,00 144	1,00 ,00 144	,81 ,00 144	,68 ,00 144	,75 ,00 144	,28 ,00 144	,39 ,00 144	,86 ,00 144
faktorP	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,68 ,00 144	,63 ,00 144	,78 ,00 144	,67 ,00 144	,56 ,00 144	,73 ,00 144	,81 ,00 144	1,00 ,00 144	,76 ,00 144	,79 ,00 144	,33 ,00 144	,37 ,00 144	,87 ,00 144
faktorR	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,56 ,00 144	,55 ,00 144	,65 ,00 144	,62 ,00 144	,47 ,00 144	,69 ,00 144	,68 ,00 144	,76 ,00 144	1,00 ,00 144	,64 ,00 144	,31 ,00 144	,34 ,00 144	,78 ,00 144
faktorS	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,75 ,00 144	,60 ,00 144	,72 ,00 144	,61 ,00 144	,61 ,00 144	,70 ,00 144	,75 ,00 144	,79 ,00 144	,64 ,00 144	1,00 ,00 144	,38 ,00 144	,39 ,00 144	,86 ,00 144
faktorV	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,25 ,00 144	,34 ,00 144	,26 ,00 144	,42 ,00 144	,23 ,01 144	,46 ,00 144	,26 ,00 144	,33 ,00 144	,31 ,00 144	,36 ,00 144	1,00 ,00 144	,62 ,00 144	,56 ,00 144
faktorZ	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,31 ,00 144	,32 ,00 144	,35 ,00 144	,39 ,00 144	,27 ,00 144	,44 ,00 144	,35 ,00 144	,37 ,00 144	,34 ,00 144	,35 ,00 144	,62 ,00 144	1,00 ,00 144	,58 ,00 144
DOTEV_total	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,75 ,00 144	,74 ,00 144	,83 ,00 144	,80 ,00 144	,72 ,00 144	,85 ,00 144	,86 ,00 144	,87 ,00 144	,78 ,00 144	,86 ,00 144	,56 ,00 144	,58 ,00 144	1,00 ,00 144

Jednoznačně se ukázalo, že všechny uvedené kategorie mají vždy pozitivní korelace. Neexistuje tedy žádný negativní vztah mezi jednotlivými kategoriemi.

Porovnání věku s dalšími kategoriemi dotazníku DOTEV (tabulka 21) ukazuje, že na hladině významnosti 0,05 existuje nízká ($p \geq 0,20$), ale signifikantní negativní závislost mezi věkem a kategorií „intimita“ ($r = -0,25$, $p = 0,001$, $N = 144$). Podobná negativní závislost existuje i mezi „intimitou“ a délkou vztahu ($r = -0,26$, $p = 0,001$, $N = 144$).

Výsledky tedy naznačují, že s věkem a trváním vztahu intimita klesá, což potvrzují i výše uvedené závěry Sternbergova výzkumu (viz kapitola 3. Dynamika těsných vztahů).

Tabulka 21 – Korelace jednotlivých kategorií DOTEV s věkem a délkou vztahu

Correlations

		vek	osobni_kontakt	kontakt	harmonie	faktorA	faktorD	faktorE	faktorJ	faktorM	faktorO	faktorP	faktorR	faktorS	faktorV	faktorZ	DOTEV_total	
vek	Pearson	1,00	,04	-,11	-,14	-,04	-,13	-,11	-,25	,02	-,15	-,10	-,12	-,06	-,02	-,01	-,12	
	Correlation		,60	,18	,08	,67	,12	,17	,00	,85	,07	,22	,14	,49	,81	,87	,15	
	Sig. (2-tailed)																	
N		144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144

Correlations

		delka_vztahu	osobni_kontakt	kontakt	harmonie	faktorA	faktorD	faktorE	faktorJ	faktorM	faktorO	faktorP	faktorR	faktorS	faktorV	faktorZ	DOTEV_total	
delka_vztahu	Pearson	1,00	,24	-,09	-,08	-,05	-,01	,05	-,26	,05	-,06	,04	,00	,04	,13	,08	,00	
	Correlation		,00	,28	,35	,51	,90	,51	,00	,58	,45	,59	,98	,65	,12	,34	,96	
	Sig. (2-tailed)																	
N		144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144

Věk a délka vztahu byly korelovány i s výsledky jednotlivých subškál metody RCI (tabulka 22). Vzhledem k věku je patrný pouze jeden signifikantní a korelačně výraznější vztah a to se subškálou síly ovlivňování. Jde o negativní vztah s následujícími charakteristikami $r=-0,37$, $p=0,001$, $N=144$. Tento výsledek tedy naznačuje, že se stoupajícím věkem se pociťovaná síla vzájemného ovlivňování ve vztahu snižuje.

Ani u výsledků dotazníku RCI není patrný vývoj jednotlivých subškál vzhledem k délce vztahu.

Tabulka 22 - Korelace jednotlivých subškál RCI s věkem a délkou vztahu

Correlations

		delka_vztahu	vek	RCI_fre1	RCI_fre2	RCI_fre3	RCI_frg_celkem	RCI_pocet_cinnosti	RCI_sila_ovlivnovani	RCI_total
delka_vztahu	Pearson	1,00	,74	,11	,19	,04	,15	-,03	-,14	,14
	Correlation		,00	,19	,02	,61	,08	,69	,09	,11
	Sig. (2-tailed)									
N		144	144	144	144	144	144	144	144	144
vek	Pearson	,74	1,00	,09	,16	,13	,15	,10	-,37	,13
	Correlation	,00	,00	,28	,06	,13	,07	,24	,00	,13
	Sig. (2-tailed)									
N		144	144	144	144	144	144	144	144	144

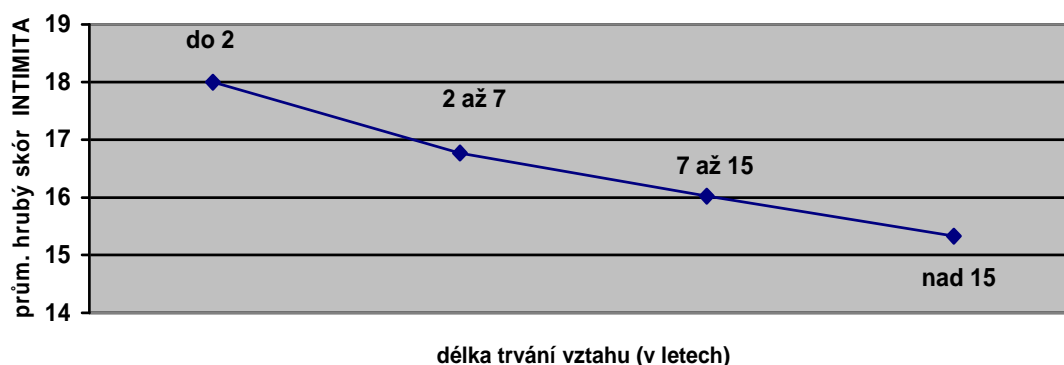
Z výše uvedeného tedy vyplývá, že ze všech charakteristik vztahů lze signifikantní vývoj v čase pozorovat pouze u kategorie „intimita“ metody DOTEV. Při bližším zaměření na intimitu a její vývoj v čase můžeme stanovit

přibližné podskupiny této kategorie, u kterých je výrazný rozdíl v rozložení jejich hrubých skóre.

Tabulka 23 a obrázek 10 ukazují, jak výrazně se intimita snižuje s délkou trvání vztahu. Ovšem signifikantně rozdílné výsledky jsou pouze v podskupině do 2 let trvání vztahu vzhledem k ostatním podskupinám. Ukazuje se tedy, že pro vývoj intimity je nejvíce specifické období utváření vztahu, konkrétně první dva roky. Poté sice průměrné hodnoty intimity stále klesají, ale v porovnání s ostatními podskupinami už nikoliv signifikantně.

Tabulka 23 - Signifikance t-testu pro 2 nezávislé výběry, podskupiny kategorie intimita podle délky trvání vztahu

podskupina	do 2	2 – 7	7 – 15	nad 15	N	průměr
do 2		0,04	0,02	0,08	13	18
2 – 7	0,04		0,57	0,56	43	16,77
7 – 15	0,02	0,57		0,25	45	16,02
nad 15	0,08	0,56	0,25		43	15,33

Obrázek 10 – Vývoj hrubých skóre kategorie intimita vzhledem k délce trvání vztahu

Dalším krokem analýzy vzájemných vazeb jednotlivých charakteristik partnerských vztahů je korelační analýza kontrolní položky „celková harmonie vztahu“ a jednotlivých kategorií dotazníku DOTEV.

Je zajímavé, že na hodnocení harmonie vztahu nemá žádný vliv jeho délka, ani četnost kontaktů (osobních ani jiných). Naopak velmi signifikantní

a vždy pozitivní korelace vykazuje „harmonie“ vůči všem kategoriím DOTEV, včetně celkového skóre (viz tabulka 24). Vysokou závislost pak jednoznačně můžeme určit mezi „harmonii“ a kategorií „obsažení já v druhém“, „spokojeností“ a celkovým skóre. Naopak jedinými výjimkami v síle korelace je vztah s kategoriemi „vzájemná závislost“ a „závazek“, kde je korelace pouze slabá. Tyto výsledky tedy opět ukazují na to, že všechny kategorie DOTEV, vyjma „vzájemné závislosti“ a „závazku“ sytí stejný faktor. Stejný faktor, který je sycen obecnou položku harmonie. To opět potvrzuje teorii, že jde o třífaktorový dotazník.

Tabulka 24 – Korelace položky „harmonie“ a dalších kategorií a položek DOTEV

Correlations		harmonie	delka_vztahu	vek	kontakt	osobni_kontakt	faktorA	faktorD	faktorE	faktorJ	faktorM	faktorC	faktorP	faktorR	faktorS	faktorV	faktorZ	DOTEV_total	
harmonie	Pearson	1,00	-,08	-,14	,02	,11	,63	,69	,52	,59	,64	,70	,68	,56	,75	,25	,31	,75	
	Correlation																		
	Sig. (2-tailed)		,35	,08	,82	,17	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	N	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144

Po korelačních analýzách se tak můžeme vyjádřit k hypotézám stanoveným v kapitole 6.3.1. Ty vycházely z výsledků prototypického výzkumu.

1) S délkou partnerského vztahu prožívaná intimita klesá:

$r=-0,26$, $p=0,00$, $N=144$ – lze signifikatně prokázat negativní závislost

2) S délkou partnerského vztahu spokojenost klesá

$r=0,04$, $p=0,65$, $N=144$ – nelze prokázat vztah

3) S délkou partnerského vztahu emoční blízkost stoupá

$r=0,05$, $p=0,51$, $N=144$ – nelze prokázat vztah

4) S délkou partnerského vztahu obsažení já v druhém stoupá

$r=-0,06$, $p=0,45$, $N=144$ – nelze prokázat vztah

5) S délkou partnerského vztahu závazek stoupá.

$r=0,08$, $p=0,34$, $N=144$ – nelze prokázat vztah

V souladu s prototypickým výzkumem můžeme pouze potvrdit hypotézu týkající se intimity, což už je blíže specifikováno výše.

Celkově tedy můžeme říci, že všechny charakteristiky vztahu, které byly zahrnuty do dotazníku DOTEV jsou zde oprávněně, neboť výsledky korelačních analýz ukazují, že všechny pozitivně korelují s výsledným skóre minimálně v hodnotách $r \geq 0,58$ a na vysoké hladině významnosti. Takovéto koeficienty korelace tak vysoce překračují minimální hodnoty pro jejich použitelnost podle Chráška (2000, str. 201). Kompletní výsledky korelační analýzy kategorií DOTEV jsou uvedeny v příloze XIV.

Aby nedocházelo ke zkreslení korelačního koeficientu působením hodnoty samotné kategorie v celkovém skóre v rámci korelace se sebou samou, byla provedena ještě i kontrolní korelace. Korelační analýza jednotlivých kategorií a celkovým skóre DOTEV očištěným od hodnot samotné kategorie ukazuje, že korelační koeficient je sice o něco menší ($r \geq 0,45$), ale stále více než dostatečný. Kompletní výsledky korelační analýzy kategorií DOTEV s jejich očištěnými celkovými skóry jsou uvedeny v příloze XV.

7.5 Měření validity DOTEV

Jedním z důvodů, proč byla metoda DOTEV administrována společně s dotazníkem RCI, byla možnost porovnání jejich výsledků za účelem stanovení souběžné validity DOTEV. RCI je zde považován na zlatý standard.

Výsledky korelační analýzy výsledných hrubých skóre DOTEV a RCI vyjadřuje dvoustranný Pearsonův koeficient korelace, přičemž hladina významnosti je 0,05. Výsledky $r=0,20$, $p=0,01$, $N=144$ jsou signifikantní, ale slabé. Lepší výsledky ukazují korelace celkového skóre DOTEV s jednotlivými

subškálami RCI, konkrétně s počtem činností a silou vzájemného ovlivňování (viz tabulka 25).

Tabulka 25 – Kompletní výsledky korelační analýzy DOTEV a RCI na hladině významnosti 0,05 (počítáno v PSPP)

Correlations

		<i>DOTEV_total</i>	<i>RCI_total</i>	<i>RCI_frq_celkem</i>	<i>RCI_pocet_cinnosti</i>	<i>RCI_sila_ovlivnovani</i>
<i>DOTEV_total</i>	<i>Pearson Correlation</i>	1,00	,20	,18	,32	,23
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		,01	,03	,00	,01
	<i>N</i>	144	144	144	144	144
<i>RCI_total</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,20	1,00	1,00	,39	,12
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,01		,00	,00	,15
	<i>N</i>	144	144	144	144	144
<i>RCI_frq_celkem</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,18	1,00	1,00	,38	,05
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,03	,00	,00	,00	,58
	<i>N</i>	144	144	144	144	144
<i>RCI_pocet_cinnosti</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,32	,39	,38	1,00	,01
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00		,94
	<i>N</i>	144	144	144	144	144
<i>RCI_sila_ovlivnovani</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,23	,12	,05	,01	1,00
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,01	,15	,58	,94	
	<i>N</i>	144	144	144	144	144

Nízká souběžná validita se však v jistém smyslu dala očekávat. Dotazník DOTEV je totiž zaměřen na širší škálu vztahových charakteristik, zatímco RCI se věnuje především kvalifikaci a kvantifikaci společných aktivit. Tyto aktivity navíc ne zcela odráží realitu všedního dne typického českého respondenta. Obě metody tak měří charakteristiky těsných vztahů, ale každá z jiného úhlu pohledu a se zaměřením na nestejně vztahové charakteristiky.

Celkové skóre DOTEV je tak obecnějším údajem, než výsledky v jednotlivých jeho kategoriích. Při porovnání jednotlivých kategorií DOTEV s výsledným skóre RCI nacházíme vyšší koeficient korelace u dvou z nich – u kategorie „závazek“ ($r=0,29$, $p=0,001$, $N=144$) a „vzájemná závislost“ ($r=0,24$, $p=0,001$, $N=144$)¹⁶.

Nejvyšší korelační koeficient celkového skóre RCI a právě kategorií „závazku“ je vysvětlitelný tím, že faktory shrnuté metodou RCI - společné

činnosti, vzájemný vliv obou partnerů i výhledy do budoucna, vlastně popisují podstatu závazku. Závazek však, podle řady autorů, v sobě navíc obsahuje mnohem více – například i spokojenost, kvalitu alternativ, subjektivní hodnocení historie vztahu atd. (viz kapitola 2.2.4 Závazek). Výsledky v kategorii „závazek“ tedy nemohou plně korelovat s celkovým skóre, ale mohou si být jen částečně podobné. Proto tedy považuji korelaci $r = 0,29$ za dostatečnou, neboť ukazuje, že obě metody měří alespoň částečně to samé. Není však dostatečně vysoká na to, aby byla zcela průkaznou z hlediska vzájemné závislosti obou metod a tedy i validity dotazníku DOTEV.

Jak bylo uvedeno výše, souběžná validita naznačuje, ale nemůžeme zcela prokázat vztah obou metod, protože jsou založeny na jiných principech. Proto je vhodné validitu DOTEV ověřit ještě i jiným způsobem. Konkrétně kritériální validitou, kdy kritérii jsou „kontrolní“ kategorie. Jde o položky dotazníku DOTEV, ve kterých respondenti měli celkově zhodnotit vybrané charakteristiky na desetibodové škále. Jako kontrolní kategorie byly vybrány ty charakteristiky vztahu, které jsou nejčastěji zmiňovány v odborné literatuře a navíc sem bylo zahrnuto i celkové zhodnocení harmonie vztahu.

Pokud tedy v rámci korelační analýzy porovnáme kategorie „důvěra“, „emoční blízkost“, „intimita“, „vzájemná blízkost“ a „závazek“ s jejich kontrolními kategoriemi, dostaneme kritériální validitu jednotlivých kategorií.

Jak ukazuje následující tabulka (tabulka 26), koeficient korelace se pohybuje od 0,59 do 0,89 a všechny korelace jsou signifikantní na hladině významnosti 0,001. Jde tedy o velmi dobrou validitu. Lze tedy očekávat stejně dobrý výsledek i u zbývajících kategorií.

¹⁶ Kompletní výsledky korelační analýzy kategorií DOTEV a hrubého skóru RCI jsou uvedeny v příloze XVI

Correlations

		overeniD	overeniE	overeniI	overeniV	overeniZ	faktorD	faktorE	faktorI	faktorV	faktorZ
overeniD	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1,00 ,00 144	,72 ,00 144	,67 ,00 144	,50 ,00 144	,44 ,00 144	,89 ,00 144	,66 ,00 144	,63 ,00 144	,27 ,00 144	,37 ,00 144
overeniE	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,72 ,00 144	1,00 ,00 144	,72 ,00 144	,48 ,00 144	,46 ,00 144	,66 ,00 144	,59 ,00 144	,65 ,00 144	,30 ,00 144	,35 ,00 144
overeniI	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,67 ,00 144	,72 ,00 144	1,00 ,00 144	,54 ,00 144	,44 ,00 144	,63 ,00 144	,55 ,00 144	,75 ,00 144	,29 ,00 144	,33 ,00 144
overeniV	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,50 ,00 144	,48 ,00 144	,54 ,00 144	1,00 ,00 144	,58 ,00 144	,41 ,00 144	,47 ,00 144	,40 ,00 144	,65 ,00 144	,54 ,00 144
overeniZ	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,44 ,00 144	,46 ,00 144	,44 ,00 144	,58 ,00 144	1,00 ,00 144	,38 ,00 144	,33 ,00 144	,28 ,00 144	,43 ,00 144	,60 ,00 144
faktorD	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,89 ,00 144	,66 ,00 144	,63 ,00 144	,41 ,00 144	,38 ,00 144	1,00 ,00 144	,70 ,00 144	,64 ,00 144	,26 ,00 144	,35 ,00 144
faktorE	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,66 ,00 144	,59 ,00 144	,55 ,00 144	,47 ,00 144	,33 ,00 144	,70 ,00 144	1,00 ,00 144	,57 ,00 144	,42 ,00 144	,39 ,00 144
faktorI	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,63 ,00 144	,65 ,00 144	,75 ,00 144	,40 ,00 144	,28 ,00 144	,64 ,00 144	,57 ,00 144	1,00 ,00 144	,23 ,00 144	,27 ,00 144
faktorV	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,27 ,00 144	,30 ,00 144	,29 ,00 144	,65 ,00 144	,43 ,00 144	,26 ,00 144	,42 ,00 144	,23 ,00 144	1,00 ,00 144	,62 ,00 144
faktorZ	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,37 ,00 144	,35 ,00 144	,33 ,00 144	,54 ,00 144	,60 ,00 144	,35 ,00 144	,39 ,00 144	,27 ,00 144	,62 ,00 144	1,00 ,00 144

Tabulka 26 – Vzájemné korelace kontrolních položek a jejich ekvivalentních kategorií

Celková validita metody DOTEV byla zjišťována korelační analýzou celkového skóre s celkovou kontrolní položkou „harmonie vztahu“. I zde se ukázala vysoká a signifikantní korelace ($r=0,75$, $p=0,001$, $n=144$).

Na základě výše uvedeného můžeme konstatovat, že validita metody DOTEV je vysoká a že tedy skutečně měří charakteristiky blízkých vztahů. Tuto validitu je třeba ještě následně ověřit po finalizaci struktury metody vyloučením nefunkčních položek.

7.6 Měření reliability DOTEV

Pro ověření další vlastnosti dotazníku DOTEV, reliability, byly také zvoleny dva způsoby měření. Prvním krokem ke stanovení reliability DOTEV bylo stanovení Crombachovo-alfa pro všechny položky. Průměrná korelace všech položek v rámci jedné škály je velmi vysoká, konkrétně 0,95 (kompletní výsledky výpočtové analýzy v PSPP jsou uvedeny v příloze XVII).

Podobně vysoká reliability se potvrzuje i v případě výpočtu metodou split-half (viz tabulka 27). Jelikož každá kategorie DOTEV obsahuje 4 položky, byly korelovány vždy ty s číslem 1 a 2 s hodnotami položek 3 a 4.

Tabulka 27 – Výsledek Split-half reliability (počítáno v PSPP)

Reliability Statistics			
Cronbach's Alpha	Part 1	Value	,94
		N of Items	22
	Part 2	Value	,89
		N of Items	22
	Total N of Items		44
Correlation Between Forms			,88
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		,94
	Unequal Length		,94
Guttman Split-Half Coefficient			,93

Tato velmi vysoká reliability metody DOTEV je dána nejen silnou vnitřní konzistencí metody, ale z objektivního hlediska i velkým množstvím položek v dotazníku. I proto je vhodné ji ještě jednou ověřit po vyřazení nefunkčních položek.

7.7 Faktorová analýza

Jak bylo již uvedeno výše, při konstrukci metody DOTEV bylo využito jedenácti kategorií (charakteristik vztahů), tedy potenciálních faktorů. Výsledky interkorelačních analýz těchto kategorií i celkového skóre pak naznačily, že dotazník je sycen třemi faktory (viz kapitola 7.4.3 Vazby vztahových kategorií DOTEV a dalších charakteristik). Pro objektivní stanovení počtu faktorů je však nezbytně nutné provést faktorovou analýzu.

Pro identifikaci významných faktorů ovlivňující výstupní data metody DOTEV byla použita explorační faktorová analýza. O vhodnosti jejího použití svědčí výsledná hodnota Kaiser-Meyer-Olkinovy míry (předpoklad pro užití faktorové analýzy je hodnota 0,7) a signifikance Bartlettova tesu (ta by měla být alespoň 0,05), které uvádí tabulka 28. Nulová hypotéza totiž u Bartlettova testu zní, že proměnné v základním souboru jsou vzájemně nezávislé. Data jsou tedy jednoznačně vhodná pro analýzu prostřednictvím faktorové analýzy.

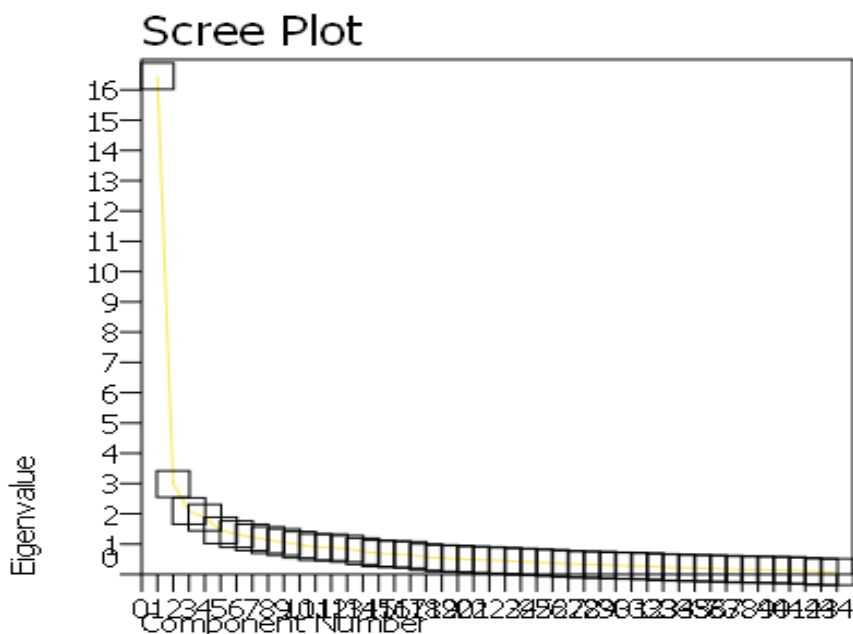
Tabulka 28 – Hodnoty KMO a Bartlettova testu

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,896
	Approx. Chi-Square	4088,036
Bartlett's Test of Sphericity	df	946
	Sig.	,000

Extrakce faktorů probíhala nejběžnější metodou faktorové analýzy – metodou hlavních komponent.

Cattelův suťový graf naznačuje, že by měly být extrahovány pouze dva faktory (viz obrázek 11) umístěné nad prolomením křivky. Při použití Kaiserova pravidla (eigenvalue vyšší než 1) však můžeme hovořit o devíti faktorech, které společně vyčerpávají 67,3% variance. Výsledky faktorové analýzy, včetně hodnot korelačních koeficientů mezi položkou a příslušným faktorem (po rotaci

faktorů metodou Varimax), které jsou vyšší než 0,3 jsou uvedeny v příloze XVIII.

Obrázek 11 – Scree plot – Cattellův suťový graf

Můžeme tedy konstatovat, že výsledky dotazníku DOTEV jsou ovlivňovány přinejmenším devíti faktory (z nichž jeden velmi výrazně silný) a které jsou více či méně provázané.

7.8 Finální podoba metody – DOTEV 7

7.8.1 Eliminace položek

Abychom získali na sobě zcela nezávislé faktory, bylo třeba odstranit z dotazníku ty položky, které sytí více než jeden z identifikovaných devíti faktorů. Po odstranění takovýchto jednadvaceti položek zjišťujeme, že můžeme

pracovat jen s faktory 1, 2 a 8, přičemž faktory 2 a 8 jsou syceny jen minimem položek (viz tabulka 29).

Tabulka 29 – Položky DOTEV sytící jen jediný faktor

	Faktor		
	1	2	8
fA_o1	0,647		
fD_o1	0,738		
fE_o1	0,625		
fI_o1	0,601		
fM_o1	0,733		
fP_o1	0,751		
fS_o1	0,784		
fZ_o1		0,562	
fD_o2	0,747		
fE_o2	0,657		
fM_o2	0,705		
fO_o2	0,693		
fP_o2	0,752		
fR_o2	0,724		
fZ_o2	0,667		
fD_o3	0,645		
fP_o3	0,771		
fS_o3	0,746		
fV_o3		0,728	
fE_o4	0,579		
fM_o4	0,641		
fR_o4	0,677		
fS_o4			-0,365

Výtěžnost takovýchto položek a potažmo i celého faktoru by tedy byla velmi nízká a tudíž je neefektivní s položkami sytící faktory 2 a 8 nadále pracovat. Proto byly vyloučeny i tyto další tři položky.

Po vyloučení položek, které sytí více než jeden faktor a i vzhledem k efektivitě tak bylo nakonec z metody DOTEV vyloučeno 24 položek. Tím vznikl

čistě jednofaktorový dotazník, jehož faktor byl pojmenován jako „blízkost partnerského vztahu“.

Pokud bychom ale postupovali pouze na základě faktorové analýzy, redukcí určitých položek bychom se ochudili o kategorii „intimita“. Faktorová analýza ji sice označila jako neefektivní, neboť sytila více faktorů, ale tato kategorie je pro nás důležitá z jiného pohledu. Vzhledem k výše uvedeným analýzám (viz kapitola 7.4.3. Vazby vztahových kategorií DOTEV a dalších charakteristik) vykazovala data signifikantní rozdíly v hodnotách kategorie intimita vzhledem k délce trvání vztahu. A vzhledem k tomu, že šlo o jedinou charakteristiku metody DOTEV, která vykazovala takovýto signifikantní vztah, bylo by vhodné tuto kategorii zachovat. Proto k otázkám, které byly extrahovány faktorovou analýzou, byly doplněny i všechny položky náležící ke kategorii „intimita“ (první položka byla zachována faktorovou analýzou, ostatní tři byly připojeny navíc).

Výsledná metoda DOTEV tedy celkem obsahuje 23 položek, z nichž 20 tvoří celkový skór těsnosti partnerského vztahu a 4 doplňkový skór intimity. Tabulka 30 ukazuje výsledné položky metody DOTEV (včetně jejich původní kategoriální příslušnosti), přičemž barevně jsou označeny položky doplňkové subškály Intimita.

Tabulka 30 – Výsledné položky metody DOTEV po eliminaci faktorovou analýzou

Otázka kategorie	Původní kategorie	
1	Aktivity společné	
1	Důvěra	
1	Emoční blízkost	
1	Intimita	Položka zachovaná faktorovou analýzou
1	Míra investic	
1	Podpora	
1	Spokojenost	
2	Důvěra	
2	Emoční blízkost	
2	Intimita	Doplněná položka
2	Míra investic	
2	Obsažení já v druhém	
2	Podpora	
2	Respekt	
2	Závazek	
3	Důvěra	
3	Intimita	Doplněná položka
3	Podpora	
3	Spokojenost	
4	Emoční stabilita	
4	Intimita	Doplněná položka
4	Míra investic	
4	Respekt	

7.8.2 Měření validity finální podoby dotazníku DOTEV

Po odstranění položek, které sytily více než jeden faktor a položek nevýznamných, byla znovu ověřena validita metody DOTEV. Ta byla opět provedena ve dvou krocích.

Souběžná validita výsledného skóre DOTEV (bez zahrnutí samostatné subškály Intimita) s výsledky RCI dosahuje na hladině významnosti 0,05 následujících výsledků: $r=0,16$, $p=0,06$, $N=144$. Jde tedy o ještě slabší výsledek než v prvním případě měření validity. To ukazuje, že společná skóre obou metod měří ještě méně společného, než před vyřazením položek na základě faktorové analýzy. Tento negativní posun vysvětluje podrobnější srovnání výsledků obou metod, konkrétně celkového skóre DOTEV s jednotlivými subškálami RCI. Je zde stále patrná slabá, ale signifikantní závislost se subškálou „síla ovlivňování“ ($r=0,20$, $p=0,02$, $N=144$) a zejména „počet činností“ ($r=0,32$, $p=0,001$, $N=144$), přičemž síla závislosti s první subškálou mírně oslabila a u druhé zůstala na stejné úrovni.

Celkově horší výsledek porovnání celkových skóre obou metod je dán zejména nízkou korelací výsledků DOTEV se subškálou Frekvence ($r=0,10$, $p=0,14$, $N=144$). To je logické, protože nynější podoba DOTEV se frekvencí společných aktivit nezabývá už vůbec, neboť této oblasti nejbližší kategorie „vzájemná závislost“ z dotazníku DOTEV vypadla zcela.

Musíme tedy konstatovat, že metoda RCI se jakožto zlatý standard k porovnání výsledků dotazníku DOTEV nehodí ani po jeho úpravě odstraněním vybraných položek.

Zbývá tedy stanovení kritériální validity, kdy kritérii jsou „kontrolní“ položky dotazníku DOTEV, ve kterých respondenti měli celkově zhodnotit vybrané charakteristiky na desetibodové škále. Nyní však již nemůže zohledňovat korelace s kontrolními položkami jednotlivých kategorií. Odebráním

různého počtu položek z jednotlivých kategorií se nerovnoměrně změnila i korelace mezi celkovými kategoriemi a kontrolními položkami. Celkový skóre DOTEV tak můžeme porovnávat pouze s celkovou kontrolní položkou „harmonie“.

Tabulka 31 – Korelace celkového skóre DOTEV_7 a kontrolní položkou „harmonie“

	Harmonie
DOTEV_total_44_položek	r=0,76 p=0,001 N=144
DOTEV_total_20_položek	r=0,75 p=0,001 N=144

Kriteriální validita finální podoby metody DOTEV se na hladině významnosti 0,05 zanedbatelně zvýšila na hodnotu korelačního koeficientu 0,76 (viz tabulka 31). Můžeme tedy konstatovat, že validita dotazníku DOTEV_7 je vysoká.

7.8.3 Měření reliability finální podoby dotazníku DOTEV

Pro ověření reliability metody DOTEV_7 byly opět použity dva způsoby měření, oba programem PSPP (viz tabulka 32).

Prvním způsobem výpočtu reliability finální podoby dotazníku DOTEV bylo stanovení Crombachovo-alfa pro všechny položky (vyjma tří doplněných položek pro výpočet subškály Intimita). Průměrná korelace všech položek DOTEV_7 v rámci jedné škály zůstává velmi vysoká, konkrétně 0,95.

Podobně vysoká reliabilita (pouze těch položek, které sytí hlavní skór „těsnost partnerského vztahu“) vychází i v případě výpočtu metodou split-half (rozdělení položek dle aktuálního pořadí dle vyřazení položek faktorovou analýzou na dvě skupiny po deseti), která se oproti původní vysoké hodnotě ještě nepatrně zvýšila o 0,01 v případě Guttman Split-Half koeficientu na 0,94.

Tabulka 32 – Výsledné hodnoty reliability pro DOTEV_7 (počítáno v PSPP)

Case Processing Summary		
	<i>N</i>	%
<i>Cases Valid</i>	144	97,30
<i>Excluded</i>	4	2,70
<i>Total</i>	148	100,00

Case Processing Summary		
	<i>N</i>	%
<i>Cases Valid</i>	144	97,30
<i>Excluded</i>	4	2,70
<i>Total</i>	148	100,00

Reliability Statistics	
<i>Cronbach's Alpha</i>	<i>N of Items</i>
,95	20

Reliability Statistics			
Cronbach's Alpha	Part 1	Value	,90
		N of Items	10
	Part 2	Value	,90
		N of Items	10
	Total N of Items		20
Correlation Between Forms			,88
Spearman-Brown Coefficient	Equal Length		,94
	Unequal Length		,94
Guttman Split-Half Coefficient			,94

Můžeme tedy konstatovat, že finální podoba metody DOTEV vykazuje velmi vysokou reliabilitu a to i po výrazném snížení počtu položek.

7.8.4 Finální podoba dotazníku DOTEV

Navržená metoda DOTEV (pracovní číslo DOTEV_7) má následující charakteristiky:

Počet položek: 23

Počet škál:

- 1 hlavní (těsnost vztahu) - 20 otázek

Jde o jednofaktorovou škálu, která je vzhledem k původní konstrukci dotazníku nejvíce sycena kategoriemi „důvěra“, „emoční blízkost“, „míra investic“ a „podpora.“ Naopak zde zcela chybí kategorie „vzájemná závislost“.

Do této škály a tedy ani do výsledného skóre se nezapočítávají hodnoty otázek č. 10,17 a 21

- 1 doplňková (intimita) – 4 otázky

Jde o doplňkovou škálu pro sledování vývoje intimity páru v čase. Tuto škálu sytí kompletní položky původní kategorie „intimita“, z nichž pouze jedna sytí i celkové skóre a ostatní jsou doplněny pouze pro tuto subškálu.

Do této doplňkové kategorie se započítává skóre z otázek č. 4, 10, 17 a 21 výsledné podoby DOTEV_7.

Obě škály jsou zakotveny na pětibodové Likertově škále s rozmezím Zcela nesouhlasím – Zcela souhlasím, která je skórována body 1 – 5.

Validita: $r=0,76$, $p=0,001$ $n=144$

Reliabilita: Crombachovo alfa = 0,95

Dotazník DOTEV_7 měří celkovou atmosféru (harmonii) ve vztahu. Jelikož tento faktor v sobě zahrnuje komponenty řady kategorií, byla tato škála pojmenována jako celková těsnost vztahu.

Doplňková škála Intimita je pak určena ke sledování vývoje intimity páru v čase. Předchozí analýza ukázala, že skóre této kategorie se výrazně mění zejména po úvodní stabilizaci vztahu (po prvních dvou letech).

Výsledná podoba metody DOTEV_7 je uvedena v příloze XIX.

DISKUSE

Teoretická část je výběrem teoretických koncepcí a výzkumných metod na měření blízkých interpersonálních vztahů, nikoliv jejich celkovým výčtem. Cílem totiž bylo zmapovat tuto oblast z terminologického i metodologického hlediska, a proto byl brán při výběru uváděných koncepcí zřetel zejména na jejich praktickou použitelnost, testovatelnost a také na výběr ve světě nejpoužívanějších metod.

Téma práce se věnuje blízkým vztahům celkově, zatímco metoda DOTEV byla testována již pouze na partnerských a manželských vztazích. V dotazníku se zaměřuji jen na partnerské vztahy proto, že jde o typ vztahů, kterým je celosvětově věnováno nejvíce pozornosti a tudíž k ní existuje nejvíce výzkumných závěrů pro porovnání. Navíc je metoda DOTEV první vlaštvkou na českém psychologickém poli. Proto by se, dle mého názoru, měla zabývat tou oblastí vztahů, kde je nejméně otazníků. Do budoucna by ale mohla by být využita i v rámci jiných typů vztahů. Tyto výsledky a metoda DOTEV (jak její výsledná podoba DOTEV_7, ale i výzkumná podoba s jedenácti komponentami) by pak měly sloužit jako základy dalších navazujících výzkumů zaměřených na všechny typy blízkých vztahů, což umožní zmapovat blízké vztahy jako celek.

Ačkoliv v souhrnu charakteristik blízkých vztahů (jak v teoretické části, tak ve výsledcích prototypického výzkumu) byla jako výrazná charakteristika partnerských vztahů uváděna i láska (potažmo vášeň), metoda DOTEV jí jako komponentu neobsahuje. Tato komponenta nebyla zohledněna proto, že již v rámci konstrukce dotazníku šlo o ambici vytvořit co nejuniverzálnější metodu, která by byla do budoucna použitelná pro srovnání všech druhů blízkých vztahů. Podle některých koncepcí uvedených v teoretické části je láska a vášeň typická pouze pro partnerské vztahy. Metoda DOTEV si kladla za cíl zaměřit se především na obecnější komponenty blízkých vztahů a tak si neuzavřít cestu k použití na jakékoliv skupině blízkých interpersonálních vztahů.

Prototypický výzkum uvedený v této disertační práci nebyl úplný a typický. Aby splňoval veškeré náležitosti, bylo by ještě třeba výsledný seznam prototypických charakteristik znovu předložit respondentům, aby na škále ohodnotili jejich sílu. V tomto případě byla realizována jen první část prototypického výzkumu z toho důvodu, že šlo o to zjistit obecný pohled laické veřejnosti na komponenty blízkých vztahů. Zásadnější zde proto byla spíše četnost jednotlivých charakteristik než jejich výsledná síla. Změřit význam jednotlivých charakteristik pro blízké vztahy si totiž kladla za cíl již metoda DOTEV. Proto by sběr dat pro druhou část prototypického výzkumu již nebyl efektivní.

Vývojové trendy uvedené u jednotlivých prototypických charakteristik blízkých vztahů jsou pouze ilustrační. Jde o naznačený rozdíl v procentuální četnosti výskytu u všech skupin v rámci porovnání délky trvání vztahu. Nebyla zde ale statisticky testována signifikance těchto rozdílů.

Výzkumný vzorek metody DOTEV, ze kterého vyšly všechny uvedené závěry i výsledná podoba DOTEV_7 čítal 144 osob a z toho 32 párů. Bylo by jistě vhodnější pracovat s hodnocením alespoň dvou set respondentů, ale vzhledem k rozsahu a tudíž i časové náročnosti původní verze DOTEV (44 vlastních položek, 6 kontrolních položek, charakteristiky vztahu a kompletní dotazník RCI se všemi subškálami) jde, dle mého názoru, o vzorek maximálně možně rozsáhlý. Dotazník byl administrován čtyři měsíce na nejrůznějších portálech, osloveny byly různé cílové skupiny a vždy byl patrný velký odpor respondentů vzhledem k délce dotazníku. Po čtyřech měsících byl sběr dat ukončen na počtu 144 respondentů, protože další odpovědi se již nedařilo získávat. Právě výrazně kratší podoba metody DOTEV_7 by měla podobným problémům předejít a sběr dat by měl být výrazně výtěžnější.

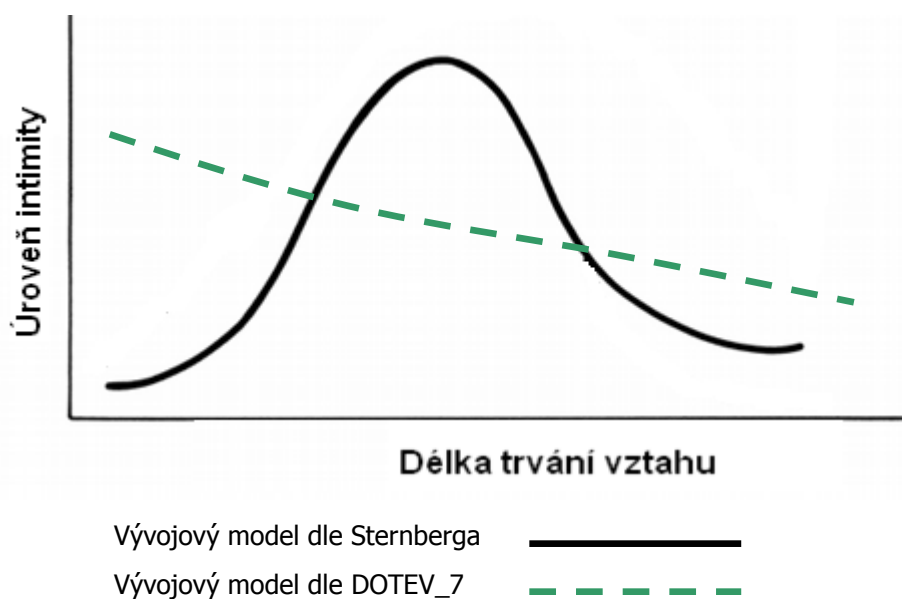
Při vyhodnocení dat získaných metodou DOTEV byla v případě porovnání párů podle délky jejich vztahu použita průměrná délka vztahu. Někdy totiž oba

partneři uváděli jinou délku vztahu, v jednom případě dokonce tento rozdíl činil až dva roky.

Metoda DOTEV neobsahuje kontrolní položky pro všechny použité kategorie popisující blízké vztahy. Jejich výčet není kompletní především z důvodu omezení položek už tak rozsáhlého dotazníku. Jako kontrolní položky tedy byly vybrány ty charakteristiky, které jsou nejčastěji citovány v odborné literatuře, případně ty, u kterých by mohlo docházet k terminologickým problémům (např. intimita – důvěra).

Při vyhodnocení dotazníku DOTEV se nepodařilo prokázat signifikantní rozdíly v hodnocení vztahu mezi muži a ženami, obecně ani v páru. Jediná kategorie blízkého interpersonálního vztahu v rámci původní podoby metody DOTEV vykazovala signifikantní pokles vzhledem k délce vztahu. Touto charakteristikou byla „intimita“, jejíž deklarovaný pokles popisuje již Sternberg (1986). Latentní úroveň intimity metoda DOTEV neměří, a proto ji není možné se Sternbergovým modelem porovnávat.

Výsledky obou výzkumů ale shodně ukazují na pokles deklarované intimity v čase, naopak rozdíly jsou v její úrovni na počátku formování vztahu (viz obrázek 12). Sternberg popisuje růst intimity na počátku vztahu, zatímco DOTEV ukazuje jako nejsilnější období intimity počáteční stadium a poté už jen pokles. Sternbergův model však jasně neukazuje časovou osu, aby bylo patrné, kdy ve vztazích dochází ke „zlomu“ a poklesu deklarované intimity. Metoda DOTEV zase zahrnuje do prvního „nejsilnějšího“ období intimity celé první dva roky vztahu, tedy vcelku dlouhou dobu vzhledem k množství změn, které ve vztahu v rámci jeho počátečního formování nastanou.

Obrázek 12 – Porovnání vývojových trendů (bez sjednocení měřítka) manifestované úrovně intimity úspěšných párů podle Sternberga (1986, str. 126) a subškály Intimita metody DOTEV_7

Můžeme tedy říci, že celkový trend klesající deklarované intimity v čase obě metody shodně potvrzují. V navazujících výzkumech by ale bylo vhodné zaměřit se více na vývojové trendy v počátcích formování vztahu, tedy například samostatně sledovat intimitu u větší skupiny vztahů s krátkou dobou trvání.

Ačkoliv prototypický výzkum i některé teoretické koncepce naznačují vývoj jednotlivých charakteristik vztahu v čase, výsledky tohoto výzkumu nevykazují žádné signifikantní rozdíly mezi muži a ženami či vzhledem k délce vztahu. Tyto rozdíly nevykazovali respondenti nejen ve výsledcích DOTEV, ale ani v metodě RCI. Stabilita hodnocení tedy není objektivně dána nějakou vnitřní vlastností metody DOTEV. Otázkou tedy zůstává, zda to odhaluje malou dynamiku blízkých vztahů, stabilitu (či až stereotyp) deklarovaného hodnocení vztahu v čase, nebo zda došlo ke zkreslení dat nereprezentativním nadstandardně stabilním výzkumným vzorkem.

Specifika výzkumného vzorku DOTEV se ukazují i vzhledem k porovnání s metodou RCI, konkrétně ve srovnání korelací mezi jednotlivými subškálami

metody RCI. Zatímco autoři RCI popisují mezi všemi subškálami signifikantní a silné korelace, výsledky vzorku DOTEV vykazují korelaci pouze mezi dvěma subškálami, ostatní korelace jsou velmi slabé jak co se týče hladiny významnosti, tak síly korelace (viz tabulka 33).

Tabulka 33 – Porovnání korelací jednotlivých subškál RCI

	vzorek RCI	vzorek DOTEV
frekvence / počet činností	$r= 0,34, p=0,01, N=241$	$r= 0,38, p=0,01, N=144$
frekvence / síla ovlivňování	$r=0,3, p=0,01, N=241$	$r=0,5, p=0,58, N=144$
Síla ovlivňování / počet činností	$r=0,39, p=0,01, N=241$	$r=0,01, p=0,94, N=144$

Ukazuje se tedy, že vzorek respondentů DOTEV má výrazně jiné charakteristiky než průměrný vzorek partnerských vztahů dle metody RCI. I to může být důvodem nízké souběžné validity s výsledky metody RCI. Bylo by tedy zajímavé dále zkoumat příčiny tohoto rozdílu, a to v první řadě ověřením na jiném (reprezentativním) vzorku české populace.

Pokud by se rozdílné výsledky české populace oproti manuálu RCI potvrdily, pak by mělo následovat stanovení specifických norem metody RCI pro českou populaci (nejen) partnerských vztahů. Potvrzení těchto odlišností by současně upevnilo i výsledky výše uvedeného výzkumu za využití metody DOTEV. Vyřešila by se totiž otázka, zda byla vykazovaná stabilita dána specifickými charakteristikami nereprezentativního vzorku či obecně odlišnými charakteristikami vnímání těsných vztahů v české populaci.

Pro další práci s metodou DOTEV_7 je třeba její standardizace na velkém a reprezentativním vzorku populace, včetně opětovného ověření její reliability. Následně by tato metoda měla přinést normy - průměrnou hodnotu hrubého skóru pro danou skupinu vztahů a navíc i stanovit křivku průměrného vývoje intimity v čase.

Potenciál metody DOTEV_7 tkví zejména v porovnání charakteristik jednotlivých typů vztahů. Její přínos čistě pro partnerské vztahy je menší v tom, že nám může určit pouze průměrný hrubý skór a průměrný vývoj subškály

intimita, se kterými pak může být porovnán konkrétní vztah. To však nikterak nesnižuje hodnotu této nové metody. Například i metoda RCI, která je celosvětově uznávaná a používaná, nám samostatně o kategorii partnerských vztahů příliš neřekne.

Výsledná metoda DOTEV_7 je tedy mimo jiné úspěšným prvním krokem na cestě k obsáhlému výzkumu všech typů blízkých vztahů a popisu jejich vzájemných rozdílů.

Závěr

Tato disertační práce byla jakousi sondou do problematiky těsných interpersonálních vztahů. Pro aplikaci na českou populaci to byl vlastně pilotní projekt, protože doposud se této oblasti v České republice nikdo blíže nevěnoval.

V rámci teoretické části této disertační práce byl představen souhrn teoretických východisek vysvětlující strukturu a dynamiku těsných vztahů. Výčet není zdaleka kompletní, ale výběr vedla snaha zaměřit se na ty pohledy, které jsou doplněny metodami na měření blízkých interpersonálních vztahů.

Výsledný výčet ukázal, že terminologie používaná pro jejich charakterizování je často nejednotná. To se ukazuje jak na samotném ústředním anglickém pojmu „close relationship“, který je v češtině používán ve dvou zněních (či pojetích) jako blízké či těsné vztahy. Dále se i v zahraniční literatuře setkáváme s prolínáním termínů partnerský a romantický vztah, bez jejich bližší specifikace. Bylo by také vhodné ještě dále rozčlenit skupinu rodinných vztahů podle role (sourozenecké, rodič, dítě), neboť každý typ rodinného vztahu má zcela výjimečné a odlišné charakteristiky.

Další zásadní střet je patrný u pojmů intimita a důvěra, které jsou někdy alternovány či přinejmenším nespecifikovány. Intimita a důvěra však hrají výraznou roli ve všech druzích vztahů (viz výsledky prototypického výzkumu) a lidé významy těchto pojmů vnímají specificky i dle národnosti (Hanžlová, Macek, 2006; Haubertová, Slaměník, 2013). Jak ukázaly výsledky tohoto výzkumu, intimita je minimálně v partnerských vztazích výjimečnou charakteristikou, vykazující ojedinělé vlastnosti z hlediska vývoje v délce trvání vztahu.

Výčet teoretických koncepcí nabízí jakýsi seznam komponent těsného vztahu, do kterého můžeme zařadit následující měřitelné charakteristiky: spokojenost, důvěra, intimita, investice a zisky, vzájemná závislost, závazek, společné činnosti, důvěra, emoční blízkost a obsažení já v druhém. Pro partnerské vztahy je pak specifická ještě další měřitelná charakteristika, a to vášeň (specifická forma lásky). Pro jednotlivé typy vztahů je typická určitá míra a kombinace daných složek a ta se liší i v závislosti na konkrétní podobě daného vztahu. Někteří autoři pak vidí podstatu blízkého vztahu právě v tom, že blízký vztah „porušuje“ pravidlo cíle v ziscích a tím se odlišuje od dalších druhů interpersonálních vztahů (Clark, Mills, 1993), jiní toto pojetí však popírají (Rusbult, Martz, Agnew, 1998).

Přehled metod uvedený v teoretické části byl také inspirací pro tvorbu vlastní metody na měření blízkých vztahů. Jednotlivé metody totiž používají různé metodologické formy – přes rozdílně zakotvené škály, samostatné screeningové škály (např. Hendrick, 1988; Rusbult et al., 2009), dotazníky obsahující specifické subtesty (např. Berscheid, Snyder, Omoto, 1989), přes diskriminační metodu alternativ (např. Clark, Mills, 1994), až po grafické modely (Aron, Aron, Smollan, 1992). Tento výčet také ukázal, že za současného stavu porovnání je velmi problematické snažit se o vytvoření komplexní metody, univerzální pro všechny druhy vztahů a všechny komponenty. Absolutní většina z uvedených metod se totiž zaměřuje jen na specifickou vztahovou oblast či dokonce komponentu vztahu. I proto jsem se ve své disertační práci rozhodla zaměřit pouze na vztahy partnerské.

Ačkoliv se výše uvedeným teoretickým výčtem ukázalo, že partnerské vztahy jsou ze všech druhů vztahů těmi nejčastěji zkoumanými, nepopsané pole je u nich zejména v oblasti jejich dynamiky. Pozornost je totiž u romantických vztahů upírána buď pouze na identifikaci síly specifických komponent (Hatfield, Sprecher, 1986) či na predikci trvání vztahu (Berscheid, Snyder, Omoto, 1989). Vývoj jednotlivých komponent či charakteristik partnerského vztahu obecně vzhledem k jeho vývoji v čase je však často opomíjen.

Dynamice vztahů obecně je největší pozornost věnována v oblasti vývojové psychologie, konkrétně attachmentu (Ainsworth, 1967; Bowlby, 1994), který byl později aplikován i na vztahy dospělých jedinců (Hazan, Shaver, 1994; Bartholomew, Shaver, 1998), ale to již v mnohem menší míře. I zde však jde o kategorizaci typu vazby a nikoliv o sledování jejího dalšího vývoje.

Když už je dynamika těsného vztahu zkoumána, většinou je v ohnisku zájmu jen nejdynamičtější počáteční fáze do stabilizace vztahu (Murstein, 1970), případný dlouhodobý pohled na celoživotní vývoj však zkoumá rodinu jako celek a nezabývá se jejími jednotlivými vztahovými dyádami (Duvall, 1958).

Pokud se zaměříme zpět na partnerské vztahy, vidíme, že výzkumný vzorek u valné většiny metod nepokrývá různorodost populace. Metody totiž byly standardizovány nejčastěji na studentech vysokých škol (např. Berscheid, Snyder, Omoto, 1989; Výrost, Spišiaková, Gicová, 1992), tedy většinou na vztazích s relativně krátkou dobou trvání vztahu. Roli při hodnocení vztahu zde navíc hraje i malá osobní vztahová historie respondentů.

Jak bylo řečeno výše, výzkumy na české populaci se komplexním výzkumem struktury a dynamiky partnerských vztahů doposud nezabývaly. Můžeme najít pouze výzkumy specifických charakteristik blízkých vztahů, jako je např. důvěra (Hanžlová, Macek, 2006; Haubertová, Slaměník, 2013). Protože výsledky těchto výzkumů navíc ukazují, že různé národy vnímají tento pojem obsahově jinak (Hanžlová, Macek, 2006), nebylo tedy jasné, jak vlastně česká laická veřejnost vnímá problematiku blízkých vztahů. Případná desinterpretace odborných termínů laickou veřejností by totiž mohla vést ke zkreslení případných výsledků výzkumu.

Prvním krokem výzkumu proto byl prototypický přístup, který ověřil, jak česká laická veřejnost charakterizuje blízké vztahy. 155 respondentů

proto mělo libovolným počtem slov charakterizovat svůj nejbližší vztah. Výsledkem bylo zjištění, které odpovídalo zahraničním výzkumům - např. nejběžnější těsný vztah je partnerský (takřka 71%), a nejméně častý nejbližší vztah je přátelský (7,7%) - a tudíž můžeme zahraniční metody měření charakteristik blízkých vztahů používat i pro výzkum české populace.

Výsledky zde provedeného výzkumu ukazují, že každý typ vztahu má svou specifickou „hlavní“ charakteristiku, která jej odlišuje od ostatních. Zatímco u partnerských vztahů je podle laické veřejnosti stěžejní vlastností láska, u rodinných vztahů je na prvním místě podpora a u přátelských vztahů pak vede otevřenost. V této fázi se začala potvrzovat specifičnost intimity, neboť v celkovém pořadí četností jednotlivých pojmů obsadila první místo, ale své prvenství v žádném z druhů vztahů neobhájila.

Zajímavé výsledky také nabízí celkové porovnání charakteristik vztahů u mužů a žen. Z pěti nejčetnějších charakteristik (intimita, podpora, láska, otevřenost, společné zážitky a zájmy) je u třech z nich rozdíl v četnosti u mužů a žen více než 30%. Rozdíly jsou patrné i u charakteristik vztahů vzhledem k jejich délce. Sezdané páry, jejichž délka trvání je v průměru výrazně delší, vykazují rozdílné hlavní charakteristiky oproti párům nesezdaným (s průměrnou kratší délkou vztahu).

Celkově pak prototypický výzkum naznačil vývojový trend následujících charakteristik: stoupající trend s délkou vztahu u lásky, spolehlivosti a trvalosti, klesající trend u charakteristik intimita, otevřenost, sex a spokojenost. Deklarovaný pokles intimity odpovídá Sternbergovu pojetí vývoje této charakteristiky (Sternberg, 1986). Uvedené vývojové tendence se tak staly dalšími hypotézami dynamiky vztahu pro navazující část praktického výzkumu metodou DOTEV.

Posledním cílem této práce bylo sestavit takový psychodiagnostický nástroj, který bude pracovat s co největším množstvím charakteristik blízkých

vztahů a tak uchopí celou jejich šíři. Dotazník těsnosti vztahu (pro partnerské a manželské vztahy) proto obsahoval 11 kategorií (aktivity společné, důvěra, emoční blízkost, intimita, míra investic, obsažení já v druhém, podpora, respekt, spokojenost, vzájemná závislost, závazek), které, dle názoru autorů, nejlépe vystihují charakteristiky těsného vztahu. Každá kategorie obsahovala 4 otázky zaměřené na jiný úhel pohledu (existence charakteristiky, pohled respondenta, pravděpodobný pohled partnera, vyváženost charakteristiky v páru), hodnocené na pětibodové Likertově škále. Součástí metody se pro výzkumnou část stal i dotazník RCI, který měl převzít funkci zlatého standardu pro porovnání výsledků obou metod.

Výzkumný vzorek čítal 144 respondentů (100 žen, 44 mužů), z čehož se podařilo identifikovat 32 dvojic. Lze shrnout, že se podařilo získat relativně pestrý vzorek populace - u obou částí výzkumu (prototypický i DOTEV) bylo široké a srovnatelné věkové rozpětí respondentů: prototypický přístup = 20 – 70 let, průměr 34 let; metoda DOTEV = 19 – 72 let, průměr 36 let.

Na získaných datech byla testována úvodní hypotéza, že partnerské vztahy prochází s délkou svého trvání charakteristickými změnami, které se projevují různou intenzitou v oblasti jednotlivých dílčích charakteristik vztahu. Tuto hypotézu se však nepodařilo potvrdit ani vzhledem k celkovému skóre, ani k jednotlivým kategoriím DOTEV. Jedinou výjimkou byla kategorie „intimita“, u které byl identifikován signifikantní pokles vzhledem k délce vztahu, zejména po jeho úvodní konsolidaci v prvních dvou letech trvání.

Tyto výsledky tedy nepotvrdily vývojové trendy plynoucí z prototypického výzkumu a ukazují, že můžeme terminologii, která je různými autory souběžně používána „partnerský vztah“ a „romantický vztah“ zaměňovat.

Bylo tedy ihned možné odpovědět na další výzkumnou hypotézu, zda lze nezávisle na délce trvání vztahu najít společné charakteristiky všech partnerských vztahů. Pro všechny vztahy (bez ohledu na délku trvání) tedy

můžeme stanovit průměrnou hodnotu jednotlivých charakteristik, přičemž nejvyššího ohodnocení dosahují kategorie „podpora“, „důvěra“ a „obsažení já v druhém“, zatímco nejnižší je skórována kategorie „vzájemná závislost“ a „závazek“. Signifikantní rozdíly v hodnocení vztahu se neukázaly ani mezi muži a ženami obecně, ani v páru.

Poslední hypotéza o existenci „typických“ skupin partnerských vztahů, projevující se určitou konkrétní kombinací charakteristik jednotlivých dílčích složek blízkého vztahu tak byla zamítnuta, protože se ukázalo, že všechny vztahy můžeme popsat průměrnou jednotnou charakteristikou.

Výsledky také ukázaly, že metoda RCI jakožto zlatý standard je nevhodná, neboť celková skóre ani jednotlivé subškály obou metod (až na výjimky) spolu výrazně nekorelují.

Faktorovou analýzou bylo v rámci metody DOTEV identifikováno minimálně 9 faktorů, které společně vyčerpávají 67,3 % variance. Po odstranění položek, které byly syceny více než jedním faktorem či byly neefektivní však ve výsledku zůstal pouze jeden faktor sycený 20 položkami. Výsledný faktor byl nazván jako **„celková těsnost vztahu“** a pozitivně koreluje s celkovou atmosférou ve vztahu (harmonii). Finální podoba metody dostala pracovní název DOTEV_7 a její kriteriální validita ($r=0,76$, $0,001$, $n=144$) i její reliabilita (Crombachovo Alfa = $0,95$) je hodnocena jako vysoká.

Vedle hlavního skóre těsnosti vztahu obsahuje DOTEV_7 ještě samostatnou vedlejší subškálu Intimita, která zahrnuje celkovou původní kategorii Intimita. Ta byla sice z velké části faktorovou analýzou vyloučena, avšak přináší nám zajímavé výsledky o dynamice vztahu.

Výsledky metody DOTEV tedy opět ukazují na specifické a v jistém smyslu slova i výlučné postavení intimity v partnerských těsných vztazích, což je asi jedním z nezásadnějších výzkumných závěrů.

Pokud jde o celkové zhodnocení původních výzkumných cílů, podařilo se zmapovat metodiku zabývající se měřením těsných interpersonálních vztahů. Podařilo se také na pestrém vzorku populace realizovat první sondu v českém prostředí, která se komplexně zabývá blízkými vztahy a nabízí řadu dalších výzkumných hypotéz. Jako v tuto chvíli nejméně markantní pak vnímám přínos nově zkonstruované metody DOTEV_7 pro kategorizaci blízkých vztahů. I tak však metoda DOTEV nabízí řadu zajímavých zjištění, které je ještě třeba dále rozvíjet a ověřovat.

Výrazný potenciál metody DOTEV vidím v aplikaci na reprezentativní vzorek partnerských vztahů české populace a zejména v možnosti porovnání jejích výsledků ve skupině partnerských vztahů s výsledky ostatních skupin blízkých vztahů. Stejně je tomu například u metody RCI, která přináší nejzajímavější informace právě až v kontextu jednotlivých typů vztahů. Navíc DOTEV_7 má svou podobou (relativně málo položek, pětibodová Likertova škála) dobré předpoklady, být efektivní metodou pro zkoumání charakteristik blízkých (nejen partnerských) vztahů. Minimálně pro screening.

Literatura a použité zdroje

Literatura

- Ainsworth, M. D. S. (1967). *Infancy in Uganda: Infant care and the growth of love*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Ainsworth, M. D. S., Wittig, B. A. (1969). Attachment and the exploratory behaviour of one-year-olds in a strange situation. In B. M. Foss (Ed.), *Determinants of infant behaviour* (Vol. 4, 113–136). London: Methuen.
- Aron, A., Aron, E. N. (1997). Self-expansion motivation and including other in the self. In S. Duck (Ed.), *Handbook of personal relationships* (251-270), 2nd ed. New York: Wiley.
- Aron, A., Aron, E. N., Smollan, D. (1992). Inclusion of other in the self scale and the structure of interpersonal closeness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 596-612.
- Aron, A., Mashek, D. J., Aron, E. N. (2004). Closeness as including other in the self. In D. J. Mashek, A. Aron (Eds.), *Handbook of closeness and intimacy* (27-41). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bartholomew, K., Horowitz, L. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226– 244.
- Bartholomew, K., Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment. From Simpson, J. A., Rholes, W. S. (Eds.), *Attachment theory and close relationship* (25-45). New York: Guilford Press.
- Baumeister, R. F., Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachment as a fundamentals human motivation. *Psychological Bulletin*, 117, 497–529.
- Berscheid, E., Ammazalorso, H. (2004). Emotional experience in close relationships. In M. B. Brewer (Ed.), *Emotion and motivation* (47-69). Malden: Blackwell Publishing.
- Berscheid, E., Regan, P. (2005). *The psychology of interpersonal relationships*. Pearson Prentice Hall: New Jersey.

-
- Berscheid, E., Snyder, M., Omoto, A. M. (1989). The Relationship Closeness Inventory: Assessing the closeness of interpersonal relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 792–807.
 - Berscheid, E., Snyder, M., Omoto, A. M. (2004). Measuring closeness: The relationship closeness inventory (RCI). Revisited. In D. J. Mashek, A. P. Aron (Eds.), *Handbook of closeness and intimacy* (81-101). Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
 - Blatz, W. (1940). *Hostages to peace: Parents and the children of democracy*. New York: Morrow.
 - Bowlby, J. (1944). Forty-four juvenile thieves: their characters and home-life. *The International Journal of Psychoanalysis*, 25, 19-53.
 - Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss, Vol. 1: Attachment*. New York: Basic Books.
 - Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss, Vol. 3: Loss, sadness and depression*. New York: Basic Books.
 - Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss, Vol. 1, Attachment* (2nd ed.). New York: Basic Books.
 - Bowlby, J. (1994). *The making and breaking of affectional bonds*. New York: Routledge.
 - Bowlby, J., Parkes, C. M. (1970). Separation and loss within the family. In E. J. Anthony, C. Koupernik (Eds.), *The child in his family: International Yearbook of Child Psychiatry and Allied Professions* (197-216). New York: Wiley.
 - Brennan, K. A., Clark, C. L., Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment. An integrative overview. In J. A. Simpson, W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (46-76). New York: Guilford.
 - Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental psychology*, 28, 759–775.
 - Bretherton, I., Page, T. (2001). Mother– and father–child attachment themes in the story completions of pre-schoolers from post-divorce families: Do they predict relationships with peers and teachers? *Attachment & Human Development*, Vol 3(1), Apr, 1-29.
 - Bretherton, I., Ridgeway, D., Cassidy, J. (1990). Assessing the internal working models of the attachment relationship: An attachment story completion task for 3-year-olds. In M. T. Greenberg, D. Cicchetti, E. M. Cummings (Eds.), *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* (273-308). Chicago, IL, US: University of Chicago Press.

-
- Buhrmester, D., Furman, W. (1987). The development of companionship and intimacy. *Child Development, 58*, 4, 1101-1113.
 - Cate, R. M., Levin, L. A. & Richmond, L. S. (2002). Premarital Relationship Stability: A Review of Recent Research. *Journal of Social and Personal Relationships, 19*(2), 261-284.
 - Clark, M. S., Mills, J. (1979). Interpersonal attraction in exchange and communal relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 37*, Issue 1, 12-24.
 - Clark, M, S, Mills, J., Judein, R. (2012). A theory of communal (and exchange) relationships. In P. A. M. Van Lange, A. W. Kruglanski, E. T. Higgins (Eds.), *Handbook of theories of social psychology* (Vol 2, 232-250). Thousand Oaks, CA: Sage Publications Ltd.
 - Clark, M. S., Mills, J. (1993). The difference between communal and exchange relationships: What it is and is not. *Personality and social psychology bulletin, 19*, 684-691.
 - Clark, M. S., Mills, J. (1994). Communal and exchange relationships: Controversies and research. In R. Erber and R. Gilmour (Eds.), *Theoretical frameworks for personal relationships*. Lawrence Erlbaum Associates: New Jersey.
 - Conger, R. D., Cui, M., Bryant, C., & Elder, G. H., Jr. (2000). Competence in early adult romantic relationships: A developmental perspective on family influences. *Journal of Personality and Social Psychology, 79*, 224– 237.
 - Duvall, E. M. (1958). Implications for education through the family life cycle. *Marriage & Family Living, Nov*, Vol. 20, Issue 4, 334-342.
 - Fehr, B. (2004). Intimacy expectations in same-sex friendships: A prototype interaction-pattern model. *Journal of Personality and Social Psychology, 86*, 2, 265-284.
 - Fehr, B., Russell, J. A. (1984). Concept of emotion viewed from a prototype perspective. *Journal of Experimental Psychology: General, 113*, 464-486.
 - Felmlee, D., Sprecher, S. (2000). Close relationships and social psychology: Intersections and future paths. *Social Psychology Quarterly, 63*(4), 365-376.
 - Fraley, R, Booth-LaForce, Owen, H. (2013). Interpersonal and genetic origins of adult attachment styles: A longitudinal study from infancy to early adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology, Vol 104*(5), May, 817-838.
 - Fraley, R. C., Davis, K. E. (1997). Attachment formation and transfer in young adults' close friendships and romantic relationships. *Personal Relationships, 4*, 131-144.

- Fraley, R. C., Waller, N. G., Brennan, K. A. (2000). An item-response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 350-365.
- Fraley, R. Ch., Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4, 2, 132-154.
- Fromm, E. (1966). *Umění milovat*. Praha: Orbis.
- Gammelgaard, J. (2011). Love, drive and desire in the works of Freud, Lacan and Proust. *The International Journal of Psychoanalysis*, Vol 92(4), Aug, 2011, 963-983.
- Gibbs, J. L., Ellison, N. B. & Heino, R. D. (2006). Self-Presentation in online personals: The role of anticipated future interaction, self-disclosure, and perceived succes in internet dating. *Communication Research*, 33(2), 152-177.
- Gillath, O., Hart, J., Nofle, E. E.; Stockdale, G. D. (2009). Development and validation of a state adult attachment measure (SAAM). *Journal of Research in Personality*, Jun, Vol. 43, Issue 3, 362-373.
- Griffin, D. W., Bartholomew, K. (1994). The metaphysics of measurement: The case of adult attachment. In K. Bartholomew, D. P. Perlman (Eds.), *Advances in personal relationships: Attachment processes in adult relationships* (Vol. 5, 17-52). London: Jessica Kingsley.
- Guerney, B. G. Jr. (1977). *Relationship enhancement skill training programs for therapy, prevention and enrichment*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Hammock, G., Richardson, D. S. (2011). Love attitudes and Relationship Experience. *Journal of Social Psychology*, Vol. 151, Issue 5, 608-624.
- Hanžlová, M., Macek, P. (2006). Pojetí důvěry u adolescentů. In Sociální procesy a osobnost 2005: sborník příspěvků (134-140). Brno: Psychologický ústav AV ČR.
- Hatfield, E., Rapson, R. L. (1993). *Love, sex, and intimacy: Their psychology, biology, and history*. New York: Harper Collins.
- Hatfield, E., Sprecher, S. (1986). Measuring passionate love in intimate relations. *Journal of Adolescence*, 9, 383-410.
- Haubertová, D., Slaměník, I. (2013). Intimita jako jeden ze základních znaků těsných vztahů. *Psychologie pro praxi*, 48, 3-4, 9-23.

- Hazan, C., Hutt, M. J., Sturgeon, J., Bricker, T. (1991, April). The process of relinquishing patente as attachment figures. Paper presented at the biennial meeting of the Society for Research in Child Development, Seattle, WA.
- Hazan, C., Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Hazan, C., Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5, 1–22.
- Heller, P. E., Wood, B. (1998). The proces of intimacy: similarity, understanding and gender. *Journal of Marital and Family Therapy*, 24, 3, 273-288.
- Hendrick, C., Hendrick, S. (1986). A theory and method of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 392– 402.
- Hendrick, S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 93-98.
- Hewstone, M. & Stroebe, W. (Eds.) (2006). *Sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Homans, G. C. (1961). *Social behavior: Its elementary forms*. Harcourt, Brace and World: New York.
- Horáková Hurychová, Z., Slaměník, I. (2012). Pojetí těsných interpersonálních vztahů ve vybraných metodách jejich měření. *Psychologie pro praxi*, XLVII, 1–2, 27–38.
- Hudson, W. W. (1982). *The clinical measurement package*. Homewood, IL: Dorsey.
- Hyde, J. S., DeLamater, J. D. (2007). *Understanding human sexuality*. New York: McGraw-Hill.
- Chráska, M. (2000). *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Joinson, A. N. (2007). Disinhibition and the Internet. In J. Gackenbach (Ed.), *Psychology and the Internet: Intrapersonal, interpersonal, and transpersonal implications* (75-92), 2nd ed. Amsterdam: Elsevier.
- Kelley, H. H. (1979). *Personal relationship: Their structures and processes*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.
- Kelley, H. H. (1986). Personal relationships: Their nature and significance. In R. Gilmour, S. Duck (Eds.), *The emerging field of personal relationships* (3-19). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

-
- Kelley, H. H., Thibaut, J. W. (1978). *Interpersonal relations: A theory of interdependence*. New York: Wiley.
 - Klohnen, E. C., Luo, S. (2003). Interpersonal attraction and personality: What is attractive – self similarity, ideal similarity, complementarity, or attachment security? *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 709-722.
 - Lee, J. A. (1973). *The colors of love: An exploration of the wals of loving*. Don Mills, Ontario: New Press.
 - Locke, H., Wallace, K. (1959). Short marital adjustment and prediction tests: their reliability and validity. *Marriage and Family Living*, 2, 251-255.
 - Loomis, Ch. P. (1936). "A Study of the Life Cycles of Families," *Rural Sociology*, 1, 180-99.
 - Mahler, M. et al. (1975). *The psychological birth of the human infant: Symbiosis and individuation*. New York: Basic Books.
 - Main, M., Kaplan, N., Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the representational level. In I. Bretherton, E. Waters (Eds.), *Growing points of attachment theory and research. Monographs of the Society for Research in Child Development*, Vol. 50, Serial No. 209, 66- 104.
 - Main, M., Salomon, J. (1986). Discovery of a new, insecure-disorganized/disoriented attachment pattern: procedures, findings and implications for the classification of behavior. In M. Yogman, T. Brazelton (Eds.), *Affective development in infancy* (95-124). Norwood, NJ: Ablex.
 - Maslow, A. (1970). *Motivation and personality*. New York: Harper and Row.
 - Murray, H. A. (1938). *Explorations in personality*. New York: Oxford University Press.
 - Murstein, B. I. (1970). Stimulus value role: A theory of marital choice. *Journal of Marriage and the Family*, 32(3), 465-481.
 - Omoto, A. M., Snyder, M. (2002). Considerations of community: The context and process of volunteerism. *American Behavioral Scientist*, 45, 846-867.
 - Paterson, G. R. (1976). Some procedures for assesing changes in marital interaction patterns. *Oregon Research Bulletin*, 16(7),
 - Pietromonaco, P. R. Uchino, B., Dunkel Schetter, Ch. (2013). Close relationship processes and health: Implications of attachment theory for health and disease. *Health Psychology*,

Vol 32(5), May, Special issue: Theoretical Innovations in Social and Personality Psychology and Implications for Health, 499-513.

- Rempel, J. K., Holmes, J. G., Zanna, M. P. (1985). Trust in close relationships. *Journal of Personality Social Psychology*, Jul, Vol. 49, Issue 1, 95-112.
- Robertson, J. (1953). Some responses of young children to loss of maternal care. *Nursing Care*, 49, 382-386.
- Robertson, J., Bowlby, J. (1952). Responses of young children to separation from their mothers. *Courier of the International Children's Centre*, Paris, II, 131– 140.
- Rodrigues, D., Lopes, D. (2013). The Investment Model Scale (IMS): Further studies on construct validation and development of a shorter version (IMS-S). *Journal of General Psychology*, Vol 140(1), Jan, 16-28.
- Rosch, E. (1973). On the internal structure of perceptual and semantic categories. In T. E. Moore (Ed.), *Cognitive development and the acquisition language* (11-144). New York: Academic Press.
- Rosch, E. (1978). Principles of categorization. In E. Rosch, B. B. Lloyd (Eds.), *Cognition and categorization* (27-48). Hillsdale: Erlbaum.
- Rubin, Z. (1970). Measurement of romantic love. *Journal of Personality & Social Psychology*, Oct., Vol. 16, Issue 2, 265-273.
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 101-117.
- Rusbult, C. E., Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, (2), Special issue: Relational maintenance, 175- 204.
- Rusbult, C. E., Kumashiro, M., Kubacka, K. E., Finkel, E. J. (2009). "The part of me that you bring out": Ideal similarity and the Michelangelo phenomenon. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96, 61-82.
- Rusbult, C. E., Martz, J. M., Agnew, Ch. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, duality of alternatives, and investment size. *Personal relationship*, 5, 357-391.

- Rusbult, C. E., Verette, J., Whitney, G. A., Slovik, L. F., Lipkus, I. (1991). Accommodation processes in close relationships: Theory and preliminary empirical evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 53-78.
- Říčan, P. (1990). *Cesta životem*. Praha: Pyramida.
- Seligman, C., Fazio, R. H., Zanna, M. P. (1980). Effects of salience of extrinsic rewards on liking and loving. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38, 453-460.
- Slaměník, I. (2011). *Emoce a interpersonální vztahy*. Praha: Grada Publishing.
- Slaměník, I., Hurychová, Z. (2006). Prototypický přístup k emocím: česká populace. *Československá psychologie*, 50, 431-445.
- Slaměník, I., Hurychová, Z. (2010). K pojetí těsných interpersonálních vztahů. *Psychologie pro praxi*, XLV, 3-4, 9-19.
- Snyder, D. K. (1979). *Marital Satisfaction Inventory*. Los Angeles: Western Psychological Services.
- Spitz, R. A. (1946). Anaclitic depression. *Psychoanalytic Study of the Child*, 2, 313-342.
- Sternberg, R. (1998). *Love is a story. A new theory of relationships*. New York: Oxford University Press.
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93, 119-135.
- Sternberg, R. J., Grajek, S. (1984). The nature of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55, 345-356.
- Sternberg, R. J. (1997). Construct validation of a triangular love scale. *European Journal of Social Psychology*, Vol. 27, 313 - 335.
- Thompson, R. A., Goodvin, R., Meyer, S. (2006). Social development: Psychological understanding, self-understanding, and relationships. In J. L. Luby (Ed.), *Handbook of preschool mental health: Development, disorders, and treatment (3-22)*. New York, NY, US: Guilford Press.
- Tidwell, M. O., Reis, H. T., Shaver, P. R. (1996). Attachment, attractiveness, and social interaction: A diary study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 4, 729-745.

-
- Valentine, G. (2006). Globalizing intimacy: The role of information and communication technologies in maintaining and creating relationships. *Women's Studies Quarterly*, 34(1/2), 365-393.
 - Van Lange, P. A. M., Rusbult, C. E. (1995). My relationship is better than - and not as bad as - yours is: The perception of superiority in close relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21, 32-44.
 - Van Lange, P. A. M., Rusbult, C. E., Drigotas, S. M., Arriaga, X. B., Witcher, B. S., Cox, C. L. (1997). Willingness to sacrifice in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1373-1395.
 - Výrost, J. (2008). Osobní vztahy. In J. Výrost, I. Slaměník (Eds.), *Sociální psychologie* (233–248), 2. vyd. Praha: Grada Publishing.
 - Výrost, J., Slaměník, I. (2008). *Sociální psychologie*, 2. vyd., Praha: Grada Publishing.
 - Výrost, J., Spišiaková, A., Gicová, B. (1992). Prvé skúsenosti s využitím dotazníka blízkosti vzťahu (RCI). *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 4, 333 - 344.
 - Waller, Willard (1951). *The family*. New York: Dryden Press.
 - Waters, E., Deane, K. E. (1985). Defining and assessing individual differences in infant attachment relationships: Q-methodology and the organization of behavior. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, Vol 50(1-2), 41 - 65.
 - Weiss, R. S. (1973). *Loneliness: The experience of emotional and social isolation*. Cambridge, MA: MIT Press.
 - Weiss, R. S. (1977). *Marital separation*. New York: Basic Books.
 - Whitty, M. T., Carr, A. N. (2006). *Cyberspace romance: The psychology of online relationships*. New York: Palgrave Macmillan.
 - Willi, J. (2006). *Psychologie lásky*. Praha: Portál.
 - Zahn-Waxler, C., Cole, P. M., Richardson, D. T., Friedman, R. J., Michel, M. K., Belouad, F. (1994). Social problem solving in disruptive preschool children: Reactions to hypothetical situations of conflict and distress. *Merrill-Palmer Quarterly*, 40, 98-119.
 - Zeifman, D., Hazan, C. (2008). Pair bonds as attachments: Reevaluating the evidence. In J. Cassidy, P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (2nd ed., 436-455). New York, NY: Guilford Press.

Internetové zdroje:

- Ainsworth, M. D. S. (1985). Attachments across the life span. *Bulletin of the New York academy of medicine* [online], 61, 792–812. [citováno 15. 1. 2013] Dostupné na internetu: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1911889/?page=1>
- Döring, N. (2002). Studying Online-Love and Cyber-Romance. In B. Batinic, U.-D. Reips, M. Bosnjak (Eds.), *Online Social Sciences* (pp. 333-356). Seattle, Toronto, Switzerland, Germany: Hogrefe & Huber Publishers. [citováno 25. 7. 2013] Dostupné na internetu: http://www.nicola-doering.de/publications/cyberlove_doering_2002.pdf
- Fraley, R. Ch. (2010). A brief overview of adult attachment theory and research. [online] University of Illinois. [citováno 19. 11. 2010] Dostupné na internetu: <http://internal.psychology.illinois.edu/~rcfraley/attachment.htm>
- <http://www.carylrusbult.com/> [citováno 12. 12. 2012]
- <http://www.sfu.ca/psyc/faculty/bartholomew/rsq.htm> [citováno 3. 2. 2012]
- Waters, E.: Assessing Secure Base Behavior and Attachment Security Using the Q-Sort Method. [citováno 25. 5. 2013] Dostupné na internetu: http://www.psychology.sunysb.edu/attachment/measures/content/aqs_method.html

Přílohy

- Příloha I - originální položky dotazníku IMS
- Příloha II - originální položky dotazníku RCI
- Příloha III - originální položky škály pro měření individuálních rozdílů v orientaci na komunální a směnné vztahy
- Příloha IV - originální položky Loving and Liking Scales
- Příloha V - originální položky Triangular Love Scale (po revizi 1997)
- Příloha VI - originální položky RSQ
- Příloha VII - originální položky dotazníku ECR-R
- Příloha VIII - obsah kategorií v rámci vyhodnocení prototypického výzkumu
- Příloha IX - kompletní seznam charakteristik těsných interpersonálních vztahů
- Příloha X - kompletní seznam charakteristik rodinných vztahů s rozdělením na jednotlivé podkategorie
- Příloha XI - dotazník DOTEV
- Příloha XII - dotazník RCI po překladu do češtiny a navazujících úpravách
- Příloha XIII - t-test pro 2 nezávislé výběry, rozložení hrubých skóre mužů/ženy
- Příloha XIV - kompletní výsledky korelační analýzy kategorií DOTEV s celkovým skóre
- Příloha XV - kompletní výsledky korelační analýzy kategorií DOTEV s jejich očištěnými celkovými skóre
- Příloha XVI - kompletní výsledky korelační analýzy kategorií DOTEV a skóre RCI
- Příloha XVII - reliabilita DOTEV - Crombachovo alfa
- Příloha XVIII - faktorová analýza
- Příloha XIX - výsledná podoba dotazníku DOTEV_7
- Příloha XX - výsledky RCI - vývoj v čase a rozdíly mezi muži a ženami

Příloha I. Originální položky dotazníku IMS

Rusbult, C. R., Martz, J. M., Agnew, Ch. R. (1998). The Investment Model Scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5, 357-391. str. 388 – 391

Satisfaction Level Facet and Global Items

1. Please indicate the degree to which you agree with each of the following statements regarding your current relationship (circle an answer for each item).

(a) My partner fulfills my needs for intimacy (sharing personal thoughts, secrets, etc.)	Don't Agree
At All	Agree
Slightly	Agree
Moderately	Agree
Completely
(b) My partner fulfills my needs for companionship (doing things together, enjoying each other's company, etc.)	Don't Agree
At All	Agree
Slightly	Agree
Moderately	Agree
Completely
(c) My partner fulfills my sexual needs (holding hands, kissing, etc.)	Don't Agree
At All	Agree
Slightly	Agree
Moderately	Agree
Completely
(d) My partner fulfills my needs for security (feeling trusting, comfortable in a stable relationship, etc.)	Don't Agree
At All	Agree
Slightly	Agree
Moderately	Agree
Completely
(e) My partner fulfills my needs for emotional involvement (feeling emotionally attached, feeling good when another feels good, etc.)	Don't Agree
At All	Agree
Slightly	Agree
Moderately	Agree
Completely

2. I feel satisfied with our relationship (please circle a number).

0	1	2	3	4	5	6	7	8
Do Not Agree At All				Agree Somewhat				Agree Completely

3. My relationship is much better than others' relationships.

0	1	2	3	4	5	6	7	8
Do Not Agree At All				Agree Somewhat				Agree Completely

4. My relationship is close to ideal.

0	1	2	3	4	5	6	7	8
Do Not Agree At All				Agree Somewhat				Agree Completely

5. Our relationship makes me very happy.

0	1	2	3	4	5	6	7	8
Do Not Agree At All				Agree Somewhat				Agree Completely

6. Our relationship does a good job of fulfilling my needs for intimacy, companionship, etc.

0	1	2	3	4	5	6	7	8
Do Not Agree At All				Agree Somewhat				Agree Completely

Quality of Alternatives Facet and Global Items

1. Please indicate the degree to which you agree with each statement regarding the fulfillment of each need in alternative relationships (e.g., by another dating partner, friends, family).

(a) My needs for intimacy (sharing personal thoughts, secrets, etc.) could be fulfilled in alternative relationships	Don't Agree
At All | Agree
Slightly | Agree
Moderately | Agree
Completely |
|--|-----------------------|-------------------|---------------------|---------------------|

- (b) My needs for companionship (doing things together, enjoying each other's company, etc.) could be fulfilled in alternative relationships
- Don't Agree At All Agree Slightly Agree Moderately Agree Completely
- (c) My sexual needs (holding hands, kissing, etc.) could be fulfilled in alternative relationships
- Don't Agree At All Agree Slightly Agree Moderately Agree Completely
- (d) My needs for security (feeling trusting, comfortable in a stable relationship, etc.) could be fulfilled in alternative relationships
- Don't Agree At All Agree Slightly Agree Moderately Agree Completely
- (e) My needs for emotional involvement (feeling emotionally attached, feeling good when another feels good, etc.) could be fulfilled in alternative relationships
- Don't Agree At All Agree Slightly Agree Moderately Agree Completely
2. The people other than my partner with whom I might become involved are very appealing (please circle a number).
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8
- Do Not Agree Agree
- At All Somewhat Completely
3. My alternatives to our relationship are close to ideal (dating another, spending time with friends or on my own, etc.).
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8
- Do Not Agree Agree
- At All Somewhat Completely
4. If I weren't dating my partner, I would do fine—I would find another appealing person to date.
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8
- Do Not Agree Agree
- At All Somewhat Completely
5. My alternatives are attractive to me (dating another, spending time with friends or on my own, etc.).
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8
- Do Not Agree Agree
- At All Somewhat Completely
6. My needs for intimacy, companionship, etc., could easily be fulfilled in an alternative relationship.
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8
- Do Not Agree Agree
- At All Somewhat Completely

Investment Size Facet and Global Items

1. Please indicate the degree to which you agree with each of the following statements regarding your current relationship (circle an answer for each item).
- (a) I have invested a great deal of time in our relationship
- Don't Agree At All Agree Slightly Agree Moderately Agree Completely
- (b) I have told my partner many private things about myself (I disclose secrets to him/her)
- Don't Agree At All Agree Slightly Agree Moderately Agree Completely

- (c) My partner and I have an intellectual life together that would be difficult to replace
- (d) My sense of personal identity (who I am) is linked to my partner and our relationship
- (e) My partner and I share many memories
2. I have put a great deal into our relationship that I would lose if the relationship were to end (please circle a number).
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8
Do Not Agree At All Agree Somewhat Agree Completely
3. Many aspects of my life have become linked to my partner (recreational activities, etc.), and I would lose all of this if we were to break up.
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8
Do Not Agree At All Agree Somewhat Agree Completely
4. I feel very involved in our relationship—like I have put a great deal into it.
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8
Do Not Agree At All Agree Somewhat Agree Completely
5. My relationships with friends and family members would be complicated if my partner and I were to break up (e.g., partner is friends with people I care about).
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8
Do Not Agree At All Agree Somewhat Agree Completely
6. Compared to other people I know, I have invested a great deal in my relationship with my partner.
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8
Do Not Agree At All Agree Somewhat Agree Completely

Commitment Level Items

1. I want our relationship to last for a very long time (please circle a number).
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8
Do Not Agree At All Agree Somewhat Agree Completely
2. I am committed to maintaining my relationship with my partner.
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8
Do Not Agree At All Agree Somewhat Agree Completely
3. I would not feel very upset if our relationship were to end in the near future.
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8
Do Not Agree At All Agree Somewhat Agree Completely

4. It is likely that I will date someone other than my partner within the next year.

0	1	2	3	4	5	6	7	8
Do Not Agree At All				Agree Somewhat				Agree Completely

5. I feel very attached to our relationship—very strongly linked to my partner.

0	1	2	3	4	5	6	7	8
Do Not Agree At All				Agree Somewhat				Agree Completely

6. I want our relationship to last forever.

0	1	2	3	4	5	6	7	8
Do Not Agree At All				Agree Somewhat				Agree Completely

7. I am oriented toward the long-term future of my relationship (for example, I imagine being with my partner several years from now).

0	1	2	3	4	5	6	7	8
Do Not Agree At All				Agree Somewhat				Agree Completely

Příloha II. Originální položky dotazníku RCI

Berscheid, E., Snyder, M., Omoto, A. M. (1989). The Relationship Closeness Inventory: Assessing the closeness of interpersonal relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 792–807. str. 806 – 807

We are currently investigating the nature of interpersonal relationships. As part of this study, we would like you to answer the following questions about your relationship with another person. Specifically, we would like you to choose the *one* person with whom you have the *closest, deepest, most involved, and most intimate relationship*, and answer the following questions with regard to this particular person. For some of you, this person may be a dating partner or someone with whom you have a romantic relationship. For others of you, this person may be a close, personal friend, family member, or companion. It makes no difference exactly who this person is as long as she or he is the one person with whom you have the closest, deepest, most involved, and most intimate relationship. *Please select this person carefully since this decision will affect the rest of this questionnaire.*

With this person in mind, please respond to the following questions:

1. Who is this person? (initial of first name only) _____
 - a. What is this person's age? _____ What is your age? _____
 - b. What is this person's sex? _____ What is your sex? _____

2. Which one of the following best describes your relationship with this person? (Check *only one*)

WORK:

_____ co-worker _____ your boss/supervisor _____ your subordinate

FAMILY:

_____ aunt/uncle _____ sister/brother _____ parent _____ cousin

ROMANTIC:

_____ married _____ engaged _____ living together

_____ dating: date only this person

_____ dating: date this person and others

FRIEND:

_____ close friend (non-romantic) _____ casual friend

OTHER:

_____ (please specify _____)

3. How long have you *known* this person? Please indicate the *number* of years and/or months (for example, 3 years, 8 months)

_____ years _____ months

We would like you to estimate the amount of time you typically spend alone with this person (referred to below as "X") during the day. We would like you to make these time estimates by breaking the day into morning, afternoon, and evening, although you should interpret each of these time periods in terms of your own typical daily schedule. (For example, if you work a night shift, "morning" may actually reflect time in the afternoon, but is nevertheless time immediately after waking.) Think back over the *past week* and write in the average amount of time, per day, that you spent *alone with X, with no one else around*, during each time period. If you did not spend any time with X in some time periods, write 0 hour(s) 0 minutes.

4. DURING THE PAST WEEK, what is the average amount of time, per day, that you spent *alone with X* in the MORNING (e.g., between the time you wake and 12 noon)?

_____ hour(s) _____ minutes

5. DURING THE PAST WEEK, what is the average amount of time, per day, that you spent *alone with X* in the AFTERNOON (e.g., between 12 noon and 6 pm)?

_____ hour(s) _____ minutes

6. DURING THE PAST WEEK, what is the average amount of time, per day, that you spent *alone with X* in the EVENING (e.g., between 6 pm and bedtime)?

_____ hour(s) _____ minutes

Compared with the "normal" amount of time you usually spend alone with X, how typical was *the past week*? (Check one)

_____ typical _____ not typical . . . if so, why? (please explain)

The following is a list of different activities that people may engage in over the course of one week. For each of the activities listed, please check all of those that you have engaged in *alone with X in the past week*. Check only those activities that were done *alone with X* and *not* done with X in the presence of others.

In the past week, I did the following activities *alone with X*: (Check all that apply)

_____ did laundry

_____ prepared a meal

_____ watched TV

_____ went to an auction/antique show

_____ attended a non-class lecture or presentation

_____ went to a restaurant

_____ went to a grocery store

_____ went for a walk/drive

_____ discussed things of a personal nature

_____ went to a museum/art show

_____ planned a party/social event

_____ attended class

_____ went on a trip (e.g., vacation or weekend)

_____ cleaned house/apartment

_____ went to church/religious function

_____ worked on homework

_____ engaged in sexual relations

_____ discussed things of a non-personal nature

_____ went to a clothing store

_____ talked on the phone

_____ went to a movie

_____ ate a meal

_____ participated in a sporting activity

_____ outdoor recreation (e.g., sailing)

_____ went to a play

_____ went to a bar

_____ visited family

_____ visited friends

_____ went to a department, book, hardware store, etc.

_____ played cards/board game

_____ attended a sporting event

_____ exercised (e.g., jogging, aerobics)

_____ went on an outing (e.g., picnic, beach, zoo, winter carnival)

_____ wilderness activity (e.g., hunting, hiking, fishing)

_____ went to a concert

_____ went dancing

_____ went to a party

_____ played music/sang

The following questions concern the amount of influence X has on your thoughts, feelings, and behavior. Using the 7-point scale below, please indicate the extent to which you agree or disagree by writing the appropriate number in the space corresponding to each item.

1	2	3	4	5	6	7
I strongly disagree						I strongly agree

1. _____ X will influence my future financial security.
2. _____ X does *not* influence everyday things in my life.¹
3. _____ X influences important things in my life.
4. _____ X influences which parties and other social events I attend.
5. _____ X influences the extent to which I accept responsibilities in our relationship.

6. _____ X does *not* influence how much time I spend doing household work.¹
7. _____ X does *not* influence how I choose to spend my money.¹
8. _____ X influences the way I feel about myself.
9. _____ X does *not* influence my moods.¹
10. _____ X influences the basic values that I hold.
11. _____ X does *not* influence the opinions that I have of other important people in my life.¹
12. _____ X does *not* influence when I see, and the amount of time I spend with, my family.¹
13. _____ X influences when I see, and the amount of time I spend with, my friends.
14. _____ X does *not* influence which of my friends I see.¹
15. _____ X does *not* influence the type of career I have.¹
16. _____ X influences or will influence how much time I devote to my career.
17. _____ X does *not* influence my chances of getting a good job in the future.¹
18. _____ X influences the way I feel about the future.
19. _____ X does *not* have the capacity to influence how I act in various situations.¹
20. _____ X influences and contributes to my overall happiness.
21. _____ X does *not* influence my present financial security.¹
22. _____ X influences how I spend my free time.
23. _____ X influences when I see X and the amount of time the two of us spend together.
24. _____ X does *not* influence how I dress.¹
25. _____ X influences how I decorate my home (e.g., dorm room, apartment, house).
26. _____ X does *not* influence where I live.¹
27. _____ X influences what I watch on TV.

Now we would like you to tell us how much X affects your future plans and goals. Using the 7-point scale below, please indicate the degree to which your future plans and goals are affected by X by writing the appropriate number in the space corresponding to each item. If an area does not apply to you (e.g., you have no plans or goals in that area), write a 1.

1	2	3	4	5	6	7
not at all						a great extent
1. _____						
2. _____						
3. _____						
4. _____						
5. _____						
6. _____						
7. _____						

¹ reverse-scored item.

Příloha III. Originální položky škály pro měření individuálních rozdílů v orientaci na komunální a směnné vztahy

Clark, M. S., Mills, J., Judein, R. (2012). A theory of communal (and exchange) relationships. *In: Handbook of theories of social psychology (Vol 2)*. Van Lange, Paul A. M. (Ed.); Kruglanski, Arie W. (Ed.); Higgins, E. Tory (Ed.); Thousand Oaks, CA: Sage Publications Ltd, 232-250. str. 243

Communal Orientation Scale

1. It bothers me when other people nevléct my needs.
2. When making decision, I také other people´s needs and feelings into account.
3. I´m not especially sensitive to other people´s feelings.
4. I don´t consider myself to be a particularly helpful person.
5. I believe people should go out of their way to be helpful.
6. I don´t especially enjoy giving others aid.
7. I expect people I knot to be responsive to my needs and feelings.
8. I often go out of my way to help another person.
9. I believe it´s best not to get involved taking care of other people´s personal needs.
10. I´m not the sort of person who often dones to the aid of others.
11. When I have a need, I turn to others I knot for help.
12. When people get emotionally upset, I tend to avoid them.
13. People should keep their troubles to themselves.
14. When I have a need that others ignore, I´m hurt.

Items from the Exchange Orientatin Scale

1. When I give something to another person, I genrally expect something in return.
2. When someone buys me a gift, I try to buy that person as comparable a gift as possible.
3. I don´t think people should feel obligated to tepat me for favors.
4. I wouldn´t feel expolitied if someone failed to tepat m efor a favor.
5. I don´t Brother to keep track of benefity I have given others.
6. When people receive benefity from others, they ought to repay those others right away.
7. It´s best to make sure thinks are always kept ´even´ between two people in a relationship.
8. I usually give gifts only to people who have given me gifts in the past.
9. When someone I knot helps me out on a project, I don´t feel I have to pay them back.

Příloha IV. Originální položky Loving and Liking Scales

Rubin, Z. (1970). Measurement of romantic love. *Journal of Personality & Social Psychology*. 16, 2, 265-273. str. 267

Loving scale

1. If were feeling badly, my first duty would be to cheer him (her) up.
2. I feel that I can confide in about virtually everything.
3. I find it easy to ignore.... 's faults.
4. I would do almost anything for ...
5. I feel very possessive toward
6. If I could never be with , I would feel miserable.
7. If I were lonely, my first thought would be to seek out.
8. One of my primary concerns is "s welfare.
9. I would forgive ... for practically anything.
10. I feel responsible for's well-being.
11. When I am with, I spend a good deal of time just looking at him (her).
12. I would greatly enjoy being confided in by
13. It would be hard for me to get along without...

Liking scale

1. When I 'am with ..., we are almost always in the same mood.
2. I think that is unusually well-adjusted.
3. I would highly recommend for A responsible job.
4. In my opinion, is an exceptionally mature person.
5. I have great confidence in 's good judgment.
6. Most people would react very favorably to after a brief acquaintance.
7. I think that and I are quite similar to each other.
8. I would vote for in a class or group election.
9. I think that is one of those people who quickly wins respect.
10. I feel that is an extremely intelligent person.
11. is one of the most likable people I know.
12. is the sort of person whom I myself would like to be.
13. It seems to me that it is very easy for to gain admiration.

Příloha V. Originální položky Triangular Love Scale (po revizi 1997)

Sternberg, R. J. (1997). Construct validation of a triangular love scale. *European Journal of Social Psychology*, 27, 313-335. str. 318

Intimacy

- 02 I have a comfortable relationship with ____
- 03 I experience intimate communication with ____
- 04 I strongly desire to promote the well-being of ____
- 17 I have a relationship of mutual understanding with ____
- 18 I received considerable emotional support from ____
- 22 I am able to count on ____ in times of need
- 30 ____ is able to count on me in times of need
- 45 I value ____ greatly in my life
- 59 I am willing to share myself and my possessions with ____
- 60 I experience great happiness with ____
- 63 I feel emotionally close to ____
- 64 I give considerable emotional support to ____

Passion

- 05 I cannot imagine another person making me as happy as ____ does
- 08 There is nothing more important to me than my relationship with ____
- 11 My relationship with ____ is very romantic
- 19 I cannot imagine life without ____
- 21 I adore ____
- 32 I find myself thinking about ____ frequently during the day
- 35 Just seeing ____ is exciting for me
- 42 I find ____ very attractive physically
- 46 I idealize ____
- 55 There is something almost 'magical' about my relationship with ____
- 65 My relationship with ____ is very 'alive'
- 66 I especially like giving presents to ____

Commitment

- 07 I will always feel a strong responsibility for ____
- 23 I expect my love for ____ to last for the rest of my life
- 24 I can't imagine ending my relationship with ____
- 27 I view my relationship with ____ as permanent
- 29 I would stay with ____ through the most difficult times
- 39 I view my commitment to ____ as a matter of principle
- 47 I am certain of my love for ____
- 51 I have decided that I love ____
- 52 I am committed to maintaining my relationship with ____
- 56 I view my relationship with ____ as, in part, a thought-out decision
- 57 I could not let anything get in the way of my commitment to ____
- 58 I have confidence in the stability of my relationship with ____

Příloha VI. Originální položky Relationship Scales Questionnaire (RSQ).

<http://www.sfu.ca/psyc/faculty/bartholomew/rsq.htm>

		Not at all like me		Somewhat like me		Very much like me
1.	I find it difficult to depend on other people.	1	2	3	4	5
2.	It is very important to me to feel independent.	1	2	3	4	5
3.	I find it easy to get emotionally close to others.	1	2	3	4	5
4.	I want to merge completely with another person.	1	2	3	4	5
5.	I worry that I will be hurt if I allows myself to become too close to others.	1	2	3	4	5
6.	I am comfortable without close emotional relationships.	1	2	3	4	5
7.	I am not sure that I can always depend on others to be there when I need them.	1	2	3	4	5
8.	I want to be completely emotionally intimate with others.	1	2	3	4	5
9.	I worry about being alone.	1	2	3	4	5
10.	I am comfortable depending on other people.	1	2	3	4	5
11.	I often worry that romantic partners don't really love me.	1	2	3	4	5
12.	I find it difficult to trust others completely.	1	2	3	4	5
13.	I worry about others getting too close to me.	1	2	3	4	5
14.	I want emotionally close relationships.	1	2	3	4	5
15.	I am comfortable having other people depend on me.	1	2	3	4	5
16.	I worry that others don't value me as much as I value them.	1	2	3	4	5
17.	People are never there when you need them.	1	2	3	4	5
18.	My desire to merge completely sometimes scares people away.	1	2	3	4	5
19.	It is very important to me to feel self-sufficient.	1	2	3	4	5
20.	I am nervous when anyone gets too close to me.	1	2	3	4	5
21.	I often worry that romantic partners won't want to stay with me.	1	2	3	4	5
22.	I prefer not to have other people depend on me.	1	2	3	4	5
23.	I worry about being abandoned.	1	2	3	4	5
24.	I am somewhat uncomfortable being close to others.	1	2	3	4	5

25.	I find that others are reluctant to get as close as I would like.	1	2	3	4	5
26.	I prefer not to depend on others.	1	2	3	4	5
27.	I know that others will be there when I need them.	1	2	3	4	5
28.	I worry about having others not accept me.	1	2	3	4	5
29.	Romantic partners often want me to be closer than I feel comfortable being.	1	2	3	4	5
30.	I find it relatively easy to get close to others.	1	2	3	4	5

Příloha VII. Originální položky dotazníku Experiences in Close Relationships (ECR-R)

Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item-response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 350-365.

1. I'm afraid that I will lose my partner's love.
2. I often worry that my partner will not want to stay with me.
3. I often worry that my partner doesn't really love me.
4. I worry that romantic partners won't care about me as much as I care about them.
5. I often wish that my partner's feelings for me were as strong as my feelings for him or her.
6. I worry a lot about my relationships.
7. When my partner is out of sight, I worry that he or she might become interested in someone else.
8. When I show my feelings for romantic partners, I'm afraid they will not feel the same about me.
9. I rarely worry about my partner leaving me.
10. My romantic partner makes me doubt myself.
11. I do not often worry about being abandoned.
12. I find that my partner(s) don't want to get as close as I would like.
13. Sometimes romantic partners change their feelings about me for no apparent reason.
14. My desire to be very close sometimes scares people away.
15. I'm afraid that once a romantic partner gets to know me, he or she won't like who I really am.
16. It makes me mad that I don't get the affection and support I need from my partner.
17. I worry that I won't measure up to other people.
18. My partner only seems to notice me when I'm angry.
19. I prefer not to show a partner how I feel deep down.
20. I feel comfortable sharing my private thoughts and feelings with my partner.
21. I find it difficult to allow myself to depend on romantic partners.
22. I am very comfortable being close to romantic partners.
23. I don't feel comfortable opening up to romantic partners.
24. I prefer not to be too close to romantic partners.
25. I get uncomfortable when a romantic partner wants to be very close.
26. I find it relatively easy to get close to my partner.
27. It's not difficult for me to get close to my partner.
28. I usually discuss my problems and concerns with my partner.
29. It helps to turn to my romantic partner in times of need.
30. I tell my partner just about everything.
31. I talk things over with my partner.
32. I am nervous when partners get too close to me.
33. I feel comfortable depending on romantic partners.
34. I find it easy to depend on romantic partners.
35. It's easy for me to be affectionate with my partner.
36. My partner really understands me and my needs.

Příloha VIII. Obsah kategorií v rámci vyhodnocení prototypického výzkumu (v abecedním pořadí)

budoucnost	city	intimita	láska	osobnost	otevřenost	podpora
smysl života	citová vázanost	věrnost	zamilovanost	citlivost	otevřená komunikace	pomoc
naplnění snů	sympatie	možnost svěřit se se vším	milovaná osoba	laskavost	upřímnost	opora
	spříznění	důvěra	je vším	lidskost	Prostor vyjádřit se	obětavost
	souznění	ví o mě skoro vše	hloubka vztahu	nezištnost	komunikace	ochrana
	sounáležitost	blízkost	záleží mi na nich	nezkaženost	bez přetvářky	rada
	součást mne	sdílení	mít rád	poctivost	možnost sdělit kritiku	ochota
	něžnost		stesk	pracovitost	naslouchání	ochranářství
	vzájemnost		víc než přátelství	sebedůvěra	možnost získat zpětnou vazbu	je tu pro mě
	bezpodmínečné přijetí		milující	skromnost	žádná tabu	rádce
	náklonnost		jedinečnost	šetrnost		spolehnutí
			ve všem nejbližší	trpělivost		odpuštění
				výřečnost		řešení problémů
				zásadovost		
				zdvořilost		

porozumění	přátelství	respekt	sex	spokojenost	společné zážitky a zájmy	starostlivost	trvalost	zábava
pochopení	kamarád	obdiv	přitažlivost	bez problémů	láska ke zvířatům	bezpečí	zvyk	nenudím se s ním
	nejlepší přátelství	úcta	vášeň	harmonie	společný čas	pozornost	setrvačnost	vždy dobrá zábava
	známe se		jiskření	pohoda	záliby		návyk	smích
	soudržnost		touha	radost	společné vzpomínky		jistota	humor
	partnerství		žárlivost	šťěstí	sdílení domácnosti		nezapomenutelný	
				klid	společné hodnoty			
				chtít potěšit	podobnost názorů			
				uspokojení	společný život			
				nestresující	radost z cestování			
					máme si co říct			
					podobné životní etapy			
					společná historie			
					společný pes			
					společné názory			

**Příloha IX. Kompletní seznam charakteristik těsných
interpersonálních vztahů (řazeno podle celkové četnosti)**

četnost		43	112	65	45	110
průměr. délka vztahu		12,7	14,6	4,4	21,2	11,3
	celkem	muži	ženy	partner/ka	manžel/ka	partnerský vztah
intimita	96	13	70	46	17	63
podpora	88	14	74	34	15	49
láska	86	25	61	36	40	76
otevřenost	56	4	52	27	4	31
společné zážitky a zájmy	49	8	41	18	16	34
přátelství	39	7	32	15	11	26
porozumění	31	6	25	15	11	26
tolerance	25	7	18	13	9	22
spokojenost	24	8	16	13	4	17
spolehlivost	22	6	16	3	10	13
trvalost	22	8	14	7	7	14
starostlivost	21	2	19	8	5	13
city	20	7	13	10	6	16
respekt	17	8	9	4	9	13
osobnost	16	2	14	3	9	12
zábava	14	1	13	9	2	11
sex	14	5	9	9	5	14
jedinečnost	8	1	7	3	1	4
budoucnost	8	1	7	6	0	6
děti	8	2	6	1	7	8
odpovědnost	7	4	3	0	5	5
empatie	5	0	5	3	0	3
zázemí	4	0	4	3	0	3
oddanost	4	3	1	1	3	4
vděčnost	2	1	1	0	0	0
ničím	2	1	1	0	2	2
svoboda	2	0	2	1	1	2
boj s rodiči	1	0	1	0	0	0
genetické pokračování	1	1	0	0	0	0
hrdost	1	1	0	0	0	0
nádherný	1	0	1	0	0	0
obohacení	1	0	1	0	0	0
poučení	1	0	1	0	0	0
pyšnost	1	0	1	0	0	0
starost	1	0	1	0	0	0
bohyně	1	1	0	1	0	1
intenzita	1	0	1	1	0	1
lidské teplo	1	0	1	1	0	1
není mu lhostejné okolí	1	0	1	0	1	1
pohlazení po duši	1	0	1	1	0	1
ponorka	1	0	1	0	1	1
pracujeme na vztahu	1	0	1	1	0	1
přítomnost	1	0	1	1	0	1
rozmanitost	1	1	0	1	0	1
součást rodiny	1	0	1	1	0	1
souhra	1	1	0	0	1	1
tajemství	1	0	1	0	1	1
věkový rozdíl	1	1	0	1	0	1
závislost	1	0	1	0	1	1

četnost		10	14	9	33	12
průměr. délka vztahu		26,3	25,5	23,1	25,1	9,3
	celkem	k sourozenci	k rodiči	k dítěti	rodinný vztah	přátelský vztah
intimita	96	7	4	4	15	5
podpora	88	11	13	4	28	11
láska	86	1	5	4	10	0
otevřenost	56	5	5	1	11	14
společné zážitky a zájmy	49	7	2	1	10	5
přátelství	39	2	6	2	10	3
porozumění	31	2	2	0	4	1
tolerance	25	1	0	0	1	2
spokojenost	24	0	2	2	4	3
spolehlivost	22	2	3	0	5	4
trvalost	22	3	3	0	6	2
starostlivost	21	2	4	1	7	1
city	20	1	1	2	4	0
respekt	17	0	1	2	3	1
osobnost	16	2	1	0	3	1
zábava	14	0	3	0	3	0
sex	14	0	0	0	0	0
jedinečnost	8	1	0	3	4	0
budoucnost	8	0	0	2	2	0
děti	8	0	0	0	0	0
odpovědnost	7	0	1	1	2	0
empatie	5	0	1	0	1	1
zázemí	4	0	1	0	1	0
oddanost	4	0	0	0	0	0
vděčnost	2	0	2	0	2	0
ničím	2	0	0	0	0	0
svoboda	2	0	0	0	0	0
boj s rodiči	1	1	0	0	1	0
genetické pokračování	1	0	0	1	1	0
hrdost	1	0	0	1	1	0
nádherný	1	0	1	0	1	0
obohacení	1	0	0	1	1	0
poučení	1	0	0	1	1	0
pyšnost	1	0	1	0	1	0
starost	1	0	0	1	1	0
bohyně	1	0	0	0	0	0
intenzita	1	0	0	0	0	0
lidské teplo	1	0	0	0	0	0
není mu lhostejné okolí	1	0	0	0	0	0
pohlazení po duši	1	0	0	0	0	0
Ponorka	1	0	0	0	0	0
pracujeme na vztahu	1	0	0	0	0	0
přítomnost	1	0	0	0	0	0
rozmanitost	1	0	0	0	0	0
Součást rodiny	1	0	0	0	0	0
Souhra	1	0	0	0	0	0
tajemství	1	0	0	0	0	0
věkový rozdíl	1	0	0	0	0	0
Závislost	1	0	0	0	0	0

**Příloha X. Kompletní seznam charakteristik rodinných vztahů
s rozdělením na jednotlivé podkategorie (řazeno podle četnosti
souhrnných rodinných vztahů)**

	četnost	10		14		9		33	
Průměrná délka vztahu		26,3		25,5		23,1		25,1	
	celkem	k sourozenci	v %	k rodiči	v %	k dítěti	v %	rodinný vztah	% četnost
Podpora	88	11	110	13	92,9	4	44,4	28	84,85
Intimita	96	7	70	4	28,6	4	44,4	15	45,45
Otevřenost	56	5	50	5	35,7	1	11,1	11	33,33
Láska	86	1	10	5	35,7	4	44,4	10	30,30
Společné zážitky a zájmy	49	7	70	2	14,3	1	11,1	10	30,30
Přátelství	39	2	20	6	42,9	2	22,2	10	30,30
Starostlivost	21	2	20	4	28,6	1	11,1	7	21,21
Trvalost	22	3	30	3	21,4	0	0,0	6	18,18
Spolehlivost	22	2	20	3	21,4	0	0,0	5	15,15
Porozumění	31	2	20	2	14,3	0	0,0	4	12,12
Spokojenost	24	0	0	2	14,3	2	22,2	4	12,12
City	20	1	10	1	7,1	2	22,2	4	12,12
Jedinečnost	8	1	10	0	0,0	3	33,3	4	12,12
Respekt	17	0	0	1	7,1	2	22,2	3	9,09
Osobnost	16	2	20	1	7,1	0	0,0	3	9,09
Zábava	14	0	0	3	21,4	0	0,0	3	9,09
Budoucnost	8	0	0	0	0,0	2	22,2	2	6,06
Odpovědnost	7	0	0	1	7,1	1	11,1	2	6,06
Vděčnost	2	0	0	2	14,3	0	0,0	2	6,06
Tolerance	25	1	10	0	0,0	0	0,0	1	3,03
Empatie	5	0	0	1	7,1	0	0,0	1	3,03
Zázemí	4	0	0	1	7,1	0	0,0	1	3,03
Boj s rodiči	1	1	10	0	0,0	0	0,0	1	3,03
Genetické pokračování	1	0	0	0	0,0	1	11,1	1	3,03
Hrdost	1	0	0	0	0,0	1	11,1	1	3,03
Nádherný	1	0	0	1	7,1	0	0,0	1	3,03
Obohacení	1	0	0	0	0,0	1	11,1	1	3,03
Poučení	1	0	0	0	0,0	1	11,1	1	3,03
Pyšnost	1	0	0	1	7,1	0	0,0	1	3,03
Starost	1	0	0	0	0,0	1	11,1	1	3,03

Příloha XI. Dotazník těsnosti vztahu pro partnerské a manželské vztahy

(DOTEV) – verze tužka-papír

Dotazník těsnosti vztahu (pro partnerské a manželské vztahy)

Identifikační kód
(pro identifikaci partnerských
dvojic si oba zvolte jedinečný
8-mi místný kód tvořený
kombinací písmen a čísel)

Cílem tohoto dotazníku je prozkoumat nejrůznější aspekty Vašeho partnerského vztahu. U níže uvedených tvrzení odpovídejte podle toho,

jak Vy sám/sama subjektivně vnímáte svůj vztah k partnerovi, společným činnostem či chování Vašeho partnera/ky.

Informace o Vás:

Vaše pohlaví: muž žena

Váš věk: _____

Délka trvání vztahu (v letech): _____

Jak často se s partnerem vidáte: denně několikrát za týden několikrát za měsíc

několikrát za půl roku méně často

Jak často jste s partnerem v kontaktu (telefon, e-mail, sociální sítě):

denně několikrát za týden několikrát za měsíc

několikrát za půl roku méně často

Ohodnoťte na škále 1 - 10 nakolik je Váš vztah s partnerem harmonický:

nefunguje (vůbec neuspokojuje mé potřeby)										ideální (plně harmonický a uspokojující)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Přečtěte si pozorně následující tvrzení. Křížkem označte, nakolik s daným tvrzením souhlasíte.

Vztah hodnotěte vždy ze svého pohledu a v situacích, které jsou pro Váš vztah nejtypičtější.

Pokud si některou ze svých odpovědí rozmyslíte a budete ji chtít změnit, původní křížek přeškrtejte.

Nový křížek ve správné kolonce navíc podtrhněte, aby bylo jasné, která odpověď platí.

Na závěr zkontrolujte, zda jsou vyplněné všechny položky dotazníku.

1. Činnosti, které děláme společně, nám přinášejí potěšení.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

2. Náš vztah se vyznačuje vzájemnou důvěrou.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

3. Za dobu trvání našeho vztahu se naše reakce sblížily – jsme si více podobní v reagování a prožívání konkrétních situací.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

4. Společně prožité intimnosti nás spojují.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

5. Společně se podporujeme a vzájemně odměňujeme za rozvíjení a upevňování našeho vztahu.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

6. V každém z nás je něco z druhého.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

7. Vzájemně jsme si s partnerem/kou oporou a můžeme se spolehnout jeden na druhého.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

8. S partnerem/kou se vzájemně respektujeme v našich názorech a postojích.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

9. S partnerem/kou se oba cítíme v našem vztahu maximálně spokojeni.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

10. Při dosahování svých potřeb a zájmů jsme na sobě vzájemně závislí.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

11. Cítíme se zavázáni pokračovat v našem vztahu.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

12. O vykonávání nejrůznějších povinností se s partnerem/kou dělíme.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

13. Vzájemně si důvěřujeme.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

14. Společně prožité události prožíváme stejně nebo podobně.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

15. S partnerem/kou otevřeně hovoříme o intimních záležitostech.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

16. Moje snaha o uchování a rozvíjení našeho vztahu je přibližně stejná jako u mé/ho partnera/ky.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

17. V našem vztahu prožíváme radost i smutek vzájemně – dělíme se o své radosti i strasti.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

18. Vzájemně se podporujeme ve svých zájmech a potřebách.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

19. Vzájemný respekt k názoru druhého je u obou z nás přibližně vyvážený.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

20. K oboustranné spokojenosti ve vztahu přispíváme oba přibližně stejným dílem.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

21. Při uspokojování našich individuálních potřeb a zájmů jsme na sobě vzájemně přibližně stejně závislí.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

22. Naš vztah spojuje přibližně rovnocenný závazek jednoho vůči druhému.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

23. Svůj čas rád/a věnuji v prospěch plnění společných povinností.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

24. Nebojím se zneužití důvěrných informací partnerem/kou.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

25. Umím odhadnout reakce partnera/ky na určitou situaci.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

26. Bez obav mohu partnerovi/ce sdělovat své nejintimnější pocity.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

27. Uspokojení svých vlastních potřeb či zájmů neváhám obětovat ve prospěch partnera/ky.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

28. Jsem pyšný/á na svého partnera/ku.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

29. Ve složitých situacích se mohu spolehnout na podporu a pomoc partnera/ky.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

30. Plně respektuji partnerovy/činy názory a postoje.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

31. V současném vztahu mi nic nechybí ke spokojenosti.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

32. Při dosahování svých potřeb a zájmů se cítím zcela závislý/á na partnerovi/ce.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

33. Cítím se být partnerovi/ce nějakým způsobem zavázán/a.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

34. Můj/moje partner/ka ochotně věnuje čas plnění společných povinností.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

35. Partner/ka mi plně důvěřuje.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

36. Partner/ka umí předvídat mé vlastní reakce na konkrétní situace.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

37. Partner/ka nemá zábrany hovořit se mnou o svých intimních pocitech.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

38. Partner/ka se neváhá obětovat pro uspokojení mých vlastních potřeb či zájmů.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

39. Partner/ka se těší z mých úspěchů.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

40. Partner/ka mne vnímá jako na oporu při řešení svízelných situací.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

41. Partner/ka má pochopení pro mé názory a postoje.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

42. Partner/ka se v našem vztahu cítí spokojený/á.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

43. Partner/ka je ve svém chování a rozhodování závislý/á na mém názoru.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

44. Partner/ka se cítí vůči mně nějakým způsobem zavázána.

Zcela souhlasím	Souhlasím	Nejsem si jist/á	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

Na závěr, prosím, křížkem na této škále ohodnoťte další aspekty vaše vzájemného vztahu:

	MIN									MAX
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 (ideál)
Jak <u>blízký</u> je váš vzájemný vztah?										
Jak velký cítíte <u>závazek</u> k Vašemu protějšku ?										
Jak hodnotíte vaši <u>vzájemnou závislost</u> ve vašem vztahu?										
Jak silnou <u>důvěrou</u> je charakterizován váš vztah?										
Jak silnou <u>intimitu</u> (výlučnost) cítíte ve vašem vztahu?										

Příloha XII Dotazník RCI po překladu do češtiny a navazujících úpravách (jakožto součást metody DOTEV při administraci)

ČAS

Pokuste se odhadnout, kolik času obvykle během dne trávíte osamotě s touto osobou (případně se dané činnosti nikdo jiný aktivně neúčastní) dále označovaná jako "X".

Čas vždy zapište v minutách.

Den rozdělte do tří částí: dopoledne, odpoledne a večer. Tyto časové údaje ovšem stanovte podle svého vlastního denního režimu (například pokud pracujete v noci, vaše "dopoledne" může reálně být odpoledne, ale pro vás je to doba definovaná jako „čas po probuzení“). Vzpomeňte si na uplynulý týden a poznamenejte průměrnou dobu (průměr za jeden den, rozděleno podle tří výše zmíněných časových úseků) strávenou s osobou X osamotě, bez přítomnosti kohokoliv dalšího. Pokud jste s osobou X v některých úsecích nestrávili osamotě čas vůbec, zapište si 0 minut.

1. Jakou průměrnou dobu za den jste BĚHEM UPLYNULÉHO TÝDNE strávili s osobou X osamotě DOPOLEDNE (tedy od chvíle probuzení do 12 hodin v poledne)? Napiště počet minut. *

Např. 260 min

2. Jakou průměrnou dobu za den jste BĚHEM UPLYNULÉHO TÝDNE strávili s osobou X osamotě ODPOLEDNE (tedy od 12 hodin v poledne do 18 hodin)? *

Např. 3 hod 26 min

3. Jakou průměrnou dobu za den jste BĚHEM UPLYNULÉHO TÝDNE strávili s osobou X osamotě VEČER (tedy od 18 hodin do chvíle, kdy jste šli spát)? *

Např. 3 hod 26 min

Činnosti

4. Jak typický byl uplynulý týden ve srovnání s „běžnou“ dobou, kterou s osobou X obvykle osamotě trávíte? *

- Typický
 Netypický

Pokud jste u otázky 4. zaškrtnuli možnost "netypický", napište zde, proč šlo o netypický týden - v čem se lišil od ostatních?

5. Zatrhněte všechny činnosti, kterým jste se za poslední týden věnovali osamotě s osobou X (případně se dané činnosti nikdo jiný aktivně neúčastní). Zatrhněte pouze ty činnosti, kterým jste se věnovali pouze společně s osobou X a u kterých nebyli přítomni jiní lidé. *

Za uplynulý týden jsem se pouze s osobou X věnoval/a následujícím činnostem: (zatrhněte všechny činnosti, pro které platí výše zmíněné)

- praní prádla
 vaření
 návštěva dražby / prodeje starožitností
 návštěva přednášky či prezentace mimo třídu/školu
 návštěva restaurace
 běžný nákup
 procházka / projížďka autem
 povídání o osobních záležitostech
 návštěva muzea / kulturní akce
 plánování večírku / společenské akce
 účast při hodině / výuce
 výlet (např. dovolená nebo víkend)
 úklid domu / bytu
 návštěva kostela / náboženské akce
 práce na domácích úkolech
 sexuální kontakt
 povídání o neosobních záležitostech
 návštěva obchodu s oblečením
 telefonický hovor
 návštěva kina
 společné jídlo
 sportovní aktivita
 venkovní aktivita (např. jízda na lodičkách, bruslení...)
 návštěva divadla
 návštěva hospody / baru / restaurace
 návštěva rodiny
 návštěva přátel

- návštěva obchodního centra, knihkupectví, domácích potřeb atd.
- hraní karet / deskových her / počítačových her
- návštěva sportovní události
- cvičení (např. běh, aerobik...)
- vycházka / výlet (např. piknik, ZOO, rybník)
- aktivita ve volné přírodě (např. túra, rybaření, les)
- návštěva koncertu
- tanec
- návštěva večírku
- hraní hudby / zpěv

Vzájemnost

Následující otázky se týkají toho, do jaké míry osoba X ovlivňuje vaše myšlení, pocity a chování. Uveďte, do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími výroky.

1) X ovlivní mé budoucí finanční zabezpečení. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím**2) X NEmá vliv na každodenní záležitosti v mém životě. ***

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím**3) X ovlivňuje důležité záležitosti v mém životě. ***

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím**4) X má vliv na to, jakých večírků a společenských akcí se účastním. ***

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím**5) X má vliv na to, do jaké míry se ujímám odpovědnosti v našem vztahu. ***

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím**6) X NEmá vliv na to, kolik času trávím staráním se o domácnost. ***

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

7) X NEmá vliv na to, za co utrácím své peníze. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

8) X má vliv na to, jaký mám ze sebe pocit. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

9) X NEmá vliv na moje nálady. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

10) X má vliv na to, jaké základní hodnoty ctím. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

11) X NEovlivňuje můj názor na další důležité osoby v mém životě. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

12) X NEmá vliv na to, kdy se vidím se svou rodinou a kolik času s ní trávím. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

13) X má vliv na to, kdy se vidím se svými přáteli a kolik času s nimi trávím. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

14) X NEmá vliv na to, se kterými ze svých přátel se vidám. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

15) X nemá vliv na to, jakou profesi si volím. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

16) X ovlivňuje či ovlivní, kolik času věnuji své profesi. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

17) X NEmá vliv na to, zda v budoucnu přijmu dobrou pracovní pozici. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

18) X má vliv na to, jaký mám pocit z budoucnosti. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

19) X NEovlivňuje to, jak v různých situacích jedním *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

20) X má vliv na a přispívá mému obecnému pocitu štěstí. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

21) X NEmá vliv na mé stávající finanční zabezpečení *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

22) X má vliv na to, jak trávím volný čas *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

23) X má vliv na to, kdy se s ní(m) vídám a kolik času spolu trávíme. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

24) X NEmá vliv na to, jak se oblékám. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

25) X má vliv na vybavení mého domu/bytu (např. mého pokoje). *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

26) X NEmá vliv na to, kde žiji. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

27) X má vliv na to, na co se dívám v TV. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec nesouhlasím Zcela souhlasím

Ovlivňování

Nyní uveďte, do jaké míry osoba X ovlivňuje vaše budoucí cíle a plány. Uveďte, do jaké míry osoba X ovlivňuje vaše budoucí cíle a plány.

Pokud se vás některá oblast netýká (např. v této oblasti žádné cíle či plány nemáte), napište 1.

1) Mé plány na dovolenou *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec neovlivňuje Zcela zásadně ovlivňuje

2) Mé plány na sňatek *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec neovlivňuje Zcela zásadně ovlivňuje

3) Mé plány na pořízení rodiny (dětí) *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec neovlivňuje Zcela zásadně ovlivňuje

4) Mé plány na významné investice (dům, auto atd.) *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec neovlivňuje Zcela zásadně ovlivňuje

5) Mé plány být členem klubu / společenské organizace / spolku / církve...

*

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec neovlivňuje Zcela zásadně ovlivňuje

6) Mé plány související se školou (vzděláním). *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec neovlivňuje Zcela zásadně ovlivňuje

7) Mé plány na dosažení určité životní úrovně. *

1 2 3 4 5 6 7

Vůbec neovlivňuje Zcela zásadně ovlivňuje

Příloha XIII - T-test pro 2 nezávislé výběry, rozložení hrubých skóre
DOTEV muži/ženy (kompletní výstup, počítáno v PSPP)

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	95% Confidence Interval of the Difference	
									<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
harmonie	Equal variances assumed	,02	,90	-,11	142,00	,91	-,04	,36	-,75	,67
	Equal variances not assumed			-,11	83,97	,91	-,04	,36	-,75	,67
faktorA	Equal variances assumed	2,18	,14	-,93	142,00	,35	-,40	,40	-1,18	,39
	Equal variances not assumed			-,99	95,57	,32	-,40	,40	-1,19	,40
faktorD	Equal variances assumed	,94	,33	,10	142,00	,92	,05	,48	-,89	1,00
	Equal variances not assumed			,11	93,68	,91	,05	,48	-,90	1,00
faktorE	Equal variances assumed	1,60	,21	,52	142,00	,60	,22	,39	-,56	,99
	Equal variances not assumed			,55	96,07	,58	,22	,39	-,56	,99
faktorI	Equal variances assumed	,39	,53	,93	142,00	,35	,57	,62	-,66	1,81
	Equal variances not assumed			,92	78,79	,36	,57	,62	-,67	1,81
faktorM	Equal variances assumed	1,38	,24	-1,29	142,00	,20	-,63	,47	-1,56	,29
	Equal variances not assumed			-1,36	93,26	,18	-,63	,47	-1,56	,29
faktorO	Equal variances assumed	,01	,93	-,43	142,00	,67	-,20	,46	-1,10	,70
	Equal variances not assumed			-,44	85,62	,66	-,20	,46	-1,11	,71
faktorP	Equal variances assumed	,35	,56	,14	142,00	,89	,07	,46	-,84	,98
	Equal variances not assumed			,15	92,47	,88	,07	,46	-,84	,98
faktorR	Equal variances assumed	3,16	,08	-,36	142,00	,72	-,16	,40	-,96	,63
	Equal variances not assumed			-,41	108,55	,69	-,16	,40	-,96	,63
faktorS	Equal variances assumed	,35	,55	-,27	142,00	,79	-,14	,55	-1,23	,94
	Equal variances not assumed			-,26	78,53	,79	-,14	,55	-1,24	,95
faktorV	Equal variances assumed	,16	,69	,54	142,00	,59	,29	,55	-,79	1,38
	Equal variances not assumed			,54	82,08	,59	,29	,55	-,80	1,39
faktorZ	Equal variances assumed	,00	,95	-1,75	142,00	,08	-,85	,50	-1,84	,13
	Equal variances not assumed			-1,72	78,88	,09	-,85	,50	-1,84	,14
DOTEV_total	Equal variances assumed	,03	,87	-,29	142,00	,78	-1,19	4,01	-9,12	6,74
	Equal variances not assumed			-,30	89,31	,77	-1,19	4,01	-9,16	6,78

Correlations

		<i>DOTEV_total</i>	<i>harmonie</i>	<i>faktorA</i>	<i>faktorD</i>	<i>faktorE</i>	<i>faktorI</i>	<i>faktorM</i>	<i>faktorO</i>	<i>faktorP</i>	<i>faktorR</i>	<i>faktorS</i>	<i>faktorV</i>	<i>faktorZ</i>
<i>DOTEV_total</i>	<i>Pearson Correlation</i>	1,00	,75	,74	,83	,80	,72	,85	,86	,87	,78	,86	,56	,58
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>harmonie</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,75	1,00	,63	,69	,52	,59	,64	,70	,68	,56	,75	,25	,31
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorA</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,74	,63	1,00	,56	,54	,45	,66	,65	,63	,55	,60	,34	,32
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorD</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,83	,69	,56	1,00	,70	,64	,65	,75	,78	,65	,72	,26	,35
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorE</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,80	,52	,54	,70	1,00	,57	,60	,65	,67	,62	,61	,42	,39
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorI</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,72	,59	,45	,64	,57	1,00	,51	,64	,56	,47	,61	,23	,27
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,01	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorM</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,85	,64	,66	,65	,60	,51	1,00	,73	,73	,69	,70	,46	,44
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorO</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,86	,70	,65	,75	,65	,64	,73	1,00	,81	,68	,75	,28	,39
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorP</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,87	,68	,63	,78	,67	,56	,73	,81	1,00	,76	,79	,33	,37
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorR</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,78	,56	,55	,65	,62	,47	,69	,68	,76	1,00	,64	,31	,34
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorS</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,86	,75	,60	,72	,61	,61	,70	,75	,79	,64	1,00	,38	,39
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorV</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,56	,25	,34	,26	,42	,23	,46	,28	,33	,31	,38	1,00	,62
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00	,01	,00	,00	,00	,00	,00		,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorZ</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,58	,31	,32	,35	,39	,27	,44	,39	,37	,34	,39	,62	1,00
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144

Příloha XIV - Kompletní výsledky korelační analýzy kategorií DOTEV s celkovým skóre (počítáno v PSPP)

Correlations

		<i>faktorA</i>	<i>faktorD</i>	<i>faktorE</i>	<i>faktorI</i>	<i>faktorM</i>	<i>faktorO</i>	<i>faktorP</i>	<i>faktorR</i>	<i>faktorS</i>	<i>faktorV</i>	<i>faktorZ</i>	<i>DOTEV_total</i>
<i>faktorA</i>	<i>Pearson Correlation</i>	1,00	,56	,54	,45	,66	,65	,63	,55	,60	,34	,32	,74
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorD</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,56	1,00	,70	,64	,65	,75	,78	,65	,72	,26	,35	,83
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorE</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,54	,70	1,00	,57	,60	,65	,67	,62	,61	,42	,39	,80
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorI</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,45	,64	,57	1,00	,51	,64	,56	,47	,61	,23	,27	,72
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,01	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorM</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,66	,65	,60	,51	1,00	,73	,73	,69	,70	,46	,44	,85
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorO</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,65	,75	,65	,64	,73	1,00	,81	,68	,75	,28	,39	,86
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorP</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,63	,78	,67	,56	,73	,81	1,00	,76	,79	,33	,37	,87
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorR</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,55	,65	,62	,47	,69	,68	,76	1,00	,64	,31	,34	,78
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorS</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,60	,72	,61	,61	,70	,75	,79	,64	1,00	,38	,39	,86
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorV</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,34	,26	,42	,23	,46	,28	,33	,31	,38	1,00	,62	,56
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,01	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorZ</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,32	,35	,39	,27	,44	,39	,37	,34	,39	,62	1,00	,58
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00		,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>DOTEV_total</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,74	,83	,80	,72	,85	,86	,87	,78	,86	,56	,58	1,00
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144

Příloha XV - Kompletní výsledky korelační analýzy kategorií DOTEV s jejich očištěnými celkovými skóry

(počítáno v PSPP)

Correlations

		6DOTEV_0cistene_A	6DOTEV_0cistene_B	6DOTEV_0cistene_E	6DOTEV_0cistene_I	6DOTEV_0cistene_M	6DOTEV_0cistene_O	6DOTEV_0cistene_P	6DOTEV_0cistene_R	6DOTEV_0cistene_S	6DOTEV_0cistene_V	6DOTEV_0cistene_Z
faktorA	Pearson Correlation	,88	,74	,74	,74	,73	,73	,74	,74	,74	,74	,74
	Sig. (2-tailed)	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	N	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
faktorB	Pearson Correlation	,84	,79	,83	,82	,84	,83	,83	,83	,83	,86	,86
	Sig. (2-tailed)	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	N	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
faktorE	Pearson Correlation	,80	,79	,75	,79	,80	,80	,80	,79	,80	,79	,79
	Sig. (2-tailed)	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	N	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
faktorI	Pearson Correlation	,72	,71	,72	,63	,73	,71	,73	,73	,72	,74	,74
	Sig. (2-tailed)	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	N	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
faktorM	Pearson Correlation	,84	,85	,85	,86	,81	,85	,85	,84	,85	,84	,84
	Sig. (2-tailed)	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	N	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
faktorO	Pearson Correlation	,86	,86	,86	,85	,86	,83	,85	,86	,86	,88	,88
	Sig. (2-tailed)	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	N	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
faktorP	Pearson Correlation	,87	,87	,88	,88	,87	,87	,84	,86	,87	,89	,89
	Sig. (2-tailed)	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	N	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
faktorR	Pearson Correlation	,79	,78	,78	,80	,78	,78	,77	,74	,79	,80	,80
	Sig. (2-tailed)	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	N	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
faktorS	Pearson Correlation	,86	,85	,86	,85	,86	,85	,85	,86	,81	,86	,86
	Sig. (2-tailed)	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	N	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
faktorV	Pearson Correlation	,56	,58	,56	,58	,56	,58	,57	,57	,57	,45	,45
	Sig. (2-tailed)	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	N	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
faktorZ	Pearson Correlation	,59	,60	,59	,60	,59	,60	,59	,60	,60	,53	,53
	Sig. (2-tailed)	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	N	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144

Příloha XVI - Kompletní výsledky korelační analýzy kategorií DOTEV a skóre RCI (počítáno v PSPP)

Correlations

		<i>RCI_total</i>	<i>DOTEV_total</i>	<i>faktorA</i>	<i>faktorD</i>	<i>faktorE</i>	<i>faktorI</i>	<i>faktorM</i>	<i>faktorO</i>	<i>faktorP</i>	<i>faktorR</i>	<i>faktorS</i>	<i>faktorV</i>	<i>faktorZ</i>
<i>RCI_total</i>	<i>Pearson Correlation</i>	1,00	,20	,10	,15	,18	,12	,13	,08	,14	,12	,16	,24	,29
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		,01	,24	,08	,03	,15	,13	,33	,10	,14	,05	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>DOTEV_total</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,20	1,00	,74	,83	,80	,72	,85	,86	,87	,78	,86	,56	,58
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,01		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorA</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,10	,74	1,00	,56	,54	,45	,66	,65	,63	,55	,60	,34	,32
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,24	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorD</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,15	,83	,56	1,00	,70	,64	,65	,75	,78	,65	,72	,26	,35
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,08	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorE</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,18	,80	,54	,70	1,00	,57	,60	,65	,67	,62	,61	,42	,39
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,03	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorI</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,12	,72	,45	,64	,57	1,00	,51	,64	,56	,47	,61	,23	,27
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,15	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,01	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorM</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,13	,85	,66	,65	,60	,51	1,00	,73	,73	,69	,70	,46	,44
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,13	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorO</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,08	,86	,65	,75	,65	,64	,73	1,00	,81	,68	,75	,28	,39
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,33	,00	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorP</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,14	,87	,63	,78	,67	,56	,73	,81	1,00	,76	,79	,33	,37
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,10	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorR</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,12	,78	,55	,65	,62	,47	,69	,68	,76	1,00	,64	,31	,34
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,14	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorS</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,16	,86	,60	,72	,61	,61	,70	,75	,79	,64	1,00	,38	,39
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,05	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00		,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorV</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,24	,56	,34	,26	,42	,23	,46	,28	,33	,31	,38	1,00	,62
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00	,01	,00	,00	,00	,00	,00		,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>faktorZ</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,29	,58	,32	,35	,39	,27	,44	,39	,37	,34	,39	,62	1,00
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	,00	
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144	144

Příloha XVII – Reliabilita metody DOTEV – Crombachovo alfa

(počítáno v PSPP)

SCALE: ANV

Case Processing Summary

	N	%
Cases Valid	144	97,30
Excluded	4	2,70
Total	148	100,00

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,95	44

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
o1fA	167,08	503,01	,60	,95
o1fD	167,05	496,97	,69	,95
o1fE	167,30	500,25	,60	,95
o1fI	166,95	504,93	,56	,95
o1fM	167,47	493,44	,71	,95
o1fO	167,51	495,08	,67	,95
o1fP	166,89	496,06	,71	,95
o1fR	167,29	503,59	,62	,95
o1fS	167,46	491,55	,75	,95
o1fV	167,99	503,17	,42	,95
o1fZ	167,27	502,30	,45	,95
o2fA	167,34	504,91	,42	,95
o2fD	167,09	493,84	,69	,95
o2fE	167,44	498,96	,62	,95
o2fI	167,33	496,97	,53	,95
o2fM	167,47	494,03	,67	,95
o2fO	167,12	499,44	,65	,95
o2fP	167,22	496,47	,70	,95
o2fR	167,43	498,11	,68	,95
o2fS	167,52	500,43	,62	,95
o2fV	167,76	499,73	,56	,95
o2fZ	167,32	496,81	,65	,95
o3fA	167,46	507,70	,44	,95
o3fD	166,84	502,43	,61	,95
o3fE	167,03	512,96	,31	,95
o3fI	167,23	492,15	,64	,95
o3fM	167,56	509,90	,31	,96
o3fO	167,00	500,20	,66	,95
o3fP	166,83	497,43	,73	,95
o3fR	167,33	507,06	,48	,95
o3fS	167,74	487,76	,71	,95
o3fV	168,47	512,78	,20	,96
o3fZ	168,04	515,35	,14	,96
o4fA	167,60	502,32	,54	,95
o4fD	167,26	497,93	,64	,95
o4fE	167,46	501,09	,56	,95
o4fI	167,52	493,09	,58	,95
o4fM	167,74	494,63	,62	,95
o4fO	167,00	501,31	,63	,95
o4fP	167,17	500,47	,61	,95
o4fR	167,53	499,02	,63	,95
o4fS	167,43	501,53	,62	,95
o4fV	168,53	505,50	,39	,95
o4fZ	168,35	511,31	,27	,96

**Příloha XVIII – Faktorová analýza položek DOTEV - eigenvalue vyšší než 1,
použita rotace Varimax (počítáno v PSPP)**

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	16,45	37,39	37,39	16,45	37,39	37,39	8,97	20,40	20,40
2	2,98	6,78	44,17	2,98	6,78	44,17	3,45	7,85	28,25
3	2,09	4,75	48,93	2,09	4,75	48,93	3,69	8,39	36,63
4	1,88	4,26	53,19	1,88	4,26	53,19	2,30	5,22	41,85
5	1,45	3,30	56,49	1,45	3,30	56,49	3,25	7,39	49,24
6	1,33	3,03	59,52	1,33	3,03	59,52	2,20	5,00	54,24
7	1,22	2,78	62,29	1,22	2,78	62,29	1,86	4,22	58,46
8	1,13	2,58	64,87	1,13	2,58	64,87	1,92	4,36	62,82
9	1,07	2,43	67,30	1,07	2,43	67,30	1,97	4,47	67,30
10	,98	2,22	69,52						
11	,90	2,04	71,56						
12	,89	2,02	73,59						
13	,85	1,92	75,51						
14	,76	1,73	77,24						
15	,69	1,58	78,82						
16	,67	1,52	80,34						
17	,65	1,47	81,81						
18	,57	1,29	83,11						
19	,53	1,21	84,32						
20	,51	1,17	85,49						
21	,49	1,11	86,59						
22	,47	1,07	87,66						
23	,45	1,02	88,68						
24	,42	,96	89,64						
25	,40	,91	90,55						
26	,38	,86	91,41						
27	,35	,79	92,20						
28	,32	,74	92,94						
29	,32	,72	93,66						
30	,29	,67	94,33						
31	,28	,64	94,97						
32	,27	,61	95,58						
33	,24	,54	96,13						
34	,22	,51	96,63						
35	,21	,48	97,11						
36	,20	,44	97,55						
37	,18	,42	97,97						
38	,16	,37	98,34						
39	,16	,37	98,71						
40	,15	,33	99,05						
41	,14	,31	99,36						
42	,11	,26	99,62						
43	,08	,19	99,81						
44	,08	,19	100,00						

Component Matrix^a

	Component								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
fA_o1	0,647								
fD_o1	0,738								
fE_o1	0,625								
fI_o1	0,601								
fM_o1	0,733								
fO_o1	0,682						0,301		
fP_o1	0,751								
fR_o1	0,659		-0,329						
fS_o1	0,784								
fV_o1	0,398	0,604					-0,338		
fZ_o1		0,562							
fA_o2	0,462		-0,316				0,379		0,367
fD_o2	0,747								
fE_o2	0,657								
fI_o2	0,562		0,493			-0,415			
fM_o2	0,705								
fO_o2	0,693								
fP_o2	0,752								
fR_o2	0,724								
fS_o2	0,653			-0,392					
fV_o2	0,537	0,537							
fZ_o2	0,667								
fA_o3	0,439			0,473					0,374
fD_o3	0,645								
fE_o3	0,304			0,382					
fI_o3	0,667		0,373						
fM_o3	0,316	0,302	-0,428	0,359					
fO_o3	0,701			0,322					
fP_o3	0,771								
fR_o3	0,508		-0,361		0,378				
fS_o3	0,746								
fV_o3		0,728							
fZ_o3		0,569				0,362	0,467		
fA_o4					-0,332				0,336
fD_o4	0,669				0,302				
fE_o4	0,579								
fI_o4	0,606		0,496						
fM_o4	0,641								
fO_o4	0,684					0,327			
fP_o4	0,651				0,303				
fR_o4	0,677								
fS_o4								-0,365	
fV_o4	0,357	0,532		-0,339	0,312				
fZ_o4		0,402	0,434	-0,504					

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 9 components extracted.

Příloha XIX – Výsledná podoba dotazníku DOTEV_7

Dotazník těsnosti vztahu (DOTEV_7)

pro partnerské a manželské vztahy

Jméno: _____ Věk: _____ Délka trvání vztahu (v letech): _____

Datum vyplnění: _____

Instrukce pro vyplnění:

Cílem tohoto dotazníku je prozkoumat nejrůznější aspekty Vašeho partnerského vztahu a stanovit jeho celkovou blízkost a míru intimity. U níže uvedených tvrzení odpovídejte podle toho, jak Vy sám/sama subjektivně vnímáte svůj vztah k partnerovi, společným činnostem či chování Vašeho partnera/ky.

Přečtěte si pozorně následující tvrzení. Křížkem označte, nakolik s daným tvrzením souhlasíte. Vztah hodnotíte vždy ze svého pohledu a v situacích, které jsou pro Váš vztah nejtypičtější.

Pokud si některou ze svých odpovědí rozmyslíte a budete ji chtít změnit, původní křížek přeškrtněte. Nový křížek ve správné kolonce navíc podtrhněte, aby bylo jasné, která odpověď platí. Na závěr zkontrolujte, zda jsou vyplněné všechny položky dotazníku.

1. Činnosti, které děláme společně, nám přinášejí potěšení.

Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím

2. Náš vztah se vyznačuje vzájemnou důvěrou.

Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím

3. Za dobu trvání našeho vztahu se naše reakce sblížily – jsme si více podobní v reagování a prožívání konkrétních situací.

Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím

4. Společně prožité intimnosti nás spojují.

Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím

5. Společně se podporujeme a vzájemně odměňujeme za rozvíjení a upevňování našeho vztahu.

Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím

6. Vzájemně jsme si s partnerem/kou oporou a můžeme se spolehnout jeden na druhého.

Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím

7. S partnerem/kou se oba cítíme v našem vztahu maximálně spokojeni.

Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím

8. Vzájemně si důvěřujeme.

Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím

9. Společně prožité události prožíváme stejně nebo podobně.

Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím

10. S partnerem/kou otevřeně hovoříme o intimních záležitostech.				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím
11. Moje snaha o uchování a rozvíjení našeho vztahu je přibližně stejná jako u mé/ho partnera/ky.				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím
12. V našem vztahu prožíváme radost i smutek vzájemně – dělíme se o své radosti i strasti.				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím
13. Vzájemně se podporujeme ve svých zájmech a potřebách.				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím
14. Vzájemný respekt k názoru druhého je u obou z nás přibližně vyvážený.				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím
15. Náš vztah spojuje přibližně rovnocenný závazek jednoho vůči druhému.				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím
16. Nebojím se zneužití důvěrných informací partnerem/kou.				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím
17. Bez obav mohu partnerovi/ce sdělovat své nejintimnější pocity.				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím
18. Ve složitých situacích se mohu spolehnout na podporu a pomoc partnera/ky.				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím
19. V současném vztahu mi nic nechybí ke spokojenosti.				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím
20. Partner/ka umí předvídat mé vlastní reakce na konkrétní situace.				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím
21. Partner/ka nemá zábrany hovořit se mnou o svých intimních pocitech.				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím
22. Partner/ka se neváhá obětovat pro uspokojení mých vlastních potřeb či zájmů.				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím
23. Partner/ka má pochopení pro mé názory a postoje.				
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Zcela nesouhlasím	Nesouhlasím	Nejsem si jist/á	Souhlasím	Zcela souhlasím

Příloha XX Výsledky RCI – korelace s trváním vztahu a rozdíly mezi muži a ženami (počítáno v PSPP)

Correlations

		<i>delka_vztahu</i>	<i>RCI_frek1</i>	<i>RCI_frek2</i>	<i>RCI_frek3</i>	<i>RCI_pocet_cinnosti</i>	<i>RCI_sila_ovlivnovani</i>	<i>RCI_frq_celkem</i>	<i>RCI_total</i>
<i>delka_vztahu</i>	<i>Pearson Correlation</i>	1,00	,11	,19	,04	-,03	-,14	,15	,14
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		,19	,02	,61	,69	,09	,08	,11
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>RCI_frek1</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,11	1,00	,45	,34	,31	,05	,88	,87
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,19		,00	,00	,00	,55	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>RCI_frek2</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,19	,45	1,00	,28	,28	,02	,72	,72
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,02	,00		,00	,00	,80	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>RCI_frek3</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,04	,34	,28	1,00	,26	,03	,64	,64
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,61	,00	,00		,00	,74	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>RCI_pocet_cinnosti</i>	<i>Pearson Correlation</i>	-,03	,31	,28	,26	1,00	,01	,38	,39
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,69	,00	,00	,00		,94	,00	,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>RCI_sila_ovlivnovani</i>	<i>Pearson Correlation</i>	-,14	,05	,02	,03	,01	1,00	,05	,12
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,09	,55	,80	,74	,94		,58	,15
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>RCI_frq_celkem</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,15	,88	,72	,64	,38	,05	1,00	1,00
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,08	,00	,00	,00	,00	,58		,00
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144
<i>RCI_total</i>	<i>Pearson Correlation</i>	,14	,87	,72	,64	,39	,12	1,00	1,00
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	,11	,00	,00	,00	,00	,15	,00	
	<i>N</i>	144	144	144	144	144	144	144	144

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		<i>F</i>	<i>Sig.</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig. (2-tailed)</i>	<i>Mean Difference</i>	<i>Std. Error Difference</i>	95% Confidence Interval of the Difference	
									<i>Lower</i>	<i>Upper</i>
RCI_frek1	Equal variances assumed	,24	,63	-,28	142,00	,78	-7,56	26,62	-60,17	45,06
	Equal variances not assumed			-,28	88,39	,78	-7,56	26,62	-60,45	45,34
RCI_frek2	Equal variances assumed	,06	,80	-,21	142,00	,83	-3,39	16,22	-35,45	28,67
	Equal variances not assumed			-,21	82,25	,84	-3,39	16,22	-35,65	28,88
RCI_frek3	Equal variances assumed	,12	,72	-1,01	142,00	,31	-15,39	15,18	-45,40	14,62
	Equal variances not assumed			-1,01	82,02	,31	-15,39	15,18	-45,59	14,81
RCI_frq_celkem	Equal variances assumed	,12	,73	-,58	142,00	,56	-26,35	43,99	-113,31	60,61
	Equal variances not assumed			-,60	88,85	,55	-26,35	43,99	-113,76	61,05
RCI_pocet_cinnosti	Equal variances assumed	,54	,46	-1,81	142,00	,07	-1,63	,88	-3,38	,12
	Equal variances not assumed			-1,85	86,05	,07	-1,63	,88	-3,39	,13
RCI_sila_ovlivnovani	Equal variances assumed	3,06	,08	,80	142,00	,43	2,72	2,98	-3,18	8,62
	Equal variances not assumed			,91	113,55	,36	2,72	2,98	-3,20	8,63
RCI_total	Equal variances assumed	,10	,75	-,55	142,00	,58	-25,26	44,55	-113,33	62,80
	Equal variances not assumed			-,57	89,14	,57	-25,26	44,55	-113,78	63,25

